STATISTISKA MEDDELANDEN
Ser. F. Band XVII: 6

1920 Nr

SOCIALA MEDDELANDEN

UTGIVNA AV

K. SOCIALSTYRELSEN

INNEHÅLL:

Pris per årgång (12 häften) 5 kr., per häfte 50 öre. Prenumeration kan ske i bok- å postanstalt. Föreningar eller andra, som direkt hos Aktiebolaget P. A. Norstedt holm, mot kontant likvid rekvirera ett större antal exemplar, erhålla rabatt.

STOCKHOLM. P. A. NORSTEDT & SÖNE

K. SOCIALSTYRELSEN.

Birger Jarls torg 2.

…blioteket, registrators- och kassakontoren samt övriga expeditioner öppna 10—3; 10 juni—10 …t. 11—3.

…hefens och ledamöternas mottagningstid 2—3, för telefonsamtal 1/2 2—2.

Telegramadress: SOCIALSTYRELSEN.

Rikstelefoner:

8 43 tf. Generaldirektören Huss, tjänsterummet
77 99 » bostaden, Kungsholms hamnplan 3

19 29 Chefens amanuens, sessionsrummet
19 87 Biblioteket
140 63 Kassa- och registratorskontoret
19 35 Vaktmästarna

Första byrån (arbetsförmedling och sociala ärenden i allmänhet)

83 76 Byråchefen Järte, tjänsterummet
Öst. 13 70 » » bostaden, Blockhusudden
178 02 tjf. Byråchefen Bergström
178 02 Experten för alkoholistvård (måndagar o. torsdagar 1/2 3—1/2 4)
178 03 Sekreteraren. Passärenden
178 04 Byråassistenten för arbetsförmedlingsärenden
130 43 Kansliet, riksvakanslistan

Andra byrån (arbetarskyddsärenden), St. Nygatan 40—42

130 23 Byråchefen Fürst, tjänsterummet
131 13 » » bostaden, Birgerjarlsgatan 33
178 12 Sekreteraren
130 42 Förste byråingenjören
140 36 Byråassistenten för sjöfartsärenden
178 11 » » arbetstidsärenden
178 05 Byråingenjören
178 30 Experten för hygieniska frågor (tisdagar 1/2 2—1/2 3)
178 28 Kansliet

Tredje byrån (sjukkasseväsendet m. m.), Drottninggatan 88 A, 1 tr. t. h. ö. g.

140 61 Byråchefen Andersson, tjänsterummet
Norr 5 50 » » bostaden, Wallingatan 44

Rikstelefoner:

140 62 Sekreteraren
178 44 Aktuarien
178 45 Sjukkassestatistiken
140 64 Kansliet och registren

Fjärde byrån (Allmän socialstatistik, Sociala Meddelanden m. m.)

140 65 Byråchefen Bergsten, tjänsterummet
Vasa 2 36 » » bostaden, Odengatan 106
140 66 Sekreteraren, tidskriften
178 46 Arbetsinställelser
178 50 Kollektivavtal
209 65 Arbetarskyddsstatistiken
140 78 Adj. led. Heyman } Pris- och
163 38 Förste aktuarien } kooperationsstatistik
19 35 Kansliet

Femte byrån (Socialstatistiska specialundersökningar m.m.)

140 77 Byråchefen Nyström, tjänsterummet
Öst. 1955 » » bostaden, Lilla Bältgatan 5
140 98 Förste aktuarien för lantarbetarstatistik
140 95 » » » specialundersökningar
209 66 Budgets- och alkoholundersökningarna
178 47 Bostadsundersökningen
157 16 Kansliet

Sjätte byrån (Lag- och administrativa ärenden)

130 78 Byråchefen Molin, tjänsterummet
Stocks. 84 » » bostaden, Långängen
140 35 Sekreteraren
130 43 Kansliet

Statens arbetslöshetskommission, tel.-adress Socialstyrelsen, R. T. 83 76.
Arbetsrådet, Stora Nygatan 40—42. R. T. 219 33 och 219 34. Ordföranden personligen dessutom 218 73. Registratorskontoret öppet alla vardagar kl. 11 f. m.—3 e. m.

K. SOCIALSTYRELSENS OMBUD I ORTERNA

Södertälje: Föreståndaren för arbetsförmedlingskontoret, J. E. Östberg.
Uppsala: Föreståndaren för arbetsförmedlingen i länet, E. F. J:son Demming.
Nyköping: Föreståndaren för arbetsförmedlingskontoret, C. L. Jansson.
Eskilstuna: Föreståndaren för arbetsförmedlingen i länet, J. Blomberg.
Linköping: Föreståndaren för arbetsförmedlingen i länet, Hj. Örtengren.
Norrköping: Föreståndaren för arbetsförmedlingen i staden, Alb. Bergström.
Motala: Direktören N. A. Nilsson.
Jönköping: Häradsskrivaren G. Linnell.
Värnamo: f. d. Landsfiskalen Hugo Blomstrand.
Växjö: Föreståndaren för arbetsförmedlingen i länet, B. Carlson.
Kalmar: Föreståndaren för arbetsförmedlingen i staden, V. Malmström.
Västervik: Stadskamreraren C. Eriksson.
Visby: Föreståndaren för arbetsförmedlingen i länet, E. W. Korsell.
…skrona: Tullförvaltaren Ch. F. Camp.
…anstad: Föreståndaren för arbetsförmedlingen i länet, … Sundgren.
… Föreståndaren för arbetsförmedlingen i staden,
… …daren för arbetsförmedlingen i staden, O.
… …ståndaren för arbetsförmedlingen i sta-
… …daren för arbetsförmedlingen i sta-
… …rbetsförmedlingen i staden, K.
… …rbetsförmedlingen i länet,

Varberg: Föreståndaren för arbetsförmedlingen i staden, R. B. Lundqvist.
Göteborg: Föreståndaren för arbetsförmedlingen i staden, J. Kruse.
Lysekil: Föreståndaren för arbetsförmedlingskontoret, R. Ljunggren.
Vänersborg: Hamnfogden, f. d. sjökaptenen Frans W. Jönsson.
Borås: Banktjänstemannen Karl Iversen.
Lidköping: Stadskamreraren Ragnar Håkanson.
Tidaholm: Överläraren P. A. Kjellén.
Karlstad: Lektorn, fil. dr. E. Lundholm.
Arvika: Föreståndaren för arbetsförmedlingen i staden, V. G. Bohman.
Örebro: Assistenten J. Högbom.
Kopparberg: Bankkamrer K. L. Forsslund.
Västerås: Föreståndaren för kemiska stationen i staden, fil. kand. K. Hägwall.
Falun: Föreståndaren för arbetsförmedlingen i länet, S. G. Pettersson.
Avesta: Folkskolläraren K. L. Nilsson.
Ludvika: Ritaren E. Malmberg.
Mora: Föreståndaren för arbetsförmedlingen, Anders Eriksson.
Gävle: Föreståndaren för arbetsförmedlingen i länet, N. Wennberg.
Söderhamn: Förste läraren C. Vallin.
Sundsvall: Folkskolläraren A. Björklund.
Kramfors: Slöjdläraren J. A. Dylin.
Östersund: Kommissionären Herman Holm.
Umeå: Föreståndaren för arbetsförmedlingen i länet, Albert Ericsson.
Vilhelmina: Landsfiskalen B. Ericson.
Luleå: Livförsäkringsinspektören Alfred Gullberg.
Malmberget (samt Gällivare): Förste läraren Tycho La…ström.
Kiruna: Folkskolläraren O. V. Stenudd.

TABLE DES MATIÈRES

NORSTEDT STHM 1920
200102

Arbetsmarknaden under maj månad 1920.

Arbetsmarknadens allmänna läge företedde under maj i stort sett samma bild som föregående månad. Arbetstillgången betecknades i vissa delar av Norrland såsom sämre än föregående månad men var i övriga delar av landet fullt tillfredsställande. På en del håll rådde alltjämt, om också i mindre utsträckning, brist på yrkesskicklig arbetskraft. Däremot minskades efterfrågan på grovarbetare. Den kvinnliga arbetsmarknaden utmärktes som förut av ett starkt underskott av arbetskraft till såväl de husliga yrkena som industrien.

Inom jordbruket förefanns i de västra provinserna alltjämt god efterfrågan på arbetare. I östra Sverige minskades däremot på sina håll omsättningen av arbetskraft. Tillgången på fasta tjänster motsvarade dock efterfrågan, medan för den tillfälliga arbetskraften ej funnits full sysselsättning. I Skåne har det mött stora svårigheter att erhålla arbetsfolk till betfälten, medan i Blekinge behovet synes vara tillfredsställt. I sistnämnda landskap ha en del arbetslösa stenarbetare erhållit sysselsättning som betskötare. I ett par län har funnits god sysselsättning inom skogsbruket, varemot en viss obenägenhet att mottaga dylikt tyngre arbete förmärkts.

Inom industrien var knappheten på arbetskraft alltjämt märkbar inom vissa yrkesgrenar. Särskilt gällde detta metallindustrierna. Vid de norrländska malmfälten låg arbetet nere på grund av strejk. De arbetslösa inom stenindustrien i Blekinge ha i stor utsträckning överförts till andra arbetsområden såsom kalk- och cementfabriker samt till betfälten, medan de bohusländska stenarbetarna beretts sysselsättning med av staten anordnade arbeten. Vid de småländska torvmossarna har i likhet med föregående säsong arbetstillgången varit dålig.

Byggnadsverksamheten låg alltjämt nere på grund av lockout. På vissa orter har tillfällig sysselsättning med reparationer, målning o. dyl. stått till buds.

Inom transportverksamheten konstaterades i de större städerna en minskning av åkerirörelsen på grund av byggnadskonflikten. För stuveriarbetarna ävensom för sjömännen förbättrades arbetstillgången som en följd av den livligare sjöfarten.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna utgjorde under månaden 84. Motsvarande siffror för föregående år framgå av efterföljande sammanställning:

		Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
Jord- och skogsbruk	1913	97	84	83	66	72	71	77	87	75	77	96	92
	1914	62	77	71	59	71	68	82	95	96	94	116	130
	1915	100	92	90	80	85	81	95	105	87	75	84	84
	1916	73	68	74	58	55	57	50	70	58	67	66	66
	1917	57	59	64	58	50	46	35	49	47	69	73	79
	1918	70	87	91	77	74	80	88	106	95	85	99	116
	1919	122	95	90	69	67	64	74	104	94	83	110	95
	1920	*95*	*85*	*77*	*64*	*71*	—	—	—	—	—	—	—
Övriga näringsgrenar	1913	170	151	119	108	106	122	116	101	94	108	141	122
	1914	147	144	119	101	98	112	103	156	130	145	217	189
	1915	225	209	165	150	126	147	144	130	119	127	165	119
	1916	160	145	121	101	93	100	96	99	89	102	126	107
	1917	128	150	140	132	110	111	132	119	107	117	133	112
	1918	160	196	184	168	153	175	168	145	124	119	133	143
	1919	192	181	157	126	109	110	109	94	91	97	114	113
	1920	*133*	*121*	*96*	*86*	*88*	—	—	—	—	—	—	—
Samtliga näringsgrenar	1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
	1913	153	133	110	97	99	112	107	96	89	98	129	117
	1914	125	127	107	91	93	104	99	133	121	128	192	182
	1915	202	181	147	125	118	135	134	122	110	110	141	113
	1916	138	124	109	90	85	92	82	88	79	87	106	97
	1917	110	124	118	108	93	94	88	83	81	100	115	105
	1918	137	167	158	143	136	156	147	131	115	109	125	139
	1919	179	162	141	111	99	100	101	97	92	92	113	110
	1920	*125*	*112*	*91*	*80*	*84*	—	—	—	—	—	—	—

Enligt vad tablån utvisar var den relativa tillgången på arbetskraft i maj 1920 större än under april men avsevärt mindre än under motsvarande månad övriga i tabellen medtagna år, utom beträffande jord- och skogsbruket.

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1911	—	—	12·0	10·4	6·7	3·5	3·2	2·9	3·1	2·3	4·3	4·4
1912	8·5	11·1	8·4	6·5	5·2	3·7	3·3	2·8	2·7	2·9	3·6	5·7
1913	8·4	8·9	7·1	5·7	4·0	2·6	2·7	2·5	2·3	2·2	2·6	4·4
1914	7·5	10·4	7·5	6·5	5·1	3·2	3·1	3·0	8·1	7·7	8·1	10·3
1915	15·0	14·8	12·0	11·2	8·5	6·7	6·3	4·0	3·6	3·5	3·8	4·5
1916	7·7	8·0	6·7	5·2	4·7	3·3	2·7	2·7	2·2	2·2	2·3	2·2
1917	5·4	5·9	5·5	7·0	4·4	2·8	3·1	3·3	2·8	2·4	2·8	2·4
1918	5·8	6·0	5·0	4·9	5·0	4 0	4·6	4·2	3·5	3·7	3·2	3·4
1919	7·3	7·5	7·6	8·1	7·5	6·1	4·6	3·8	3·2	3·1	3·2	3·8
1920	*7·2*	*7·6*	*7·5*	*4·5*[1]	—	—	—	—	—	—	—	—

Den sista tidpunkt, för vilken statistik härom föreligger, är, efter vad av tablån framgår, den 1 april 1920. Arbetslöshetssiffran var då, som synes, avsevärt lägre än vid motsvarande tidpunkt föregående år.

[1] Preliminär uppgift.

Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk år 1918.[1]

Undersökningen angående arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk år 1918 har utförts efter samma plan som föregående år och på grundval av ett likartat primärmaterial. Detta material utgöres av tämligen utförliga frågeformulär, vilka besvarats av kommunalstämmornas ordförande i 2 182 landskommuner, motsvarande 93·4 % av de tillskrivna primärkommunerna på rikets landsbygd.

Tillgång på lantarbetare. Det för undersökningen använda frågeformuläret upptog såsom första punkt spörsmålet angående tillgång på lantarbetare inom resp. landsbygdskommuner. Svaret skulle innefatta ett allmänt omdöme om, huruvida de å orten bosatta eller dit regelbundet återkommande lantarbetarna kunde anses utgöra tillräcklig arbetskraft för de vid jordbruket förekommande arbetena, betraktade som ett helt, samt avgivas med användande av något av orden: god, tillräcklig eller otillräcklig. Det inkomna materialet utvisar, att av de uppgiftslämnande kommunerna 103 eller 4·7 % hade god arbetartillgång, 1 285 eller 58·9 % tillräcklig och 750 eller 34·4 % otillräcklig, medan 44 socknar eller 2·0 % av hela antalet ej ansett sig kunna lämna bestämt svar på frågan. Vid jämförelse med föregående år visa siffrorna någon förbättring av tillgången på arbetskraft.

Arbetstid. Beträffande arbetstiden lämnas i berättelsen uppgifter för tre lantarbetargrupper, nämligen dels egentliga jordbruksarbetare, varmed avses sådana arbetare, som utföra arbetet på fälten samt de därmed sammanhängande göromålen i lador, å logar etc., dels körkarlar, vilkas huvudsakliga uppgift är att köra de dragare, som behövas vid jordbruksarbetet, men som dessutom vanligen skola rykta hästarna och rengöra stallarna, samt dels slutligen den med kreaturens skötsel sysselsatta ladugårdspersonalen. För samtliga tre grupper meddelas arbetstidsuppgifter dels för sommaren, varmed här avses jordbrukets högsäsong eller de tre månader av sommarhalvåret, då arbetet i allmänhet börjar tidigast och slutar senast, och dels för vintern eller de tre månader av vinterhalvåret, då dagen är som kortast och arbetet börjar senast och upphör tidigast.

Huvudresultaten av beräkningarna rörande arbetstidens längd återgivas i omstående tab. A. Här anföres först bruttoarbetstiden eller det tidsrum, varunder arbetaren är bunden av sitt arbete. Frånräknas rasterna, erhålles arbetarens nettoarbetstid, som betecknar den effektiva arbetstiden

[1] Utgör en sammanfattning av huvudinnehållet utav den av socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik: socialstatistik utgivna publikationen med denna titel.

så noggrant detta över huvud är möjligt med hänsyn till jordbruksnäringens egenartade arbetsförhållanden. Det må sålunda framhållas, att inom industrien arbetstiden i regel räknas från arbetarens ankomst till och intill hans avgång från arbetsplatsen, medan på en större lantgård ofta avsevärd del av arbetstiden tages i anspråk för tillryggaläggande av vägen från huvudgården till arbetsplatsen och tillbaka igen.

Tab. A. Jordbrukets medelarbetstid inom olika län.[1]

Län	Arbetstid i timmar per dag för																	
	egentliga jordbruksarbetare						körkarlar						kreatursskötare					
	Sommar			Vinter			Sommar			Vinter			Sommar			Vinter		
	brutto	raster	netto	brutto	raster	netto	brutto	raster	netto	brutto	raster	netto	brutto	raster	netto	brutto	raster	netto
Stockholms	12·1	2·0	10·1	8·9	1·3	7·6	13·2	2·2	11·0	10·0	1·5	8·5	14·0	2·9	11·1	13·7	2·8	10·9
Uppsala	12·0	1·9	10·1	9·3	1·3	8·0	13·3	2·3	11·0	10·5	1·7	8·8	14·1	2·9	11·2	14·0	2·8	11·2
Södermanlands	12·0	1·9	10·1	8·8	1·2	7·6	12·7	2·1	10·6	9·6	1·2	8·4	13·9	3·4	10·5	13·9	3·4	10·5
Östergötlands	12·3	2·3	10·0	9·3	1·3	8·0	12·7	2·4	10·3	9·7	1·3	8·4	13·9	2·9	11·0	13·8	2·9	10·9
Jönköpings	12·7	2·4	10·3	8·9	1·3	7·6	12·7	2·4	10·3	9·1	1·3	7·8	13·9	2·6	11·3	13·4	2·4	11·0
Kronobergs	12·4	2·0	10·4	9·3	1·3	8·0	12·4	2·0	10·4	9·4	1·3	8·1	14·1	2·4	11·7	13·4	2·4	11·0
Kalmar	12·4	2·1	10·3	9·0	1·2	7·8	12·4	2·1	10·3	9·3	1·2	8·1	13·9	2·5	11·4	13·3	2·3	11·0
Gottlands	12·8	2·4	10·4	9·2	1·4	7·8	13·1	2·5	10·6	9·2	1·4	7·8	14·5	2·6	11·9	13·8	2·6	11·2
Blekinge	11·7	1·8	9·9	9·2	1·2	8·0	12·1	1·9	10·2	9·4	1·2	8·2	13·8	2·5	11·3	13·5	2·4	11·1
Kristianstads	11·6	1·6	10·0	9·5	1·0	8·5	11·9	1·7	10·2	9·9	1·2	8·7	13·3	2·8	10·5	12·8	2·8	10·0
Malmöhus	11·6	1·6	10·0	9·8	1·2	8·6	12·1	1·8	10·3	10·2	1·3	8·9	13·4	3·2	10·2	12·7	3·2	9·5
Hallands	12·9	2·4	10·5	9·6	1·3	8·3	13·1	2·4	10·7	9·7	1·3	8·4	14·5	3·0	11·5	13·4	2·9	10·5
Göteborgs och Bohus	12·7	2·5	10·2	9·1	1·3	7·8	12·7	2·5	10·2	9·1	1·3	7·8	14·1	2·8	11·3	13·3	2·8	10·5
Älvsborgs	12·8	2·3	10·5	8·9	1·3	7·6	12·9	2·4	10·5	8·9	1·3	7·6	14·1	2·6	11·5	13·5	2·6	10·9
Skaraborgs	12·5	2·3	10·2	8·6	1·1	7·5	12·5	2·3	10·2	8·7	1·1	7·6	14·1	2·8	11·3	13·6	2·7	10·9
Värmlands	12·4	2·5	9·9	9·1	1·4	7·7	12·4	2·5	9·9	9·2	1·4	7·8	14·1	3·0	11·1	13·4	3·0	10·4
Örebro	11·9	2·2	9·7	9·0	1·2	7·8	12·0	2·2	9·8	9·2	1·3	7·9	13·6	3·3	10·3	13·4	3·3	10·1
Västmanlands	12·0	2·0	10·0	9·2	1·3	7·9	12·5	2·1	10·4	9·9	1·5	8·4	14·1	3·3	10·8	14·0	3·3	10·7
Kopparbergs	12·2	2·4	9·8	9·9	1·6	8·3	12·2	2·4	9·8	9·9	1·6	8·3	13·6	2·9	10·7	13·3	2·8	10·5
Gävleborgs	12·0	2·2	9·8	9·2	1·5	7·7	12·0	2·2	9·8	9·5	1·5	8·0	13·8	2·8	11·0	13·5	2·8	10·7
Västernorrlands	12·6	2·4	10·2	8·8	1·3	7·5	12·6	2·4	10·2	8·8	1·4	7·4	13·4	2·7	10·7	12·9	2·7	10·2
Jämtlands	12·9	2·8	10·1	9·7	1·9	7·8	12·9	2·8	10·1	10·0	2·0	8·0	13·5	2·8	10·7	12·8	2·6	10·2
Västerbottens	12·8	2·2	10·6	8·7	1·6	7·1	12·8	2·2	10·6	8·7	1·6	7·1	13·8	2·6	11·2	13·4	2·6	10·8
Norrbottens	13·3	2·5	10·8	9·9	1·9	8·0	13·3	2·5	10·8	10·2	1·9	8·3	14·2	2·6	11·6	13·5	2·6	10·9
Hela riket	**12·3**	**2·2**	**10·1**	**9·2**	**1·3**	**7·9**	**12·6**	**2·3**	**10·3**	**9·5**	**1·4**	**8·1**	**13·9**	**2·9**	**11·0**	**13·4**	**2·8**	**10·6**

För *egentliga jordbruksarbetare* utgjorde under sommaren bruttoarbetstiden 12·3 timmar, rasternas längd 2·2 timmar samt nettoarbetstiden 10·1 timmar per dag i genomsnitt för hela riket. De avvikelser, som länsmedeltalen förete från riksmedeltalen giva vid handen, att arbetstiden är växlande inom olika delar av landet. Utgår man från riksmedeltalet för bruttoarbetstiden, 12·3 timmar, befinnas de län, vilkas genomsnittliga arbetstid understiger riksmedeltalet och där densamma sålunda är relativt kort, gruppera sig till två geografiska områden, nämligen dels de tre sydsvenska länen, som uppvisa den kortaste arbetsdagen i riket (omkring 11½ timmar), och dels Mälarprovinserna, där arbetsdagen är cirka en halv timme längre (omkring 12 timmar). Detta distrikt övergår gradvis såväl mot söder som norr i de

två återstående, mellersta och södra Sverige samt Norrland omfattande områdena, där länsmedeltalen överstiga riksmedeltalet och där arbetstiden sålunda är jämförelsevis lång (i genomsnitt omkring $12^{1}/_{2}$ à 13 timmar).

Den vanligast förekommande arbetsdagen är den särskilt för Mälarprovinserna utmärkande om 12 timmar, vilken i allmänhet förlägges mellan kl. 7 f. m. och kl. 7 e. m. Rasternas sammanlagda längd uppgår härvid vanligen till 2 timmar, och nettoarbetstiden kommer sålunda att utgöra 10 timmar. I Sydsverige begränsas rastetiden mycket ofta till $1^{1}/_{2}$ timme, varigenom nettoarbetstiden där blir lika lång som i Mälardalen, ehuru bruttoarbetsdagen, såsom ovan framhållits, är en halv timme kortare. I de två områdena med lång arbetsdag börjar denna ofta kl. 6 f. m. och pågår till kl. 7 eller 8 på kvällen, men i denna 13 à 14 timmar långa arbetsdag inläggas raster med en sammanlagd längd av $2^{1}/_{2}$ à 3 timmar, och den effektiva arbetstiden blir därigenom $10^{1}/_{2}$ à 11 timmar. Sistnämnda anordning av arbetstiden representerar ett äldre arbetssystem, som därför även benämnes det »gamla» systemet men som jämväl synes alltmer undanträngas av det i Sydsverige och Mälardalen numera allmänt tillämpade s. k. »nya» systemet med dess inskränkning av rasternas antal och längd.

Under vintern utgjorde bruttoarbetsdagen 9·2 timmar och nettoarbetsdagen 7·9 timmar i genomsnitt för hela riket, vilka tal understiga motsvarande genomsnittssiffror för sommaren med resp. 3·1 och 2·2 timmar. Även beträffande vinterarbetstiden förefinnas olikheter mellan vissa landsdelar, men är under den kallare årstiden arbetstiden i stort sett kortast, där den är längst under sommaren, och längst, där den under sommaren är kortast. Detta innebär, att inom det »gamla» arbetstidssystemets områden skillnaden mellan sommar- och vinterarbetstid är betydande, medan det »nya», så långt detta av klimatiska skäl är möjligt, söker utjämna denna skillnad.

Körkarlarnas genomsnittliga arbetstid för riket i sin helhet överstiger endast obetydligt motsvarande riksmedeltal för de egentliga jordbruksarbetarna, men finnes anledning antaga, att den för förstnämnda arbetargrupp karakteristiska hästskötseln delvis ansetts bliva utförd utom den egentliga arbetstiden. Vanligen synas körkarlarna sluta sitt arbete samtidigt med de övriga jordbruksarbetarna. Tiden för arbetets början är däremot ofta olika för de båda lantarbetargrupperna, särskilt i Mälarlänen och Skåne, där körkarlarna i och för stallarbetets utförande börja $^{1}/_{2}$—2 timmar före de egentliga jordbruksarbetarna. I vissa trakter hava körkarlarna samma arbetstid som de egentliga jordbruksarbetarna, och få de förra då rycka ut något efter de senare.

Kreatursskötarna äro av jämförelsevis ringa betydelse för största delen av Norrland, varför hithörande länsmedeltal i tabellen satts med mediæval stil. För riket i sin helhet har deras genomsnittliga bruttoarbetstid under sommaren uppskattats till i genomsnitt 13·9 timmar eller 1·6 timmar mer än de egentliga jordbruksarbetarnas sommararbetsdag. Under vintern begränsas arbetet något även för ladugårdspersonalen, men belöper sig den uppskattade skillnaden mellan kreatursskötarnas och de egentliga jordbruksarbetarnas vinterarbetsdag likväl till 4·2 timmar. Kreatursskötarnas arbetsdag är sålunda

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	Tjänare						Statare					
	Manliga			Kvinnliga			Körkarlar (el. andra jordbruksarbetare)			Kreatursskötare		
Län	Kontant årslön, kr.	Kost och logi, värde pr år, kr.	Summa pr år, kr.	Kontant årslön, kr.	Kost och logi, värde pr år, kr.	Summa pr år, kr.	Kontant årslön, kr.	Naturaförmåner, värde pr år, kr.	Summa pr år, kr.	Kontant årslön, kr.	Naturaförmåner, värde pr år, kr.	Summa pr år, kr.
1 Stockholms	689	998	1 687	426	830	1 256	608	1 253	1 861	713	1 269	1 982
2 Uppsala	719	946	1 665	490	806	1 296	618	1 185	1 803	712	1 213	1 925
3 Södermanlands	584	954	1 538	366	794	1 160	538	1 238	1 776	662	1 251	1 913
4 Östergötlands	657	927	1 584	394	762	1 156	610	1 187	1 797	723	1 200	1 923
5 Jönköpings	759	936	1 695	421	763	1 184	690	1 053	1 743	762	1 059	1 821
6 Kronobergs	727	852	1 579	382	681	1 063	641	1 040	1 681	665	1 048	1 713
7 Kalmar	604	857	1 461	348	695	1 043	586	1 030	1 616	643	1 039	1 682
8 Gottlands	555	858	1 413	334	704	1 038	540	1 043	1 583	576	1 060	1 636
9 Blekinge	604	945	1 549	352	745	1 097	550	1 098	1 648	623	1 148	1 771
10 Kristianstads	616	805	1 421	351	654	1 005	508	1 136	1 644	553	1 141	1 694
11 Malmöhus	566	842	1 408	343	675	1 018	496	1 272	1 768	546	1 274	1 820
12 Hallands	579	873	1 452	327	711	1 038	545	1 061	1 606	542	1 066	1 608
13 Göteborgs och Bohus	538	901	1 439	314	724	1 038	660	1 151	1 811	719	1 149	1 868
14 Älvsborgs	605	895	1 500	350	721	1 071	631	1 095	1 726	673	1 100	1 773
15 Skaraborgs	725	880	1 605	416	723	1 139	612	1 117	1 729	684	1 121	1 805
16 Värmlands	710	986	1 696	365	777	1 142	906	830	1 736	1 041	803	1 844
17 Örebro	721	906	1 627	444	769	1 213	690	1 123	1 813	788	1 165	1 953
18 Västmanlands	729	998	1 727	462	843	1 305	773	1 173	1 946	873	1 180	2 053
19 Kopparbergs	934	1 014	1 948	374	744	1 118	1 020	674	1 694	1 300	690	1 990
20 Gävleborgs	757	854	1 611	324	720	1 044	1 800	1 216	3 016	1 800	1 216	3 016
21 Västernorrlands	767	958	1 725	334	756	1 090	1 100	488	1 588	860	488	1 348
22 Jämtlands	944	1 093	2 037	398	781	1 179	—	—	—	—	—	—
23 Västerbottens	789	1 024	1 813	333	809	1 142	—	—	—	—	—	—
24 Norrbottens	657	1 116	1 773	301	807	1 108	—	—	—	—	—	—
25 Hela riket år 1918	**689**	**940**	**1 629**	**376**	**755**	**1 131**	**646**	**1 118**	**1 764**	**721**	**1 130**	**1 851**
26 » » » 1917	489	657	1 146	286	532	818	457	799	1 256	511	809	1 320
27 » » » 1916	398	508	906	241	414	655	390	597	987	437	610	1 047
28 » » » 1915	343	412	755	212	335	547	346	537	883	391	548	939
29 » » » 1914	332	370	702	202	299	501	334	477	811	378	484	862
30 » » » 1913	326	357	683	197	288	485	329	391	720	375	398	773
31 » » » 1912	318	349	667	190	280	470	320	390	710	376	391	767
32 » » » 1911	311	337	648	184	272	456	314	373	687	380	371	751

förmåner i Sverige år 1918.

14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	
Daglönare																
Fasta manliga				Fasta kvinnliga				Tillfälliga manliga				Tillfälliga kvinnliga				
I egen kost		I arbetsgivares kost		I egen kost		I arbetsgivares kost		I egen kost		I arbetsgivares kost		I egen kost		I arbetsgivares kost		
Sommardaglön, kr.	Vinterdaglön, kr.	Sommardaglön, kr.	Vinterdaglön, kr.	Sommardaglön, kr.	Vinterdaglön, kr.	Sommardaglön, kr.	Vinterdaglön, kr.	Sommardaglön, kr.	Vinterdaglön, kr.	Sommardaglön, kr.	Vinterdaglön, kr.	Sommardaglön, kr.	Vinterdaglön, kr.	Sommardaglön, kr.	Vinterdaglön, kr.	
5·98	4·48	4·10	2·96	3·35	2·59	2·28	1·71	7·27	5·42	4·95	3·61	3·81	2·86	2·69	2·03	1
5·20	3·90	3·69	2·60	3·08	2·25	2·11	1·64	6·56	4·99	4·41	3·27	3·58	2·69	2·44	1·97	2
5·45	4·08	3·72	2·78	3·13	2·33	2·10	1·54	7·08	5·31	4·79	3·41	3·45	2·62	2·45	1·90	3
5·58	4·21	3·76	2·76	3·47	2·55	2·42	1·84	6·67	5·11	4·50	3·35	3·89	2·91	2·75	2·04	4
6·06	4·65	4·04	2·96	3·71	2·71	2·28	1·71	6·84	5·23	4·48	3·20	3·92	2·99	2·52	1·84	5
5·96	4·79	3·77	2·87	3·32	2·61	2·14	1·62	6·63	5·28	4·12	3·08	3·59	2·81	2·30	1·79	6
5·20	3·98	3·35	2·46	3·30	2·36	2·09	1·52	5·77	4·42	3·69	2·72	3·55	2·43	2·27	1·65	7
5·83	4·24	3·67	2·41	3·49	2·47	2·19	1·46	6·29	4·66	3·85	2·67	3·69	2·71	2·27	1·56	8
4·86	3·94	3·25	2·52	3·02	2·42	2·03	1·58	5·68	4·40	3·54	2·83	3·42	2·63	2·34	1·69	9
5·41	4·35	3·69	2·78	3·61	2·82	2·44	1·86	6·10	4·85	4·21	3·19	4·00	3·09	2·79	2·09	10
5·03	4·08	3·28	2·45	3·41	2·72	2·27	1·67	5·95	4·70	3·90	2·92	3·80	3·01	2·57	1·95	11
5·16	3·93	3·38	2·41	3·33	2·52	2·13	1·54	6·07	4·69	3·86	2·77	3·95	2·90	2·44	1·76	12
5·03	3·73	3·02	2·27	3·36	2·46	1·99	1·48	5·73	4·37	3·51	2·56	3·78	2·90	2·35	1·78	13
5·15	3·96	3·27	2·38	3·41	2·64	2·08	1·57	6·10	4·58	3·94	2·76	3·75	2·81	2·53	1·85	14
4·80	3·50	3·23	2·20	3·35	2·39	2·29	1·59	5·81	4·06	3·78	2·50	3·71	2·69	2·55	1·78	15
5·46	4·45	3·71	2·99	3·38	2·55	2·36	1·75	6·83	5·52	4·64	3·71	4·11	3·06	2·70	2·00	16
5·37	4·07	3·98	2·77	3·76	2·75	2·55	1·93	6·55	4·98	4·59	3·28	3·93	3·11	2·89	2·23	17
5·83	4·31	4·31	3·18	3·53	2·45	2·48	2·06	7·46	5·47	4·97	3·72	4·09	3·02	2·81	2·20	18
7·18	6·61	4·84	4·52	3·71	3·12	2·87	2·34	8·50	8·14	5·96	5·56	4·45	3·73	2·92	2·43	19
6·94	5·79	4·75	3·91	3·75	3·12	2·43	1·89	8·35	7·23	5·65	4·83	4·27	3·47	2·78	2·24	20
7·42	6·18	5·29	4·27	4·14	3·37	3·02	2·19	8·29	6·92	5·58	4·55	4·53	3·70	2·98	2·29	21
9·35	7·46	6·43	5·13	4·90	3·95	2 87	2·04	10·64	9·09	7·27	6·03	5·31	4·39	3·24	2·58	22
8·25	6·72	5·89	4·80	4·25	3·34	2·42	1·89	9·53	8·24	6·82	5·56	4·47	3·66	2·70	2·15	23
9·23	6·95	5·93	4·76	4·53	3·35	2·78	2·00	10·21	7·64	6·93	5·27	4·65	3·46	3·16	2·18	24
5·99	**4·69**	**3·95**	**3·08**	**3·58**	**2·73**	**2·35**	**1·76**	**7·14**	**5·62**	**4·75**	**3·63**	**4·00**	**3·07**	**2·67**	**2·02**	25
4·23	3·20	2·95	2·24	2·60	2·00	1·74	1·31	5·00	4·00	3·43	2·63	2·95	2·29	1·93	1·46	26
3·28	2·55	2·30	1·69	2·05	1·59	1·39	1·06	3·77	3·02	2·63	1·96	2·23	1·75	1·52	1·18	27
2·72	2·07	1·88	1·31	1·71	1·29	1·16	0·86	3·13	2·34	2·18	1·55	1·87	1·43	1·29	0·98	28
2·62	1·97	1·80	1·25	1·65	1·24	1·10	0·82	3·02	2·24	2·10	1·46	1·81	1·38	1·24	0·92	29
2·54	1·92	1·74	1·21	1·61	1·21	1·07	0·79	2·97	2·19	2·05	1·43	1·77	1·34	1·21	0 89	30
2·47	1·85	1·68	1·16	1·56	1·18	1·04	0·76	2·87	2·11	1·98	1·36	1·72	1·30	1·17	0·86	31
2·40	1·81	1·64	1·13	1·52	1·14	1·01	0·74	2·79	2·04	1·94	1·32	1·67	1·25	1·14	0·83	32

vanligen mycket lång, men kunna under vissa timmar sysslorna inskränkas till tillsyn och passning, då tillfälle till vila och raster beredes. Särskilt torde mitt på dagen en arbetsfri paus å 2 à 3 timmar uppstå, då god tid till middagens intagande erhålles. På grund av antydda förhållanden är det emellertid förenat med vissa svårigheter att exakt angiva rastetiden. Den har i genomsnitt beräknats utgöra 2·9 timmar om sommaren och 2·8 timmar om vintern, och nettoarbetstiden skulle sålunda uppgå till resp. 11·0 och 10·6 timmar.

Att även beträffande denna lantarbetargrupp det »nya» systemet tenderar mot arbetstidens begränsning synes därav, att bruttoarbetstiden under sommaren härvidlag är kortast i Kristianstads och Malmöhus län, där den utgör resp. 13·3 och 13·4 timmar, under det att den är längst i Gottlands och Hallands län, varest den uppgår till 14·5 timmar.

Anmärkas må, att föreliggande uppgifter endast avse kreatursskötarnas arbetstid under vardagar och sålunda lämna å sido det för denna arbetargrupp så betydelsefulla sön- och helgdagsarbetet.

Då uppgifter om jordbruksarbetarnas sommararbetstid insamlats till förevarande statistik från och med år 1911, kan man iakttaga förändringarna i det dagliga antalet arbetstimmar under en tidrymd av åtta år. Ifrågavarande uppgifter hava sammanställts i följande tablå:

		1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918
Medelarbetstid under sommaren, timmar per dag	brutto . .	12·7	12·7	12·6	12·6	12·5	12·3	12·3	12·3
	raster . .	2·2	2·3	2·2	2·2	2·2	2·2	2·2	2·2
	netto . .	10·5	10·4	10·4	10·4	10·3	10·1	10·1	10·1

Här framträder sålunda en tydlig tendens till förkortning av lantarbetarnas arbetstid under perioden. Genomsnittssiffrorna för 1918 sammanfalla visserligen med talen för föregående år, men angiva de i huvudtabellen meddelade länsmedeltalen i jämförelse med föregående år en fortgående förskjutning mot kortare arbetstid, särskilt å sådana orter, där arbetstiden varit jämförelsevis lång.

Arbetslön. Då förevarande framställning blott avser att giva en överblick för riket i sin helhet över de växlande företeelserna på jordbrukets arbetsmarknad, har i densamma huvudvikten lagts på det för hela vårt jordbruks arbetsförhållanden lika och gemensamma och icke på de avvikelser, som de särskilda bygderna uppvisa i fråga om lantarbetarnas arbetsvillkor. Härav har blivit en följd, att till behandling upptagits allenast löneförhållandena för ett mindre antal mera betydande lantarbetargrupper, vilka förekomma över hela eller åtminstone större delen av riket. Enär därjämte undersökningen vilar allenast på summariska genomsnittsuppgifter och icke på individualuppgifter, har densamma ansetts kunna giva en trogen bild av lönenivån endast för de lägst kvalificerade och lägst avlönade yrkesspecialiteterna inom dessa grupper, för vilka avlöningen i huvudsak regleras genom resp.

orters sedvänja, men icke av löneförhållandena för de yrkes- eller förtroendemän, vilkas lön till väsentlig del utmätes i förhållande till vederbörande arbetares personliga duglighet.

De för de sålunda avgränsade arbetargrupperna och arbetarspecialiteterna under år 1918 inom olika län och för riket i sin helhet gällande genomsnittliga arbetspriserna meddelas i förestående tab. B. Då vissa av arbetargrupperna äro av ringa betydelse för Dalarnas och Norrlands jordbruk, återgivas till desamma hänförliga löneuppgifter i tabellen för dessa landsdelar med mediæval stil. Här meddelas först de för det mindre jordbruket viktigaste arbetskraft, det ogifta tjänstefolket, beräknade lönerna, vilka utgå i form av kontant årslön samt fri kost och logi. Det sammanlagda värdet av dessa förmåner utgjorde 1 629 kr. för manliga och 1 131 kr. för kvinnliga tjänare i genomsnitt för hela riket. Dock äro lönerna i hög grad växlande inom olika landsdelar. För manliga tjänare ligger lönenivån högst i Norrland och lägst i södra Sverige, medan i fråga om de kvinnliga tjänarna Nordsverige uppvisar de lägsta och Mälarprovinserna de högsta lönesiffrorna. Utöver de här siffermässigt uppskattade löneförmånerna givas särskilt i Norrland klädespersedlar o. d. till stundom ganska högt värde.

För de i regel gifta tjänare, vilka under namn av statare förekomma på större egendomar i de egentliga jordbruksbygderna och som, förutom kontant årslön, uppbära s. k. stat av mjölk, spannmål, potatis m. m. samt innehava för familj avsedd bostad, utgör arbetsinkomsten per år enligt uppgiftslämnarnas värdering i genomsnitt 1 764 kr. för vanliga körkarlar och 1 851 kr. för statavlönade kreatursskötare. Häri ingår hyresvärdet av fri bostad, vilken i Sydsverige vanligen består av två rum och kök men i den övriga delen av riket i regel av en enrumslägenhet, med 105 kr. samt det uppskattade värdet av fritt bränsle med 126 kr. i genomsnitt.

Vid sidan av statare förekomma manliga och kvinnliga daglönare, vilka utföra jordbruksarbete mot dagspenning (stundom timlön) med eller utan kosthåll. Särskilt vid Bergslagens bruksegendomar sysselsättas dagsverkare, vilka förbundit sig att under längre eller kortare tid arbeta hos samma arbetsgivare och som på grund härav benämnas fasta daglönare, medan huvudparten av den i de egentliga jordbruksbygderna sysselsatta daglönarklassen gemenligen utgöres av arbetare, som utan att vara bundna av muntligt eller skriftligt arbetsavtal mot dags- eller timpenning utföra jordbruksarbete. Av dessa tillfälliga daglönare erbjuda de manliga i egen kost ett speciellt intresse därigenom, att det är beträffande dessa lösarbetare industriens konkurrens om arbetskraften mest direkt ger sig tillkänna, och dagsverkspriset för dem tenderar därför att närma sig den nivå, som betecknas exempelvis av de lönesatser, med vilka i norr skogsindustrien, i söder tegel- och sockerindustrierna m. fl. betala sin tillfälliga arbetshjälp. Såsom av tabellen framgår, utgjorde för denna arbetargrupp sommardaglönen 7·14 kr. och vinterdaglönen 5·62 kr. i genomsnitt för hela riket. Inom de olika länen är såväl sommar- som vinterdaglönen högst i Jämtland (10·64, resp. 9·09 kr.), medan Blekinge län framträder med den lägsta sommardag-

lönen (5·68 kr.) och Skaraborgs län med den lägsta vinterdaglönen (4·06 kr.). Vill man erhålla en översikt över dagsverksprisets relativa höjd inom olika landsdelar, kan man säga, att hela Nordsverige ned till Östergötlands län utmärker sig för relativt höga arbetslöner, medan de södra delarna av riket däremot hava jämförelsevis låga arbetspris.

För att erhålla en allmän överblick av lönenivåns stegring under kristiden (till och med år 1918) hava i nedanstående tablå på grundval av de i tabellen meddelade lönesiffrorna för vissa viktigare lantarbetarkategorier uträknats indextal, utvisande lönestegringen dels för åren 1914, 1915, 1916, 1917 och 1918 i förhållande till år 1913, dels för vart och ett av dessa år i förhållande till närmast föregående år.

År	Manliga tjänare		Kvinnliga tjänare		Statavlönade körkarlar		Tillfälliga daglönare: Manliga				Tillfälliga daglönare: Kvinnliga			
							i egen kost		i arbetsg:s kost		i egen kost		i arbetsg:s kost	
	Kontant årslön	Årslön samt kost o. logi	Kontant årslön	Årslön samt kost o. logi	Kontant årslön	Årslön och naturaförmåner	Sommardaglön	Vinterdaglön	Sommardaglön	Vinterdaglön	Sommardaglön	Vinterdaglön	Sommardaglön	Vinterdaglön
	a) Indextal, om avlöningen år 1913 sättes = 100													
1914	102	103	103	103	102	113	102	102	102	102	102	103	102	103
1915	105	111	108	113	105	123	105	107	106	108	106	107	107	110
1916	122	133	122	135	119	137	127	138	128	137	126	131	126	133
1917	150	168	145	169	139	174	168	182	167	184	167	171	160	163
1918	211	239	191	233	196	245	240	257	232	254	226	229	221	227
	b) Indextal, om avlöningen närmast föregående år sättes = 100													
1914	102	103	103	103	102	113	102	102	102	102	102	103	102	103
1915	103	108	105	109	104	109	104	194	104	106	103	104	104	107
1916	116	120	114	120	113	112	120	129	121	126	119	122	118	120
1917	123	126	119	125	117	127	133	132	130	134	132	131	127	123
1918	141	142	131	138	141	140	143	141	138	138	136	134	138	138

Vad beträffar lönestegringen från slutet av år 1913, det sista »normala» året före krisen, till motsvarande tidpunkt år 1918, utvisar förra delen av denna översikt, att totalavlöningen för tjänare då stigit med omkring 130 à 140 % och för statare med cirka 145 %, men att denna ökning mera berott på den betydande stegringen av naturaförmånernas värde än på den direkta ökningen av de kontanta lönerna, som hållit sig vid 90 à 110 % för tjänarna och 95 % för statarna. För daglönarna har dagspenningen stigit med 121—157 %, och har, särskilt för de manliga arbetarna, stegringen varit större för vinterdaglönen än för sommardaglönen, liksom ock den manliga vinterdaglönen företer en starkare stegring än den kvinnliga, under det sommardaglönen för båda könen ökats i ungefär samma proportion. Lönenivåns allmänna stegring under åren 1913—1918 torde kunna uppskattas till 120—150 %.

Av de i tablåns senare del meddelade s. k. kedjeindextalen framgår, att angivna betydande lönestegring fördelar sig på åren 1916, 1917 och 1918, med ungefär resp. 20, 25 och 40 % av avlöningen närmast föregående år.

Arbetslönernas stegring under åren 1913—1919.

Genom kungl. brev av den 22 okt. 1919 bemyndigades socialstyrelsen att fullfölja den undersökning angående lönernas stegring under kristiden inom vissa verksamhetsområden, som av styrelsen verkställts för åren 1913—1918.

I enlighet härmed har socialstyrelsen verkställt en undersökning angående lönernas stegring under kristiden t. o. m. år 1919 för förvaltnings- och arbetarpersonal inom industri, handel och varulager, samfärdsel, banker och försäkringsanstalter. Uppgifterna hava nu liksom föregående år inhämtats genom utsändande av frågeformulär till vederbörande arbetsgivare. Beträffande utredningens metod må i övrigt hänvisas till den redogörelse för föregående års undersökning, som finnes införd i Sociala Meddelanden, årgång 1919, sid. 871 ff.

De i det följande meddelade tabellerna innehålla uppgifter om genomsnittslöner inom olika näringsgrenar och större näringsgrupper[1] under åren 1913, 1918 och 1919; i sammandrag belyses även utvecklingen under åren 1914—1917. Siffrorna för de enskilda näringsgrenarna och särskilt för sådana med liten personal måste bedömas med en viss försiktighet såsom lätt influerade av olikformigheten i det material, som för de särskilda åren stått till buds. Man har sålunda icke endast att räkna med att ett eller annat företag, vars lönenivå legat något över eller något under den för resp. näringsgren gängse, under kristiden avsevärt utökat sin arbetsstyrka och sålunda kommit att under senare år väga tyngre vid medeltalsberäkningen än år 1913 varit fallet, utan måste även fästa avseende vid att materialet för de sista åren innehåller uppgifter från åtskilliga företag, som förut icke varit med i undersökningen, samt att å andra sidan uppgifter för senare år, trots alla bemödanden, icke kunnat erhållas från ett eller annat företag, som tidigare varit representerat. Vissa kontrollräkningar, som företagits, synas emellertid giva vid handen, att dylika förskjutningar visserligen inom enstaka näringsgrenar kunnat mer eller mindre influera på genomsnittssiffrorna men väsentligen neutraliserats i fråga om större grupper och kunnat helt lämnas ur räkningen, då fråga blir om riksmedeltal för samtliga näringsgrenar.

Förvaltningspersonal.

Förvaltningspersonalen vid de i undersökningen ingående företagen har, i huvudsaklig överensstämmelse med den inom den officiella industristatistiken

[1] En kompletterande undersökning av lönernas storlek år 1919 inom särskilda ortsgrupper och landsdelar har även igångsatts, och skall resultatet härav meddelas i ett följande häfte av Soc. Medd.

vedertagna klassifikationen, fördelats i fyra grupper: företagsledare, teknisk personal, kontorspersonal och butikspersonal. Antalet redovisade personer inom var och en av dessa grupper samt den i genomsnitt per anställd person utbetalade avlöningen under åren 1913—1919 framgår av följande sammanställning:

År	Antal anställda					Utbetalad avlöning i genomsnitt per anställd, kr.	Ökning i % från 1913
	företagsledare	teknisk personal	kontorspersonal	butikspersonal	tillhopa		
1913	2 253	4 477	20 217	5 253	32 200	2 467	—
1914	2 281	4 869	21 429	5 314	33 893	2 541	3
1915	2 316	5 152	22 700	5 547	35 715	2 700	9
1916	2 377	5 574	24 426	6 119	38 496	2 983	21
1917	2 479	6 092	26 395	6 244	41 210	3 460	40
1918	3 156	8 634	32 096	6 253	50 139	4 417	79
1919	3 499	10 752	34 715	6 652	55 618	5 204	111

Den genomsnittliga löneinkomsten per anställd har sålunda för år 1919 beräknats till 5 204 kr. per år, vilket betecknar en ökning från år 1913 med 111 %.

Beträffande de olika personalgrupperna visas löneinkomst och lönestegring av *tab. 1.* Man finner, att den genomsnittliga löneinkomsten för samtliga i undersökningen ingående år varit störst inom gruppen företagsledare, varefter komma teknisk, kontors- och butikspersonal i angiven ordning. I fråga om den procentuella lönestegringen komma företagsledarna — vilkas inkomster ju bestämmas enligt helt andra grunder än löntagarnas — likaså i första rummet, men därefter följa de lägst avlönade grupperna butiks- och kontorspersonal, under det att inkomstökningen varit relativt minst för den tekniska personalen.

För de redovisade personalgrupperna tillsammantagna har den redovisade inkomstökningen för tiden 1913—1919 varit något större beträffande kvinnliga än beträffande manliga löntagare. Detsamma gäller för varje särskild personalgrupp utom för butikspersonalen, inom vilken lönestegringen varit lika stor för män som för kvinnor.[1]

De särskilda näringsgrenarna hava inbördes företett åtskilliga skiljaktigheter i fråga om såväl lönenivå som lönestegring. Med hänsyn till det jämförelsevis ringa antal här avsedda löntagare, det inom varje industri merendels kunnat bliva fråga om, lämpa sig dessa siffror dock i allmänhet icke att läggas till grund för några jämförelser i löneavseende olika näringsgrenar emellan. Endast i fråga om den talrikaste personalgruppen, kontorspersonalen, har i tab. 1 åtskillnad gjorts mellan industri, handel, samfärdsel, bank- och försäkringsrörelse. Av dessa näringsgrupper företer industrien

[1] Att inkomstökningen för män och kvinnor tillsammantagna inom grupperna kontors- och butikspersonal blivit mindre än för män och för kvinnor var för sig, beror på att kvinnorna, vilkas löner ju äro lägre än männens, år 1919 varit relativt talrikare representerade inom dessa grupper än år 1913.

Tab. 1. Löneinkomsternas stegring för förvaltningspersonalen.

	Medelantal anställda 1913	Medelantal anställda 1919	Genomsnittlig löneinkomst per år, kr. 1913	1918	1919	Ökning i % från 1913 till 1918	1919
Manlig personal.							
Företagsledare	2 220	3 473	8 118	16 836	18 705	*107*	*130*
Teknisk personal	4 165	10 516	3 131	5 195	5 857	*66*	*87*
Kontorspersonal	14 918	23 377	2 309	3 950	4 760	*71*	*106*
därav: Industri	6 108	11 947	2 218	3 626	4 360	*63*	*97*
Handel	2 914	3 559	2 238	4 105	4 647	*83*	*108*
Samfärdsel	2 525	2 793	2 169	3 979	5 105	*83*	*135*
Banker	2 661	3 875	2 517	4 392	5 611	*74*	*123*
Försäkringsanstalter	710	1 203	3 091	4 589	5 532	*48*	*79*
Butikspersonal	2 617	3 188	1 314	2 421	2 782	*84*	*112*
Summa	**23 920**	**40 554**	**2 882**	**5 195**	**6 083**	*80*	*111*
Kvinnlig personal.							
Företagsledare	33	26	1 718	3 384	5 084	*97*	*196*
Teknisk personal	138	236	1 204	1 865	2 347	*55*	*95*
Kontorspersonal	4 240	8 736	1 257	2 192	2 612	*74*	*108*
därav: Industri	1 732	4 122	1 126	1 906	2 307	*69*	*105*
Handel och samfärdsel[1]	1 160	1 808	1 167	2 122	2 417	*82*	*107*
Banker	793	1 465	1 444	2 685	3 416	*86*	*137*
Försäkringsanstalter	555	1 341	1 589	2 440	2 931	*54*	*84*
Butikspersonal	2 086	2 598	881	1 548	1 867	*76*	*112*
Summa	**6 497**	**11 596**	**1 138**	**2 043**	**2 445**	*80*	*115*
Tillsammans.[2]							
Företagsledare	2 253	3 499	8 025	16 704	18 604	*108*	*132*
Teknisk personal	4 477	10 752	3 025	5 070	5 780	*68*	*91*
Kontorspersonal	20 217	34 715	2 064	3 479	4 212	*69*	*104*
Butikspersonal	5 253	6 652	1 163	2 129	2 400	*83*	*106*
Summa	**32 200**	**55 618**	**2 467**	**4 417**	**5 204**	*79*	*111*

den lägsta genomsnittliga lönenivån, medan banker och försäkringsanstalter haft den i medeltal högst avlönade personalen. Den genomsnittliga inkomstökningen har, beträffande såväl manliga som kvinnliga löntagare, varit störst inom bankväsen, handel och samfärdsel och minst vid försäkringsanstalter. Beträffande bankerna synes en väsentlig del av lönestegringen hava infallit under året 1919. Vad försäkringsanstalterna beträffar, har den relativt låga ökningsprocenten tydligen sin grund i den starka ökning av arbetskrafter särskilt inom de lägre graderna, vilken under de sista åren ägt rum inom denna grupp och förskjutit den genomsnittliga lönenivån nedåt.

[1] Av hänsyn till den kvinnliga personalens fåtalighet inom samfärdseln har denna grupp här sammanslagits med handeln.
[2] Inberäknat personal utan angivet kön.

Arbetare.

Antalet i undersökningen ingående företag och därstädes redovisade arbetare och dagsverken samt totalsumman av till dessa arbetare utbetalad avlöning under vart och ett av åren 1913—1919 framgår av nedanstående tablå:

År	Antal företag	Antal arbetare	Antal dagsverken		Utbetalad avlöning, kr.		
			Hela antalet	Per arbetare	Totalsumma	Per år o. arbetare	Per dagsverke
1913	2 140	197 804	56 533 923	286	215 784 271	1 091	3·82
1914	2 140	203 971	57 279 916	281	222 332 422	1 090	3·88
1915	2 140	209 854	59 684 258	284	245 751 662	1 171	4·12
1916	2 140	220 928	63 123 446	286	288 893 138	1 308	4·58
1917	2 140	218 812	60 756 922	278	343 289 417	1 569	5·65
1918	2 718	264 057	72 396 940	274	590 494 076	2 236	8·16
1919	3 092	276 076	76 045 108	275	783 438 535	2 838	10·30

De i tablån angivna lönesiffrorna kunna, såsom utgörande medeltal för samtliga arbetare utan avseende å ålder eller kön, visserligen läggas till grund för en beräkning av lönestegringen år från år, men giva däremot icke någon bild av lönestandarden under de olika åren. För de vuxna manliga arbetarna har lönenivån genomgående legat över, för kvinnor och minderåriga däremot avsevärt under medeltalet, såsom efterföljande sammanställning utvisar:

	Kronor per år					Ökning i % från 1913 till				Kronor per dag					Ökning i % från 1913 till			
	1913	1916	1917	1918	1919	1916	1917	1918	1919	1913	1916	1917	1918	1919	1916	1917	1918	1919
Män över 18 år	1 241	1 479	1 773	2 502	3 186	19	43	102	157	4·32	5·14	6·28	8·94	11·48	19	45	107	166
Kvinnor » » »	651	755	854	1 113	1 634	16	31	71	151	2·34	2·73	3·27	4·60	6·11	17	40	97	161
Minderåriga . . .	485	600	727	971	1 186	24	50	100	145	1·76	2·18	2·71	3·77	4·48	24	54	114	155
Tillsammans	**1 093**	**1 300**	**1 562**	**2 227**	**2 859**	**19**	**43**	**104**	**162**	**3·83**	**4·56**	**5·61**	**8·12**	**10·38**	**19**	**46**	**112**	**171**
Arbetare utan angivet kön . . .	1 079	1 347	1 604	2 315	2 649	25	49	114	146	3·72	4·65	5·86	8·45	9·60	25	58	127	158
Samtliga arbetare	**1 091**	**1 308**	**1 569**	**2 236**	**2 838**	**20**	**44**	**105**	**160**	**3·82**	**4·58**	**5·65**	**8·16**	**10·30**	**20**	**48**	**114**	**170**

Mellan manliga, kvinnliga och minderåriga arbetare framträda skiljaktigheter icke endast med avseende å lönenivån utan även beträffande lönestegringen. Den procentuella ökningen från år 1913 har för de manliga arbetarna under samtliga år varit större än för de kvinnliga, såväl per dag som per år räknat, och under år 1919 även större än för de minderåriga.

För samtliga arbetare tillsammantagna har, som man finner, under åren 1918 och 1919 den genomsnittliga lönestegringen från 1913 blivit högre än

för någon av de särskilda grupperna män, kvinnor och minderåriga. Förklaringen till denna skenbara oegentlighet ligger däri, att proportionen mellan män, kvinnor och minderåriga från det ena året till det andra något förskjutits, såsom framgår av följande sammanställning:

	Av 100 arbetare voro					Av 100 dagsverken voro				
	1913	1916	1917	1918	1919	1913	1916	1917	1918	1919
manliga (över 18 år) . . .	77·7	77·4	78·3	81·2	81·5	78·3	78·1	79·4	82·9	82·1
kvinnliga (över 18 år) .	12·3	12·6	12·2	9·8	9·6	12·0	12·2	11·5	8·6	9·3
minderåriga	10·0	10·0	9·5	9·0	8·9	9·7	9·7	9·1	8·5	8·6

Därest relativa antalet män, kvinnor och minderåriga under samtliga år förblivit oförändrat, men lönestegringen inom varje särskild kategori varit lika stor, som den anförda tablån utvisar, skulle för män, kvinnor och minderåriga tillsammans erhållits följande lönesiffror för åren 1916—1919:

	Genomsnittlig löneinkomst i kr.				Ökning i % från 1913 till			
	1916	1917	1918	1919	1916	1917	1918	1919
Per år och arbetare	1 303·00	1 555·00	2 178·00	2 795·00	19	43	100	156
Per dagsverke	4·56	5·57	7·92	10·17	19	46	107	166

För åren 1918 och 1919 skulle, som man finner, den genomsnittliga inkomstökningen per år och arbetare från 1913 med oförändrad proportion av män, kvinnor och minderåriga hava utgjort 100 resp. 156 %, i stället för förut angivna 105 resp. 160 %, och lönestegringen per dagsverke skulle hava reducerats till 107 resp. 166 %, från 114 resp. 170 %.

Såsom av förestående siffersammanställningar framgått, framträda vissa skiljaktigheter med avseende å lönestegringen, allt efter som denna beräknas per dagsverke eller per år och arbetare. Förklaringen till dessa skiljaktigheter ligger däri, att antalet dagsverken per arbetare under de olika åren varit underkastat vissa växlingar. Under år 1913 utgjordes i medeltal för samtliga näringsgrupper 286 dagsverken per arbetare, och samma siffra återkommer även år 1916. Under de övriga åren, då arbetstillgången varit mera ojämn åtminstone inom vissa näringsgrenar, har medeltalet dagsverken per arbetare också varit lägre. En given följd härav är, att arbetarnas årsinkomster icke ökats i fullt samma proportion som deras dagsförtjänster.

Den genomsnittliga lönestegringen har varit väsentligt olika inom olika näringsgrenar, såsom framgår av *tab. 2.* Per år och arbetare har stegringen från år 1913 till år 1919 varit högst för flottningsarbetarna, för vilka den uppgår till icke mindre än 328 %, vilken siffra givetvis bör ses i samband med de tillfälliga växlingar i säsongens längd från det ena året till det andra, vilka karakterisera ifrågavarande industri. Närmast i ordningen följa lastning och lossning, (stuverirörelse), järnvägsdrift samt garverier, inom vilka arbetarna uppnått en genomsnittlig lönestegring per år och arbetare av resp. 241, 203 och 192 %. Lägst per år och arbetare blir stegringen, om man undantager snickerifabriker, beträffande vilka ökningstalet influerats av långvariga arbetsinställelser, vid slakterier samt hatt- och mössfabriker, där den utgjort 109 resp. 113 %

Sistnämnda näringsgrenar uppvisa även den lägsta genomsnittsstegringen per dagsverke under samma tidsperiod (109 resp. 115 %), varemot lönestegringen per dagsverke varit högst för stuveriarbetare samt för arbetare i järnvägsdrift, i gummifabriker och i garverier, nämligen resp. 217, 202, 201 och 201 %.

Även beträffande de särskilda näringsgrenarna har lönestegringen under åren 1913—1919 i det stora flertalet fall varit större per dagsverke än per år och arbetare (jfr ovan). Störst har differensen i denna riktning varit beträffande näringsgrenarna snickerier samt stenbrott och stenhuggerier. Endast inom näringsgrenarna järnverk, kolgruvor, torvindustri, flottning, sågverk, pappersbruk, bryggerier, sprängämnesfabriker samt järnvägsdrift och stuverirörelse har inkomstökningen per år och arbetare under samma tid varit större än dagsförtjänsternas stegring, men har differensen i dessa fall endast beträffande flottning, torvindustri, kolgruvor och stuverirörelse överstigit 6 %.

De i tab. 2 angivna lönesiffrorna för olika näringsgrenar äro, såsom beträffande de förut återgivna slutsiffrorna redan anmärkts, av intresse för beräknande av lönestegringen inom varje industri, men kunna icke användas för några jämförelser med avseende å lönenivån inom olika industrier, enär för bedömande härav hänsyn måste tagas till arbetarstammens sammansättning i fråga om ålder och kön. Lönestandarden måste sålunda beräknas för manliga, kvinnliga och minderåriga arbetare var för sig. De härför erforderliga lönesiffrorna återfinnas i tab. 3—5.

På grundval av *tab. 3* hava utarbetats vidstående diagram, utvisande de genomsnittliga löneinkomsterna per år och per dag för vuxna manliga arbetare inom olika näringsgrenar. Vad årsinkomsterna beträffar, uppvisade under år 1919 lastnings- och lossnings- samt guldsmeds-, byggnads-, åkeri- och måleriarbetare de högsta genomsnittssiffrorna, nämligen resp. 4 318, 4 263, 3 914, 3 764 och 3 755 kr., medan de lägsta företetts av arbetarna vid torvfabriker, flottning, stenhuggerier, snickerier och glasbruk, för vilka motsvarande genomsnittstal utgjorde resp. 1 855, 1 996, 2 236, 2 320 och 2 394 kr. För torvindustrien liksom flottningen få de låga siffrorna sin förklaring genom arbetets säsongkaraktär och för snickerierna genom de ovan omtalade arbetsinställelserna. Vad glasbruken beträffar, är att märka, att dessa till övervägande del varit förlagda till platser i landsorten med låga levnadskostnader, i motsats till exempelvis guld- och silvervarufabrikerna, som huvudsakligen varit belägna i Stockholm, och stuverirörelsen, beträffande vilken den höga genomsnittssiffran influerats av förhållandena vid en del större företag i såväl Stockholm som andra orter med särskilt höga levnadskostnader, vilka kunnat åberopas som skäl för en högre lönestandard. Sistberörda siffra torde även hava rönt inflytande av det uppsving i trafiken, som förmärktes under året 1919. Räknad per dagsverke blir den beräknade genomsnittliga löneinkomsten under år 1919 för vuxna manliga arbetare vid lastning och lossning icke mindre än 19·19 kr., eller nära dubbelt så stor som år 1918, vartill dock må anmärkas, att en del stuveriföretag med låga dagsverkspris (och lång säsong) voro med i 1918 års undersökning men icke i

Genomsnittliga årsinkomster för vuxna manliga arbetare.
Kronor per år:
500
1 000
1 500
2 000
2 500
3 000
3 500
4 000
Malmgruvor m. m.
Järn- o. stålverk
Järn- o. stålmanufaktur
Mekaniska verkstäder
Elektriska verkstäder
Metallmanufaktur
Guld- o. silvervarufabriker
Kolgruvor
Torvindustri
Stenhuggerier m. m.
Byggnadsämnesindustri
Porslins- o. lergodsfabriker
Glasbruk
Flottning
Sågverk o. hyvlerier
Snickeri- o. möbelfabriker
Annan trävaruindustri
Pappersmassefabriker
Pappersbruk
Annan pappersindustri
Grafisk industri
Kvarnar
Pressjästfabriker
Bagerier
Råsockerbruk o. raffinaderier
Chokladfabriker m. m.
Bryggerier m. m.
Slakteri- o. konservfabriker
Annan livsmedelsindustri
Spinnerier, väverier o. d.
Sömnadsfabriker
Hatt- o. mössfabriker
Garverier
Päls- o. skinnvarufabriker
Skofabriker
Gummivarufabriker
Annan läderindustri
Färg- o. oljefabr. m. m.
Konstgödningsfabriker
Sprängämnesfabriker
Tändsticksfabriker
Annan kem.-tekn. industri
Byggnadsverksamhet
Målning o. glasmästeri
Kraft- o. belysningsverk
Handel och varulager
Järnvägsdrift
Åkerirörelse
Lastning o. lossning
1913
1919

Genomsnittliga dagsinkomster för vuxna manliga arbetare.
Kronor per dag: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
Malmgruvor m. m.
Järn- o. stålverk
Järn- o. stålmanufaktur
Mekaniska verkstäder
Elektriska verkstäder
Metallmanufaktur
Guld- o. silvervarufabriker
Kolgruvor
Torvindustri
Stenhuggerier m. m.
Byggnadsämnesindustri
Porslins- o. lergodsfabriker
Glasbruk
Flottning
Sågverk o. hyvlerier
Snickeri- o. möbelfabriker
Annan trävaruindustri
Pappersmassefabriker
Pappersbruk
Annan pappersindustri
Grafisk industri
Kvarnar
Pressjästfabriker
Bagerier
Råsockerbruk o. raffinaderier
Chokladfabriker m. m.
Bryggerier m. m.
Slakteri- o. konservfabriker
Annan livsmedelsindustri
Spinnerier, väverier o. d.
Sömnadsfabriker
Hatt- o. mössfabriker
Garverier
Päls- o. skinnvarufabriker
Skofabriker
Gummivarufabriker
Annan läderindustri
Färg- o. oljefabr. m. m.
Konstgödningsfabriker
Sprängämnesfabriker
Tändsticksfabriker
Annan kem.-tekn. industri
Byggnadsverksamhet
Målning o. glasmästeri
Kraft- o. belysningsverk
Handel och varulager
Järnvägsdrift
Åkerirörelse
Lastning o. lossning
1913
1919

1919 års. Medräknas endast de vid bägge undersökningarna representerade företagen, blir medeltalet för år 1919 endast c:a 50 % större än för år 1918. Beträffande guld- och silvervarufabriker uppgår den genomsnittliga dagsinkomsten för vuxna manliga arbetare under år 1919 till 14·41 kr., varefter i ordningen kommo egentlig byggnadsverksamhet, med 14·36 kr., samt målning och glasmästeri med 13·40 kr. De lägsta genomsnittslönerna per dag beträffande samma arbetarkategori uppvisa glasbruk, 8·40 kr., stenhuggerier, 8·68 kr., tändsticksfabriker, 9·48 kr., och spinnerier etc., 9·54 kr. År 1913 varierade inom de nämnda näringsgrenarna de vuxna manliga arbetarnas genomsnittliga lönestandard mellan å ena sidan c:a 5·25 à 6·00 kr. och å den andra c:a 3·00 à 4·00 kr. Någon utjämning av lönenivån de olika industrierna emellan synes alltså genom kristidens utveckling knappast hava åvägabragts, i vissa fall tvärtom en skärpning av differenserna.

I *tab. 4 och 5* hava angivits de genomsnittliga löneinkomsterna för kvinnliga och minderåriga arbetare inom de näringsgrenar, där sådana arbetare redovisats till ett så stort antal, att detsamma ansetts kunna läggas till grund för medeltalsberäkningar.

Bland kvinnorna uppvisade år 1919 bageriarbeterskorna den högsta genomsnittliga lönenivån, 2 078 kr. per år och 7·58 kr. per arbetsdag. Därefter kommo med hänsyn till årsinkomsterna arbeterskorna vid bryggerier, elektriska verkstäder, mekaniska verkstäder och sockerbruk och med hänsyn till dagsinkomsterna arbeterskorna vid skofabriker, päls- och skinnvarufabriker och bryggerier. Den lägsta medelförtjänsten per år, nämligen 1 360 kr., har i fråga om vuxna kvinnliga arbetare beräknats för hatt- och mössfabriker och den lägsta medelförtjänsten per dagsverke, 5·35 kr., för choklad- och karamellfabriker.

De i tab. 5 meddelade lönesiffrorna för minderåriga arbetare kunna icke utan vidare läggas till grund för en jämförelse mellan lönenivån inom olika näringsgrenar, enär åtskilliga skiljaktigheter industrierna emellan torde föreligga med hänsyn till de redovisade arbetarnas medelålder, vilken i detta fall måste tillmätas en väsentlig betydelse för löneinkomstens storlek. De inom gruvdriften, verkstads- och elektriska industrien ävensom vid sågverk och vid kommunala arbeten (kraft- och belysningsverk m. m.) anställda minderåriga, vilka haft de högsta genomsnittliga löneinkomsterna, torde merendels vara ynglingar, som redan nalkas adertonårsåldern och mången gång utföra en vuxen mans arbete. Inom glas-, beklädnads- och grafiska industrierna m. fl. näringsgrenar, där lönenivån är avsevärt lägre, sysselsättas i betydande utsträckning arbetare, tillhörande de yngsta åldersklasserna, och som till stor del äro flickor.

En jämförelse må slutligen göras mellan den genomsnittliga stegringen av arbetslönerna under åren 1913—1919 och levnadskostnadernas ökning under samma tid. Med ledning av de i det föregående anförda procenttal, som för samtliga redovisade arbetare under förutsättning av oförändrad proportion av män, kvinnor och minderåriga angiva den genomsnittliga lönestegringen från år 1913 till vartdera av åren 1916—1919, kompletterade med motsvarande (approxi-

Tab 2. Löneinkomsternas stegring för arbetare inom olika näringsgrenar: *Samtliga arbetare.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Näringsgrenar	Antal företag		Medelantal arbetare		Genomsnittlig löneinkomst per år, kr.			Ökning i % från 1913 till		Genomsnittlig löneinkomst per dag, kr.			Ökning i % från 1913 till	
	1913	1919	1913	1919	1913	1918	1919	1918	1919	1913	1918	1919	1918	1919
Malmbrytning och metallindustri.														
Gruvor och anrikningsverk	41	55	9 281	8 871	1 443	2 766	3 486	92	142	5·02	9·79	12·39	95	147
Järn-, stål- och kopparverk	42	64	16 054	28 861	1 149	2 532	2 921	120	154	3·99	8·63	10·07	116	152
Järn- och stålmanufaktur	24	79	2 058	4 925	1 079	2 152	2 707	99	151	3·75	7·87	9·98	110	166
Mekaniska verkstäder m. m.	170	284	29 348	44 255	1 233	2 347	2 956	90	140	4·17	8·37	10·70	101	157
Elektriska verkstäder	26	34	3 654	5 258	1 079	2 459	3 083	128	186	3·71	8·97	11·11	142	199
Metallmanufaktur	15	21	2 124	2 406	1 114	2 363	3 025	112	172	3·85	8·77	10·95	128	184
Guld- och silvervarufabriker	8	8	359	259	1 222	2 250	3 257	84	167	4·11	7·66	11·11	86	170
Summa	**326**	**545**	**62 878**	**94 835**	**1 224**	**2 443**	**2 991**	99	144	4·20	8·62	**10·66**	105	154
Jord- och stenindustri.														
Kolgruvor	6	8	2 551	4 353	983	2 266	2 821	130	187	3·87	8·74	10·52	126	172
Torvindustri	7	27	260	1 643	590	1 423	1 577	141	167	3·52	9·47	8·81	169	150
Stenbrott och stenhuggerier	16	22	3 348	1 666	928	1 617	2 222	74	139	3·12	6·36	8·62	104	176
Byggnadsämnesindustri	42	88	3 163	6 670	1 059	2 148	2 702	103	155	3·74	7·99	10·43	114	179
Porslins-, kakel- och lergodsfabriker	7	6	2 029	1 322	1 089	1 801	2 451	65	125	3·75	6·16	8·55	64	128
Glasbruk	15	32	2 633	3 880	958	1 543	2 092	61	118	3·31	5·66	7·47	71	126
Summa	**93**	**183**	**13 984**	**19 534**	**990**	**1 945**	**2 455**	96	148	3·52	7·49	9·43	113	168
Träindustri.														
Flottning	4	7	2 131	5 211	464	1 262	1 988	172	328	4·00	9·11	11·46	128	187
Sågverk och hyvlerier	55	88	9 133	15 531	979	2 117	2 723	116	178	3·79	7·92	10·30	109	172
Snickeri- och möbelfabriker	44	95	3 301	4 796	1 041	2 056	2 154	97	107	3·71	7·50	10·05	102	171
Annan trävaruindustri	10	15	490	595	925	1 908	2 235	106	142	3·23	6·97	8·65	116	168
Summa	**113**	**205**	**15 055**	**26 133**	**918**	**1 934**	**2 461**	111	168	3·76	7·93	**10·39**	111	176
Pappers- och grafisk industri.														
Pappersmassefabriker	46	58	10 183	14 610	1 245	2 365	2 816	90	126	4·25	8·19	10·01	93	136
Pappersbruk och pappfabriker	21	23	5 357	6 209	1 072	2 160	2 614	101	144	3·82	7·46	9·12	95	139
Annan pappersindustri	21	32	603	1 128	820	1 502	1 748	83	113	2·84	5·46	6·74	92	137
Grafisk industri	54	116	2 941	6 669	1 208	2 036	2 545	69	111	4·19	7·35	9·36	75	123
Summa	**142**	**229**	**19 084**	**28 616**	**1 177**	**2 201**	**2 667**	87	127	4·08	7·71	9·54	89	134
Livsmedelsindustri.														
Kvarnar	19	31	828	1 158	1 306	2 332	3 360	79	157	4·59	8·26	11·91	80	160
Pressjästfabriker	4	4	128	190	1 261	2 126	3 256	69	158	4·14	7·10	11·09	71	168
Bagerier	96	121	2 130	2 575	1 128	2 142	2 749	90	144	3·83	7·31	9·63	91	151

Råsockerbruk och raffinaderier	24	26	3 425	3 867	1 244	2 646	3 253	113	162	4·20	8·89	11·59	112	176
Choklad- och karamellfabriker	13	13	1 562	1 281	678	1 408	1 650	108	144	2·29	5·37	5·95	134	160
Bryggerier och läskedrycksfabriker	55	70	2 577	3 043	1 294	2 237	2 997	73	132	4·52	8·21	10·41	82	131
Slakteri- och konservfabriker	21	28	614	625	1 108	1 902	2 311	72	109	3·83	6·69	8·00	75	109
Annan livsmedelsindustri	11	14	289	550	1 116	1 744	3 021	56	171	3·61	6·21	10·13	71	178
Summa	**243**	**307**	**11 553**	**13 289**	**1 151**	**2 279**	**2 898**	**98**	**152**	**3·93**	**7·98**	**10·20**	**103**	**160**
Textil- och beklädnadsindustri.														
Spinnerier, väverier o. d.	116	152	18 339	17 282	705	1 157	1 866	65	166	2·50	5·32	6·96	113	178
Sömnadsfabriker	109	91	4 914	3 679	831	1 525	2 038	84	145	2·88	5·58	7·30	94	154
Hatt- och mössfabriker	11	13	593	645	700	1 076	1 489	54	113	2·75	4·54	5·90	65	115
Summa	**236**	**256**	**23 846**	**21 606**	**729**	**1 246**	**1 884**	**71**	**158**	**2·59**	**5·37**	**6·99**	**107**	**170**
Läder-, hår- och gummivaruindustri.														
Garverier	22	33	897	1 312	1 128	2 485	3 291	120	192	3·87	9·12	11·65	136	201
Päls- och skinnvarufabriker	10	14	342	609	826	1 595	2 021	93	145	3·04	6·09	7·50	100	147
Skofabriker	29	35	3 991	3 940	874	1 704	2 318	95	165	3·19	6·48	9·23	103	189
Gummivarufabriker	5	5	1 198	982	837	1 323	2 259	58	170	2·99	6·89	9·00	130	201
Annan hithörande industri	22	27	582	750	1 158	2 359	2 632	104	127	3·89	8·04	9·48	107	144
Summa	**88**	**114**	**7 010**	**7 593**	**921**	**1 891**	**2 486**	**105**	**170**	**3·30**	**7·22**	**9·51**	**119**	**189**
Kemisk-teknisk industri.														
Färg-, olje- och parfymfabriker m. m.	25	27	804	1 316	928	2 205	2 532	138	173	3·16	7·57	9·28	140	194
Konstgödningsfabriker	7	9	697	1 707	1 387	2 777	3 465	100	150	4·72	9·54	12·10	102	156
Sprängämnesfabriker	5	6	466	494	1 217	2 246	2 815	85	131	4·36	8·37	9·83	92	126
Tändsticksfabriker	15	17	6 630	6 902	760	1 344	1 944	77	156	2·69	6·40	7·30	138	171
Annan kemisk-teknisk industri	26	37	1 288	1 791	1 169	2 460	2 972	110	154	3·91	9·00	10·56	130	170
Summa	**78**	**96**	**9 885**	**12 210**	**893**	**1 756**	**2 406**	**97**	**169**	**3·12**	**7·45**	**8·81**	**139**	**182**
Byggnadsverksamhet.														
Egentlig byggnadsverksamhet	46	143	2 513	6 418	1 517	2 537	3 750	67	147	5·24	8·80	13·65	68	161
Målning och glasmästeri	24	61	398	1 024	1 748	3 077	3 710	76	112	5·80	10·74	13·28	85	129
Summa	**70**	**204**	**2 911**	**7 442**	**1 549**	**2 565**	**3 745**	**66**	**142**	**5·32**	**8·91**	**13·60**	**67**	**156**
Kraft-, belysnings- och vattenverk m. m.	**118**	**159**	**10 109**	**16 891**	**1 282**	**2 772**	**3 523**	**116**	**175**	**4·30**	**9·84**	**12·30**	**129**	**186**
Handel och varulager	**543**	**670**	**4 159**	**5 908**	**1 093**	**2 143**	**2 674**	**96**	**145**	**3·82**	**7·34**	**9·49**	**92**	**148**
Samfärdsel.														
Järnvägsdrift	69	82	14 479	19 372	1 179	2 700	3 575	129	203	3·77	8·50	11·39	126	202
Åkerirörelse	7	11	160	215	1 292	2 568	3 727	99	188	4·26	8·99	12·30	111	189
Lastning och lossning	14	31	2 691	2 452	1 264	2 581	4 308	104	241	6·04	10·72	19·14	77	217
Summa	**90**	**124**	**17 330**	**22 019**	**1 193**	**2 680**	**3 657**	**125**	**207**	**4·02**	**8·79**	**12·04**	**119**	**200**
Samtliga grupper	**2 140**	**3 092**	**197 804**	**276 076**	**1 091**	**2 236**	**2 838**	**105**	**160**	**3·82**	**8·16**	**10·30**	**114**	**170**

Tab. 3. Löneinkomsternas stegring för arbetare inom olika näringsgrenar: *Manliga över 18 år.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Näringsgrenar	Medelantal arbetare		Genomsnittlig löneinkomst per år, kr.			Ökning i % från 1913 till		Genomsnittlig löneinkomst per dag, kr.			Ökning i % från 1913 till	
	1913	1919	1913	1918	1919	1918	1919	1913	1918	1919	1918	1919
Malmbrytning och metallindustri.												
Gruvor och anrikningsverk	8 088	7 711	1 528	2 893	3 697	*89*	*142*	5·31	10·26	13·12	*93*	*147*
Järn-, stål- och kopparverk	10 738	21 540	1 173	2 661	3 019	*127*	*157*	4·09	8·93	10·44	*118*	*155*
Järn- och stålmanufaktur	931	3 990	1 207	2 392	3 003	*98*	*149*	4·19	8·67	10·98	*107*	*162*
Mekaniska verkstäder m. m.	20 509	36 472	1 329	2 524	3 197	*90*	*141*	4·46	8·95	11·52	*101*	*158*
Elektriska verkstäder	2 402	2 796	1 133	2 736	3 514	*141*	*210*	3·91	10·13	12·79	*159*	*227*
Metallmannfaktur	881	1 728	1 274	2 899	3 466	*128*	*172*	4·48	10·47	12·64	*134*	*182*
Guld- och silvervarufabriker	214	170	1 646	3 129	4 263	*90*	*159*	5·54	10·53	14·41	*90*	*160*
Summa	**43 763**	**74 407**	**1 314**	**2 623**	**3 207**	***100***	***144***	**4·49**	**9·20**	**11·41**	***105***	***154***
Jord- och stenindustri.												
Kolgruvor	1 291	3 933	1 058	2 406	2 994	*127*	*183*	4·06	9·15	11·02	*125*	*171*
Torvindustri	159	1 004	837	1 742	1 855	*108*	*122*	3·81	10·11	9·82	*165*	*158*
Stenbrott och stenhuggerier	2 606	1 636	846	1 635	2 236	*93*	*164*	2·86	6·40	8·68	*124*	*203*
Byggnadsämnesindustri	2 384	6 016	1 086	2 270	2 807	*109*	*159*	3·76	8·19	10·78	*118*	*187*
Porslins-, kakel- och lergodsfabriker	553	628	1 443	2 608	3 262	*81*	*126*	5·09	9·07	11·23	*78*	*121*
Glasbruk	1 767	2 029	1 188	1 808	2 394	*52*	*102*	4·16	6·67	8·40	*60*	*102*
Summa	**8 760**	**15 246**	**1 049**	**2 143**	**2 695**	***104***	***157***	**3·69**	**8·13**	**10·25**	***120***	***178***
Träindustri.												
Flottning	2 073	5 180	470	1 261	1 996	*168*	*324*	4·06	9·12	11·48	*125*	*183*
Sågverk och hyvlerier	6 986	10 237	1 055	2 172	2 925	*106*	*177*	4·09	8·07	10·97	*97*	*168*
Snickeri- och möbelfabriker	2 748	4 087	1 127	2 250	2 320	*100*	*106*	3·98	8·17	10·85	*105*	*173*
Annan trävaruindustri	179	291	1 253	2 302	2 543	*84*	*103*	4·21	8·10	10·10	*100*	*140*
Summa	**11 986**	**19 795**	**974**	**1 953**	**2 551**	***101***	***162***	**4·06**	**8·26**	**11·03**	***103***	***172***
Pappers- och grafisk industri.												
Pappersmassefabriker	8 875	12 197	1 296	2 514	3 024	*94*	*133*	4·41	8·64	10·77	*96*	*144*
Pappersbruk och pappfabriker	3 130	2 990	1 155	2 166	2 750	*88*	*138*	4·07	7·41	9·59	*82*	*136*
Annan pappersindustri	186	341	1 308	2 712	2 950	*107*	*126*	4·59	9·58	10·78	*109*	*135*
Grafisk industri	1 544	3 231	1 590	2 825	3 584	*78*	*125*	5·53	9·81	12·99	*77*	*135*
Summa	**13 735**	**18 759**	**1 297**	**2 518**	**3 076**	***94***	***137***	**4·46**	**8·67**	**10·95**	***94***	***146***
Livsmedelsindustri.												
Kvarnar	813	1 097	1 318	2 350	3 432	*78*	*160*	4·63	8·32	12·11	*80*	*162*
Pressjästfabriker	112	174	1 341	2 345	3 404	*75*	*154*	4·43	7·89	11·61	*78*	*162*
Bagerier	1 146	1 407	1 406	2 607	3 384	*85*	*141*	4·75	8·88	11·59	*87*	*144*

Råsockerbruk och raffinaderier	3 033	3 226	1 305	2 726	3 564	109	173	4·33	9·14	12·13	111	180
Choklad- och karamellfabriker	87	211	1 329	2 484	3 230	87	143	4·50	9·16	11·99	104	166
Bryggerier och läskedrycksfabriker	1 787	2 156	1 502	2 567	3 452	71	130	5·08	9·20	11·90	81	134
Slakteri- och konservfabriker	393	383	1 302	2 227	2 931	71	125	4·52	7·73	9·96	71	120
Annan livsmedelsindustri	182	356	1 334	2 150	3 345	61	151	4·24	7·37	11·02	74	160
Summa	**7 553**	**9 010**	**1 370**	**2 587**	**3 447**	**89**	**152**	4·61	8·92	11·84	**93**	**157**
Textil- och beklädnadsindustri.												
Spinnerier, väverier o. d.	4 256	4 972	1 010	1 752	2 597	73	157	3·53	6·94	9·54	97	170
Sömnadsfabriker	1 077	883	1 491	2 610	3 308	75	122	5·06	9·53	11·45	88	126
Hatt- och mössfabriker	86	91	1 553	2 611	3 344	68	115	5·60	10·47	12·15	87	117
Summa	**5 419**	**5 946**	**1 114**	**1 917**	**2 714**	**72**	**144**	3·88	7·49	9·88	**93**	**155**
Läder-, hår- och gummivaruindustri.												
Garverier	661	1 070	1 161	2 605	3 452	124	197	3·96	9·64	12·16	143	207
Päls- och skinnvarufabriker	97	186	1 352	2 348	2 894	74	114	4·68	8·48	10·74	81	129
Skofabriker	943	1 264	1 305	2 272	3 128	74	140	4·73	8·41	12·16	78	157
Gummivarufabriker	97	331	1 306	1 836	2 909	41	123	3·72	8·90	12·06	139	224
Annan hithörande industri	175	410	1 393	2 861	3 288	105	136	4·66	9·59	11·73	106	152
Summa	**1 973**	**3 261**	**1 267**	**2 419**	**3 219**	**91**	**154**	4·40	9·02	12·01	**105**	**173**
Kemisk-teknisk industri.												
Färg-, olje- och parfymfabriker m. m.	422	863	1 202	2 706	3 094	125	157	4·05	9·12	11·08	125	174
Konstgödningsfabriker	634	1 631	1 466	2 914	3 558	99	143	4·93	10·02	12·39	103	151
Sprängämnesfabriker	314	342	1 279	2 664	3 230	108	153	4·54	9·50	11·23	109	147
Tändsticksfabriker	2 718	2 978	1 055	1 807	2 548	71	142	3·71	8·11	9·48	119	156
Annan kemisk-teknisk industri	506	1 209	1 274	2 813	3 482	121	173	4·45	10·05	12·16	126	173
Summa	**4 594**	**7 023**	**1 164**	**2 320**	**3 043**	**99**	**161**	4·06	9·10	10·94	**124**	**169**
Byggnadsverksamhet.												
Egentlig byggnadsverksamhet	2 501	5 989	1 521	2 528	3 914	66	157	5·25	8·89	14·36	69	174
Målning och glasmästeri	384	1 002	1 790	3 079	3 755	72	110	5·93	10·72	13·40	81	126
Summa	**2 885**	**6 991**	**1 556**	**2 560**	**3 891**	**64**	**150**	5·35	9·00	14·22	**68**	**166**
Kraft-, belysnings- och vattenverk m. m.	**9 768**	**16 315**	**1 302**	**2 830**	**3 587**	**117**	**176**	4·35	10·01	12·47	**130**	**187**
Handel och varulager	**3 128**	**3 815**	**1 231**	**2 421**	**3 066**	**97**	**149**	4·27	8·26	10·81	**93**	**153**
Samfärdsel.												
Järnvägsdrift	13 950	19 067	1 200	2 753	3 612	129	201	3·84	8·67	11·50	126	200
Åkerirörelse	158	212	1 302	2 651	3 764	104	189	4·30	9·09	12·40	111	188
Lastning och lossning	2 686	2 405	1 265	2 577	4 318	104	241	6·06	10·71	19·19	77	217
Summa	**16 794**	**21 684**	**1 211**	**2 723**	**3 692**	**125**	**205**	4·09	8·94	12·14	**119**	**197**
Samtliga grupper	**130 358**	**202 252**	**1 241**	**2 502**	**3 186**	**102**	**157**	4·32	8·94	11·48	**107**	**166**

Tab. 4. Löneinkomsternas stegring för arbetare inom olika näringsgrenar: *Kvinnliga över 18 år.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Näringsgrenar	Medelantal arbetare		Genomsnittlig löneinkomst per år, kr.			Ökning i % från 1913 till		Genomsnittlig löneinkomst per dag, kr.			Ökning i % från 1913 till	
	1913	1919	1913	1918	1919	1918	1919	1913	1918	1919	1918	1919
Malmbrytning och metallindustri	**1 176**	**2 331**	**647**	**1 264**	**1 750**	*95*	*171*	2·30	4·52	6·36	*97*	*177*
därav: Mekaniska verkstäder m. m.	289	967	670	1 190	1 863	*78*	*178*	2·32	4·23	6·87	*82*	*196*
Elektriska verkstäder	309	585	787	1 574	1 903	*100*	*141*	2·91	5·65	6·82	*94*	*131*
Jord- och stenindustri	**379**	**713**	**696**	**991**	**1 202**	*42*	*73*	2·55	4·27	5·45	*67*	*114*
därav: Porslins-, kakel- och lergodsfabriker	257	301	833	1 293	1 706	*55*	*105*	2·99	4·51	5·91	*51*	*98*
Träindustri	**199**	**282**	**566**	**1 203**	**1 437**	*113*	*154*	2·25	4·66	5·77	*107*	*156*
Pappers- och grafisk industri	**1 431**	**2 543**	**682**	**1 216**	**1 505**	*78*	*121*	2·53	4·48	5·66	*77*	*124*
därav: Grafisk industri	505	1 579	757	1 281	1 620	*69*	*114*	2·74	4·68	6·17	*71*	*125*
Livsmedelsindustri	**1 994**	**2 899**	**738**	**1 418**	**1 820**	*92*	*147*	2·63	5·19	6·52	*97*	*148*
därav: Bagerier	581	893	823	1 666	2 078	*103*	*153*	2·78	5·72	7·58	*106*	*173*
Råsockerbruk och raffinaderier	263	242	614	1 568	1 852	*155*	*201*	2·55	5·52	6·89	*116*	*170*
Choklad- och karamellfabriker	326	631	647	1 065	1 527	*65*	*136*	2·22	4·01	5·35	*81*	*141*
Bryggerier och läskedrycksfabriker	560	813	799	1 375	1 949	*72*	*144*	2·94	5·12	6·96	*84*	*137*
Textil- och beklädnadsindustri	**11 494**	**9 772**	**642**	**965**	**1 618**	*50*	*152*	2·31	4·42	6·00	*91*	*160*
därav: Spinnerier, väverier o. d.	8 698	7 431	649	900	1 615	*39*	*149*	2·33	4·54	6·03	*95*	*159*
Sömnadsfabriker	2 432	1 931	620	1 145	1 685	*85*	*172*	2·20	4·22	5·97	*92*	*171*
Hatt- och mössfabriker	364	410	612	981	1 360	*60*	*122*	2·55	4·11	5·53	*61*	*117*
Läder-, hår- och gummivaruindustri	**967**	**1 312**	**738**	**1 250**	**1 832**	*69*	*148*	2·77	5·12	7·12	*85*	*157*
därav: Päls- och skinnvarufabriker	208	264	653	1 083	1 784	*66*	*173*	2·47	4·33	7·01	*75*	*184*
Skofabriker	601	715	797	1 417	1 848	*78*	*132*	2·90	5·52	7·29	*90*	*151*
Kemisk-teknisk industri	**2 096**	**2 417**	**609**	**1 051**	**1 502**	*72*	*146*	2·15	5·01	5·82	*133*	*171*
därav: Tändsticksfabriker	1 660	1 785	595	984	1 440	*65*	*142*	2·11	5·05	5·62	*139*	*166*
Byggnadsverksamhet[1]	**7**	**254**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kraft-, belysnings- och vattenverk m. m.	**99**	**342**	**636**	**1 345**	**1 665**	*111*	*162*	2·32	5·10	6·80	*120*	*193*
Handel och varulager	**563**	**936**	**618**	**1 286**	**1 778**	*108*	*188*	2·27	4·45	6·67	*96*	*194*
Samfärdsel[2]	**259**	**5**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Samtliga grupper	**20 664**	**23 806**	**651**	**1 113**	**1 634**	*71*	*151*	2·34	4·60	6·11	*97*	*161*

[1] Av hänsyn till det ringa antalet arbetare har någon beräkning av genomsnittsinkomsterna ej verkställts.
[2] De redovisade arbetarna äro huvudsakligen järnvägsstäderskor, vilkas löneinkomster äro synnerligen ojämna, beroende på växlande arbetstid. Några medeltalsberäkningar hava med hänsyn härtill ej ansetts böra framläggas.

Tab. 5. Löneinkomsternas stegring för arbetare inom olika näringsgrenar: *Minderåriga.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Näringsgrenar	Medelantal arbetare		Genomsnittlig löneinkomst per år, kr.			Ökning i % från 1913 till		Genomsnittlig löneinkomst per dag, kr.			Ökning i % från 1913 till	
	1913	1919	1913	1918	1919	1918	1919	1913	1918	1919	1918	1919
Malmbrytning och metallindustri	5 188	8 735	571	1 133	1 332	99	133	2·00	4·10	4·89	105	145
därav: Gruvor och anrikningsverk	658	717	639	1 337	1 379	109	116	2·25	4·80	5·03	113	124
Järn-, stål- och kopparverk	1 138	2 246	563	1 144	1 295	103	130	1·95	3·95	4·46	103	129
Järn- och stålmanufaktur	261	494	445	1 106	1 260	149	183	1·57	4·38	4·87	179	210
Mekaniska verkstäder	2 393	4 426	581	1 084	1 349	87	132	2·01	3·94	5·04	93	147
Elektriska verkstäder	422	603	572	1 245	1 418	118	148	2·02	4·64	5·61	130	178
Jord- och stenindustri	990	1 674	423	831	1 068	96	152	1·50	3·49	4·39	133	193
därav: Glasbruk	542	532	375	685	847	83	126	1·29	2·56	3·05	98	136
Träindustri	1 880	2 459	506	966	1 245	91	146	2·04	3·79	5·17	86	153
därav: Sågverk och hyvlerier	1 383	1 880	540	984	1 347	82	149	2·18	3·98	5·36	83	146
Snickeri- och möbelfabriker	363	501	440	938	920	113	109	1·69	3·41	4·14	102	163
Pappers- och grafisk industri	1 711	2 807	489	880	1 013	80	107	1·75	3·36	3·71	92	112
därav: Pappersmassefabriker	759	1 011	557	1 149	1 289	106	132	2·02	4·13	4·63	104	129
Pappersbruk och pappfabriker	324	201	504	1 029	996	104	98	1·85	3·54	3·58	91	94
Grafisk industri	512	1 325	397	696	856	75	116	1·37	2·82	3·15	106	130
Livsmedelsindustri	504	665	459	891	1 095	94	138	1·67	3·20	3·99	92	139
därav: Choklad- och karamellfabriker	234	292	393	712	890	81	126	1·37	2·66	3·29	94	140
Textil- och beklädnadsindustri	3 486	2 614	425	684	968	61	128	1·55	3·04	3·66	96	136
därav: Spinnerier, väverier o. d.	3 047	2 199	429	686	1 004	60	134	1·57	3·23	3·81	106	143
Sömnadsfabriker	351	317	400	699	847	75	112	1·38	2·52	3·01	83	118
Läder-, hår- och gummivaruindustri	923	821	372	828	1 159	123	212	1·47	3·57	4·70	143	220
därav: Skofabriker	728	439	368	837	1 093	128	197	1·41	3·57	4·16	148	210
Kemisk-teknisk industri	1 630	1 309	426	822	1 160	93	172	1·56	3·97	4·38	154	181
därav: Tändsticksfabriker	1 406	977	424	767	1 113	81	162	1·54	3·98	4·25	158	176
Byggnadsverksamhet[1]	19	164	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kraft-, belysnings- och vattenverk m. m.	97	189	461	1 502	1 485	226	222	1·62	5·11	5·73	236	254
Handel och varulager	253	411	417	721	887	73	113	1·48	2·50	3·36	69	127
Samfärdsel	120	307	538	1 089	1 216	99	126	1·80	3·67	4·11	104	128
därav: Järnvägsdrift	113	305	534	1 096	1 219	105	128	1·79	3·67	4·12	105	130
Samtliga grupper	16 801	22 155	485	971	1 186	100	145	1·76	3·77	4·48	114	155

[1] Av hänsyn till det ringa antalet arbetare har någon beräkning av genomsnittsinkomsterna ej verkställts.

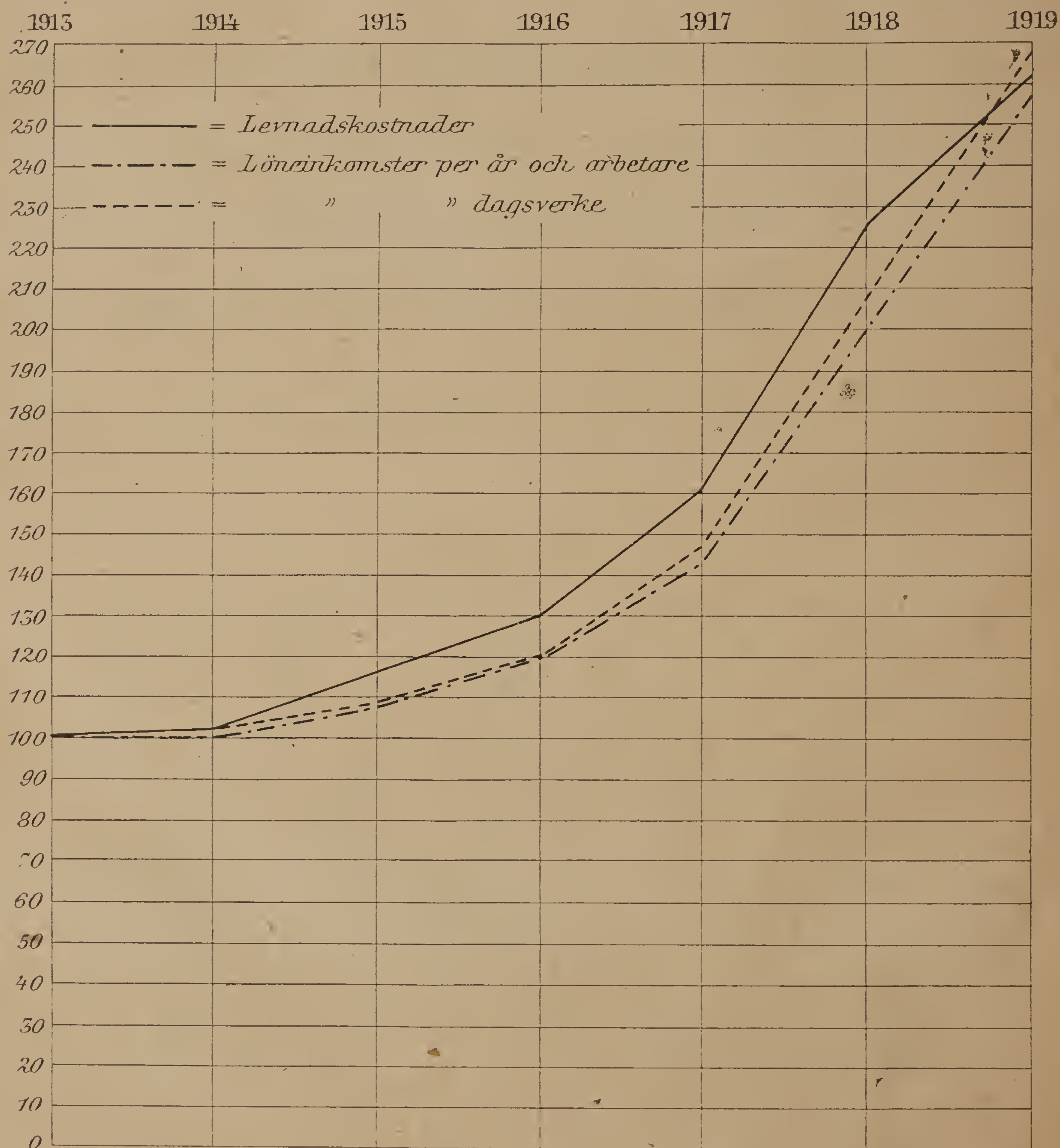
mativa) siffror för åren 1914 och 1915, erhållas här anförda löneindextal (= procenttalen ökade med 100), som sammanställts med levnadskostnadsindextal. Dessa hava i överensstämmelse med lönesiffrorna baserats på 1913 års genomsnittliga levnadskostnader, som kunna anses vara i det närmaste lika med levnadskostnaderna vid mitten av år 1914, vilken tidpunkt plägat tagas till utgångspunkt vid dylika inom socialstyrelsen utförda indexberäkningar.

Indextal

(1913 = 100).

	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919
Genomsnittliga levnadskostnader	100	102[1]	115[1]	130[1]	162	225	261
» löneinkomster per år och arbetare	100	100[1]	107[1]	120	143	200	256
» » » dagsverke . . .	100	102[1]	108[1]	120	146	207	266

Med ledning av dessa indextal har nedanstående diagram upprättats:

[1] Approximativa tal.

Man finner, att relativt taget, d. v. s. i jämförelse med förhållandena före kriget, levnadskostnadernas genomsnittsnivå under den egentliga kristiden legat högre än arbetslönernas, även om skillnaden i stort sett icke varit särdeles betydande. År 1917, då den var störst, översteg sålunda indexsiffran för levnadskostnaderna med 13 % indexsiffran för löneinkomsterna per år och arbetare och med 11 % motsvarande siffra för löneinkomsterna per dagsverke, eller med andra ord arbetarnas reallöner hade i motsvarande mån sjunkit. Under år 1919 åter synes levnadskostnadernas ökning kunna sägas hava blivit kompenserad genom en motsvarande ökning av arbetslönerna.

Framhållas må åter, att de anförda siffrorna endast belysa förhållandena i allmänhet. Beträffande lönestegringen inom enskilda näringsgrenar hänvisas till förut återgivna specialtabeller.

Såsom förut i Sociala Meddelanden[1] omförmälts, har den genomsnittliga löne- och levnadskostnadsstegringen i Norge och Danmark under krisåren företett stora likheter med utvecklingen i Sverige. T. o. m. år 1918 var sålunda levnadskostnadsökningen i dessa länder större än lönernas stegring, varemot vid slutet av år 1919 löneökningen blev något större än levnadskostnadernas stegring. Enligt till socialstyrelsen från norska arbetsgivareföreningen meddelade uppgifter har lönestegringen i Norge under år 1920 fortsatt, medan levnadskostnaderna förblivit i det närmaste oförändrade. I maj 1920 kunde således levnadskostnaderna, om de för juli 1914 sättas lika med 100, liksom i nov. 1919 mätas med siffran 300. Motsvarande indextal för vuxna manliga arbetares veckolöner inom exportindustrien, övrig industri och hantverk uppgingo däremot i maj 1920 till resp. 320, 341 och 307, medan de i nov. 1919 utgjorde resp. 302, 333 och 303.

Nykterhetsnämndernas verksamhet 1913—1918.

Sedan de av kristiden föranledda restriktionerna beträffande försäljning av alkoholhaltiga drycker numera i allt väsentligt upphävts och alkoholkonsumtionen därigenom betydligt stegrats, kan förmodas, att den sedan den 1 aug. 1916 i kraft varande lagen om behandling av alkoholister av den 30 juni 1913 flerstädes skall finna ökad tillämpning. Ett mera allmänt intresse torde med anledning därav kunna tillmätas de uppgifter, som socialstyrelsen i egenskap av uppsiktsmyndighet över alkoholistvården på sin tid infordrat rörande nykterhetsnämndernas verksamhet under åren 1916, 1917 och början av 1918, och vilka i sammandrag här nedan återgivas.

Undersökningen, som begränsades till att omfatta städer, köpingar och municipalsamhällen, verkställdes genom utsändande (i mars 1918) av fråge-

[1] Årg. 1920, sid. 256.

Tab. A. Antalet undersökta orter med och utan särskild nykterhetsnämnd.

Ortsgrupp (och antal orter därinom d. 1/1 1918).	Antal orter, där nykterhetsnämnd tillsatts							Antal orter, där nykterhetsnämnd ej tillsatts	Summa orter, från vilka uppgifter inkommit	Antal orter, från vilka uppgifter saknas
	år 1913	år 1914	år 1915	år 1916	år 1917	år 1918 t. o. m. mars månad	Tillhopa			
Städer med mer än 50 000 inv. (4)	—	—	—	2	1	—	3	—	3	1
Städer med 10 000—50 000 » (30)	—	2	2	4	10	1	19	—	19	11
Städer med mindre än 10 000 inv. (70)	1	2	—	6	11	—	20	22	42	28
Köpingar (40)	—	—	—	2	4	—	6	16[1]	22	18
Municipalsamhällen (175)	1	2	2	20	6	1	32[2]	48	80	95
Summa (329)	**2**	**6**	**4**	**34**	**32**	**2**	**80**	**86**	**166**	**163**

formulär till nykterhetsnämnderna, eller, där särskilda nykterhetsnämnder ej tillsatts, fattigvårdsstyrelserna inom nämnda grupper av samhällen. Under 22 punkter begärdes upplysning dels rörande omfattningen och arten av nämndernas resp. fattigvårdsstyrelsernas nykterhetsfrämjande verksamhet, dels om deras erfarenhet rörande vidtagna åtgärders effektivitet m. m.

Besvarade formulär inkommo från 166 orter, varav 64 städer, 22 köpingar och 80 municipalsamhällen. I 80 av dessa orter uppgavs särskild nykterhetsnämnd hava fungerat under längre eller kortare tid, medan i övriga kommuner fattigvårdsstyrelsen även utgjort nykterhetsnämnd. Det senare hade sannolikt varit fallet också i de samhällen, från vilka svar uteblevo. Under detta antagande finner man (se tab A), att alkoholistlagens tillämpning anförtrotts åt särskild nämnd relativt oftare i de större än i de mindre samhällena, där behovet av en sådan nämnd givetvis i regel är mindre. Medan av Sveriges fyra städer med mer än 50 000 invånare endast en (Norrköping) under tidsperioden ifråga saknade särskild nykterhetsnämnd, gällde detta bland städer med 10 000—50 000 inv. om 11 eller 37 %, bland mindre städer om 50 eller 71·4 % och bland köpingarna om 34 eller 85 %. I municipalsamhällena handhades alkoholistvården i 32 fall, motsvarande 18 %, av särskild nämnd, som utan undantag torde varit gemensam för municipalsamhället och den kommun, inom vilken samhället är beläget.

Av tab. A framgår vidare, att bland de 80 orterna med nykterhetsnämnd hade 34 tillsatt sådan under år 1916 och lika många under påföljande år, men att redan före 1916 dylika nämnder tillkommo uti 12 kommuner, de första år 1913 i Vänersborg samt Ryds municipalsamhälle i Kronobergs län.

Det låter sig givetvis ej utan vidare uttala, att vare sig tillsättandet av särskild nykterhetsnämnd eller en relativt stor frekvens av till nämnden ingångna anmälningar utgör ett belägg för ett mera utbrett alkoholmissbruk.

[1] Därav 2 (Båstad och Gamleby), som ej bilda egen kommun.
[2] I två fall omfattade en nykterhetsnämnd 3 samhällen; antalet nykterhetsnämnder var således 28.

Tab. B. Anmälda fall av alkoholmissbruk.

Ortsgrupp	Antal orter, från vilka uppgifter föreligga	Sammanlagd folkmängd den 1/1 1918	Antal orter, där fall av alkoholmissbruk anmälts	Därav antal orter, där anmälda fall av alkoholmissbruk uppgått till					Hela antalet anmälda fall av alkoholmissbruk	Därav antal fall, som föranlett åtgärder från nykterhetsnämndens sida
				över 100	50—99	25—49	10—24	1—9		
Orter *med* särskild nykterhetsnämnd.										
Större städer (över 50 t. inv.).	3	722 678	3	1	—	1	—	1	314	293
Medelstora städer (10–50 t. inv.)	19	386 458	14	—	—	1	2	11	85	76
Mindre städer (under 10 t. inv.)	20	119 191	11	2	—	—	1	8	278	278
Köpingar	6	11 376	2	—	—	—	1	1	11	8
Municipalsamhällen	32	—	14	1	—	—	2	11	199	170
Orter *utan* särskild nykterhetsnämnd										
Mindre städer (under 10 t. inv.)	22	80 145	2	—	—	—	—	2	2	2
Köpingar	16	30 705	1	—	—	—	—	1	1	1
Municipalsamhällen	48	—	3	—	—	—	—	3	3	4
Summa	**166**	—	**50**	**4**	**—**	**2**	**6**	**38**	**894**	**831**

Bäggedera förhållandena lära nämligen från en annan synpunkt kunna uppfattas som uttryck för ett större nykterhetsintresse inom samhället. I varje fall torde de av utredningen framgångna uppgifterna jämväl ur sist berörda synpunkt förtjäna intresse. Uppgifterna rörande antalet till nämnderna gjorda anmälningar om alkoholmissbruk hava sammanställts i ovanstående tab. B, där orterna inom resp. ortsgrupper fördelats med hänsyn till antalet ingångna anmälningar. I 34 av de 64 städerna, i 19 av de 22 köpingarna och i 63 av de 80 municipalsamhällena hade ingen anmälan om alkoholism i lagens mening förekommit. Som tabellen visar, var detta förhållande vanligast i sådana orter, där alkoholistlagens tillämpning icke handhafts av särskild nämnd. Endast i fyra kommuner uppgingo anmälningarna till mer än 100, nämligen i Stockholm (271), Sala (120), Köping (115) och Ovansjö socken med Storviks m:e (146), samt i ytterligare 2 städer, nämligen Göteborg (36) och Uppsala (29), till mer än 25. Av de medelstora städerna må vidare nämnas Jönköping med 15 och Karlskrona med 11 anmälningar samt Halmstad (7), Borås (6), Södertälje (4), Linköping (3), Eskilstuna, Ystad och Kristinehamn (2), Västerås, Kalmar, Västervik och Nyköping (1). Ingen anmälan direkt till nämnden gjordes i skånestäderna Hälsingborg, Landskrona, Kristianstad och Trälleborg samt i Söderhamn. Bland de mindre städerna med särskild nykterhetsnämnd kommo de ovan omnämnda Sala och Köping högst och därefter Skellefteå (24). I gruppen 1—9 anmälningar återfinnas Lidköping och

Varberg (5), Nässjö. Ängelholm och Vimmerby (2) samt Oskarshamn, Katrineholm och Lindesberg (1). Av städer utan särskild nykterhetsnämnd hade Visby och Djursholm vardera emottagit en anmälan. I de flesta kommuner, där anmälningar överhuvud taget förekommo, behandlades således endast något enda eller ett fåtal anmälda ärenden under den tid av ungefär 1½ år, som uppgifterna avse.

Att anmälan till nämnden i regel tillgripits endast när verklig anledning förelegat, framgår därav, att av samtliga 894 anmälningar 831 eller omkring 93 % föranlett respektive nämnder att på ett eller annat sätt ingripa. I Borås hade emellertid förekommit två anmälningar och i vardera av orterna Göteborg, Hälsingborg och Charlottenberg en anmälan, som vid undersökning befunnits obefogade och av respektive nämnder därför lämnats utan avseende. Även i Storvik hade inträffat, att »de anmälda fallen ej varit värre och i många fall t. o. m. bättre än ofantligt många, som icke anmälts», i vilka fall nämnden icke ansett sig böra ingripa. Särskilt för sig må vidare nämnas 2 fall från Jönköping och 3 från Örgryte, då vederbörande alkoholist självmant tagit sig till vara efter erhållen kännedom om de till resp. nykterhetsnämnder gjorda anmälningarna, vilka därför endast föranlett någon tids observation av personerna i fråga. Slutligen märkas de fall, då anmälan ingått och alkoholmissbruk kunnat konstateras men åtgärd likväl ej kunnat vidtagas. Som anledning härtill angives från Stockholm, Malmö (1 fall), Jönköping (2 fall) och Lindesberg (2 fall), att ärendena icke varit att hänföra till 1 § i alkoholistlagen. Dessutom hade i Göteborg i tre fall den anmälda avvikit och ej kunnat anträffas för tilldelande av varning. Detsamma gäller tvenne lösdrivare i Karlskrona, som under vintermånaderna plägat vistas inom fattigvårdsanstalt och där sköta sig ganska bra, men som vid utskrivningen därifrån plägat lämna staden och sedan ej kunnat följas. I Göteborg förekom även ett fall, då på begäran av den anmäldes hustru med åtgärder fått anstå, och ett annat, då nämnden ej ingripit därför, att den anmälde blivit sinnessjuk.

I de större städerna, där nykterhetsnämnderna endast i ringa grad kunna ha personlig kännedom om förekommande fall av alkoholmissbruk, voro nämnderna i sin verksamhet hänvisade till anmälningar från alkoholisterna närstående personer, men i de mindre orterna förekom däremot ofta och relativt oftare ju mindre orten är, att nykterhetsnämnden resp. fattigvårdsstyrelsen av eget initiativ vidtagit åtgärder mot alkoholmissbrukare. Av i samtliga orter vidtagna 1 215 åtgärder hade 831 föregåtts av anmälan och 384 företagits utan sådan hänvändelse till nämnden. Hur förhållandena härvidlag gestaltade sig i de särskilda ortsgrupperna, framgår av tab. C.

I denna tabell hava vidare de vidtagna åtgärderna fördelats på de båda huvudgrupperna interneringsansökningar till konungens befallningshavande och förebyggande åtgärder. Från de senare ha i översikten avskiljts de fall, då nämnden förmått vederbörande att frivilligt ingå på alkoholistanstalt och även de tillfällen, då interneringsansökan blivit nödvändig, ehuru mildare åtgärder redan förut vidtagits mot samma person.

Tab. C. Mot alkoholmissbrukare vidtagna åtgärders antal och art.

Ortsgrupp	Antal åtgärder			De vidtagna åtgärdernas art						
	efter föregående anmälan	utan föregående anmälan	tillhopa	Framställningar till K. B. om internering	därav sådana, som föranlett interneringsförordnande med efterföljande internering	därav sådana, som föranlett interneringsförordnande utan efterföljande internering	Påverkan, som lett till frivilligt ingående på enskild anstalt	Påverkan, som lett till frivilligt ingående på erkänd anstalt enl. 26 §.	Förebyggande åtgärder av annan art	därav sådana, som efterföljts av interneringsansökan
Orter *med* särskild nykterhetsnämnd										
Större städer	293	1	294	102[1]	81	7	15	16	161	23
Medelstora städer	76	40	116	11	8	3	5	11	89	3
Mindre städer	278	98	376	6	5	—	—	—	370	2
Köpingar	8	3	11	—	—	—	—	—	11	—
Municipalsamhällen	170	232	402	5	4	—	1	—	396	4
Orter *utan* särskild nykterhetsnämnd										
Mindre städer	2	6	8	3	3	—	—	—	5	1
Köpingar	1	1	2	—	—	—	—	—	2	—
Municipalsamhällen	3	3	6	1	1	—	—	1	4	—
Summa	**831**	**384**	**1 215**	**128**	**102**	**10**	**21**	**28**	**1 038**	**33**

Hela antalet framställningar till länsstyrelserna om internering uppgick till 128, av vilka 95 förekommo i Stockholms stad, 7 i Göteborg, samt i Jönköping 4, Hälsingborg 2 och Vimmerby 2. 1 framställning om internering gjordes i följande städer: Halmstad, Kalmar, Västervik, Nyköping, Kristinehamn, Lidköping, Katrineholm, Ängelholm och Lindesberg samt Visby, Skänninge och Askersund; i de tre sistnämnda av resp. fattigvårdsstyrelser. Från fyra municipalsamhällen (kommuner) anmäldes till konungens befallningshavande följande antal personer till internering: Örgryte 3, Storvik 1, Dalarö 1 och Långedrag (fattigvårdsstyrelse) 1.

Av samtliga 128 ansökningar biföllos 112 eller 87·5 % av överståthållarämbetet och länsstyrelserna, under det att återstående 16 (12 från Stockholm, 2 från Göteborg och 1 från vardera av Örgryte och Ängelholm[2]) icke föranledde någon åtgärd. Till följd av sjukdom, sinnesrubbning, dödsfall och andra orsaker blev i ett tiotal fall det utfärdade förordnandet om intagning på allmän anstalt aldrig verkställt, varför hela antalet under redovisningstiden internerade personer utgjorde 102, av vilka 5 voro hemmahörande i municipalsamhällen och övriga 97 i städer. Från köpingarna gjordes icke i något fall framställning om internering.

[1] Dessutom i Stockholm 13 beviljade framställningar om återintagande, till följd av brott mot utskrivningsvillkor.

[2] Läkarebetyg saknades och kunde ej anskaffas, enär personen lämnat orten.

Tab. D. Interneringsansökningarnas motivering och alkoholisternas föregående bestraffning.

Ortsgrupp	Antal ansökningar om internering	Antal fall, där interneringsansökan grundats på att personen visat sig farlig för annans säkerhet eller eget liv	därav fall, där även andra orsaker medverkat	försumlig mot sin familj	ligga fattigvården till last	ligga sin familj till last	Antal fall, där alkoholist, för vilken interneringsansökan gjorts, en gång lagförts för brott (utom fylleri)	en gång ådömts tvångsarbete	upprepade gånger varit lagförd för brott och (eller) ådömd tvångsarbete	icke varit lagförd för brott eller ådömts tvångsarbete
Större städer	102	46	4	4	41	11	30	21	27	24
Medelstora städer . .	11	9	5	1	1	—	1	1	2	7
Mindre städer	9	4	2	1	4	—	2	—	3	4
Köpingar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Municipalsamhällen .	6	4	3	1	—	1	3	—	—	3
Summa	128	63	14	7	46	12	36	22	32	38

Ansökningarna om internering ha enligt tab. D i 63 fall eller omkring hälften av samtliga grundats på, att alkoholisten funnits »vara farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv» och i 14 fall av dessa därjämte legat fattigvården eller sin familj till last. I 46 fall uppgives personen ha legat fattigvården till last, och vid 12 tillfällen säges alkoholisten ha legat sin familj till last genom sitt spritmissbruk. Slutligen hade 7 befunnits utsätta hustru och barn för nöd eller uppenbar vanvård. Fördelningen på dessa kategorier inom varje ortsgrupp återfinnes i tabellen.

Frågeformuläret innehöll även en förfrågan, huruvida de för internering till konungens befallningshavande anmälda alkoholisterna förut varit lagförda för brott (varvid fylleriförseelser ej medräknats) eller undergått tvångsarbete. Uppgifterna härom ha ävenledes sammanförts i tab. D, av vilken framgår, att ej mindre än 70 % av samtliga till internering anmälda alkoholister en eller flera gånger ådömts antingen straff för brott (utom fylleri) eller tvångsarbete, ett förhållande, som ger en god bild av det nära sambandet mellan alkoholism och kriminalitet.

De av nämnderna vidtagna förebyggande åtgärderna voro — i överensstämmelse med lagens anda och mening — betydligt talrikare än interneringsansökningarna. Nära ett tusental personer hade nämligen på detta sätt varit föremål för nykterhetsnämndernas uppmärksamhet och åtgöranden. I fråga om denna verksamhet framträder skillnaden mellan orter med och utan särskild nykterhetsnämnd mycket skarpt. Knappast torde olikheten helt kunna tillskrivas olika behov av nykterhetsfrämjande åtgärder inom kommunerna.

Lika skiftande som alkoholisternas personliga förhållanden ha givetvis nämndernas tillvägagångssätt varit vid det förebyggande arbetet. I tab. E anföras de viktigaste av de åtgärder, som nämnderna uppgivit sig hava använt,

Tab. E. De förebyggande åtgärdernas beskaffenhet.

Ortsgrupp	Antal orter, där förebyggande åtgärder vidtagits	Antal orter, där såsom förebyggande åtgärd använts						
		varning av nämnden	förmaning av nämnden	övervakning av alkoholisten	uppmaning att ingå i nykterhetsförening	anskaffande av arbete genom nämnden	avstängning från spirituosainköp	uppmaning till försäljare av spirithaltiga drycker att iakttaga varsamhet vid försäljningen
Orter *med* särskild nykterhetsnämnd.								
Större städer	3	1	—	2	1	2	1	1
Medelstora städer	12	5	5	2	3	2	5	3
Mindre städer	10	5	1	1	4	2	2	3
Köpingar	3	2	—	1	—	1	—	1
Municipalsamhällen . . .	14	8	1	2	4	1	8	4
Orter *utan* särskild nykterhetsnämnd.								
Mindre städer	4	3	1	—	—	—	1	—
Köpingar	2	2	—	—	—	1	—	—
Municipalsamhällen . . .	2	1	—	—	—	—	1	1
Summa	50	27	8	8	12	9	18	13

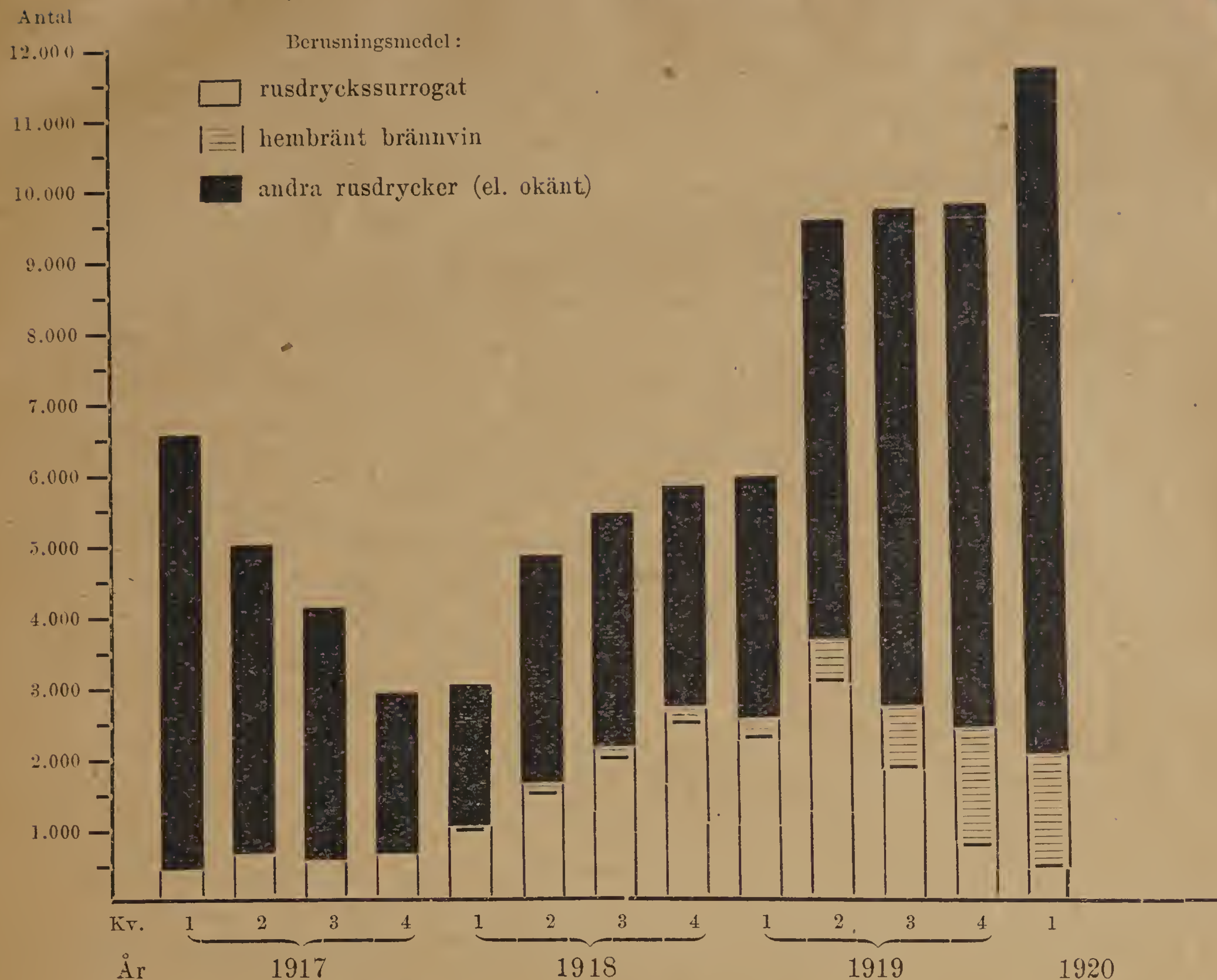
och lämnas en översikt över antalet orter, där de angivna påverkningsmedlen prövats. Rörande åtgärdernas effektivitet yttra sig de flesta nämnder med tillfredsställelse men förbise ej heller betydelsen av den knappa tillgången på rusdrycker under en del av redogörelseperioden. Tilldelad varning, en åtgärd som förekommit i 27 av de 50 orter, där förebyggande åtgärder av något slag vidtagits, synes allmänt ha beaktats, och alkoholistens fruktan för tvångsinternering framhålles som en betydelsefull faktor för nämnden att räkna med och begagna sig av (Solna, Storvik). Även vetskapen om övervakning genom någon nämndens ledamot eller ombud har i de 8 kommuner, där medlet tillgripits, visat sig kunna förhjälpa till förbättrat levnadssätt. I 12 orter ha personer förmåtts att ingå i nykterhetsförening, vilket dock i några fall (Stockholm, Kalmar, Vimmerby, Karlskoga) endast en kortare tid uppgivits kunnat förhjälpa drinkaren att avstå ifrån spritdrycker. Avstängning från spritdrycksinköp betecknas i många orter såsom föga verksam till följd av tillgången på öl och handeln med inköpsbevis (Storvik, Broby) samt lättheten att under den tid, varom här är fråga, komma över denaturerad sprit och andra surrogat. Dessa olägenheter sökte nämnderna i 13 kommuner att försvåra genom hänvändelse till försäljare av spirithaltiga varor och genom initiativ till kontrollåtgärder. I 9 kommuner hade nämnden genom att skaffa arbete sökt hjälpa drinkare att komma in i bättre vanor. Den stora

betydelsen härav, helst om personen därvid kommer ifrån sin gamla omgivning, framhålles, men försvåras vidtagandet av ifrågavarande åtgärder, därigenom att nämnden i regel saknar tillgångar för sådana förflyttningar.

Någon erfarenhet angående interneringens inverkan på alkoholisterna hade nykterhetsnämnderna kunnat samla endast i några få kommuner. Från Stockholm meddelades, att anstaltsvården i allmänhet visat sig fördelaktig. I Göteborg hade av 8 personer 3 återfallit och ånyo internerats samt 4 skött sig bra och 1 mindre tillfredsställande; i Jönköping hade 1 av 3 helt avhållit sig från alkohol efter anstaltsvistelsen men de båda övriga återfallit, den ena omedelbart, den andra efter någon tid. I Karlskrona uppgavs i 3 fall av 11 gott resultat ha nåtts, men i 8 lär »varken interneringen eller varningar och förmaningar varit till någon nytta». Från Örgryte meddelades, att av tvenne personer båda återfallit i dryckenskap efter 6 à 9 månaders internering, vilket nämnden ansåg vara alltför kort interneringstid. Från Skänninge, Solna, Tjörnekalv och Storvik ha uppgivits enstaka fall med gott resultat och från Nyköping ett fall, där ett års frivillig internering visat sig välgörande. Från Södertälje däremot anmäles, att en frivillig vistelse å alkoholisthem hade god verkan endast ungefär ett halvt år, varefter personen återföll i sina gamla vanor.

I ganska få fall hade nämnderna någon erfarenhet att meddela rörande den s. k. eftervården. Från Stockholms nykterhetsnämnd uppgives emellertid, att denna synts vara av den största betydelse och att den förbindelse, som därigenom erhålles med de utskrivna, för dessa är ett så viktigt stöd, att nämnden funnit önskvärt att övervakningstiden vore längre.

Slutligen ha några av nämnderna lämnat uppgifter om inom kommunen förekommande särskilda omständigheter av ekonomisk eller annan art, som inverkat hämmande på nämndens arbete. Från ett par kommuner (Lidköping, Långedrag) klagas sålunda över svårighet att utverka medel till nykterhetsarbetet. Öl- och vinrättigheternas stora antal uppgives i tre orter ha försvårat verksamheten (Charlottenberg, Norberg, Dalarö), och spritdrycks-tillförseln från Danmark har i Hälsingborg utgjort en allvarlig olägenhet. Som redan förut nämnts, uppgives nästan överallt men i synnerhet i norra Sverige surrogatsupning hava florerat. Till sist må nämnas, att från ett par orter (Halmstad och Kiruna) såsom en svaghet i lagen framhållits, att polismyndigheterna icke äro skyldiga tillhandagå nämnden med uppgifter om inträffade fylleriförseelser och alkoholmissbruk i övrigt.

Fylleriförseelserna och deras orsaker under första kvartalet 1920.[1]

Antal fylleriförseelser. Antalet under första kvartalet 1920 inträffade fylleriförseelser, om vilka socialstyrelsen före den 25 maj erhållit uppgifter från åklagare- och polismyndigheterna, utgjorde, som av efterföljande huvudtabell framgår, 11 654. Av dessa begingos 11 471 av män och 183 av kvinnor. En översikt av fyllerifrekvensens storlek under de kvartal, för vilka dylik redovisning hittills föreligger, lämnas i ovanstående diagram[2] och följande tablå:

		År 1917 medeltal per kv.	År 1918 1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	År 1919 1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	År 1920 1 kv.
Samtliga fylleriförseelser	antal	4 630	3 006	4 740	5 343	5 765	5 980	9 598	9 697	9 828[3]	11 654
	indextal	100	65	102	115	125	129	207	209	212	252

[1] Föregående kvartalsrapporter återfinnas i Soc. Medd., årg. 1917, sid. 731 ff., 1069 ff. och 1430 ff., årg. 1918, sid. 475 ff., 799 ff., 888 ff. och 1174 ff., årg. 1919, sid. 120 ff., 532 ff. och 901 ff., samt årg. 1920, sid. 287 ff.

[2] Angående antalet fylleriförseelser genom rusdryckssurrogat (kol. 37—39) och hembränt brännvin (kol. 35) se sid. 622 och 623.

[3] Uppgifterna för fjärde kvartalet 1919 hava såväl här som i huvudtabellen kompletterats med 245 senare inkomna.

Föregående kvartalsrapporter ha i liknande tablåer upptagit indextal, beräknade på siffrorna för första kvartalet 1917, men i denna redogörelse har, för erhållande av en fastare grund för talserierna, till utgångspunkt tagits antalet fylleriförseelser i medeltal per kvartal under hela år 1917.[1] I jämförelse med denna beräknade siffra visar redovisningskvartalet en ökning av 152 % och från föregående kvartal en höjning av indextalet med 40 enheter, motsvarande en stegring av antalet fylleriförseelser med omkring en femtedel. Från att i stort sett ha varit stillastående under de tre sista kvartalen av år 1919 har sålunda fyllerifrekvensen sprungit upp rätt avsevärt, vilket synes böra sättas i samband med den ökning av spritdrycksförsäljningen, som spritdrycksaccisens upphörande och försäljningens frigivande upp till 1917 års rusdrycksförsäljningsförordnings maximigräns — fyra liter i kalendermånaden — medförde fr. o. m. innevarande års början.

Av redovisningskvartalets trenne månader kommer av de hittills influtna uppgifterna att döma januari högst med 4 008, därefter februari med 3 995 och sist mars med 3 651 förseelser, en utveckling, som står i viss motsats till förhållandet under motsvarande tid föregående år, vilket framgår av följande sammanställning:

	Antal fylleriförseelser, inträffade under												
	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	okänt
År 1919 . . .	1 634	1 900	2 439	3 149	3 129	3 317	3 217	3 462	3 001	3 550	2 983	3 286	36
År 1920 . . .	4 008	3 995	3 651	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.

Fördelningen av redovisningskvartalets fylleriförseelser på vissa ortsgrupper och olika delar av landet åskådliggöres av nedanstående tablå:

Antal fylleriförseelser	Stockholms stad	Östra Sverige	Småland och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Hela riket
i städer med mer än 10 000 inv. . .	2 884	672	238	1 158	3 546	554	**9 052**
i övriga städer	—	353	359	179	668	269	**1 828**
å landsbygden	—	162	93	96	163	260	**774**
tillhopa	2 884	1 187	690	1 433	4 377	1 083	**11 654**

Anmärkningsvärd är den starka ökningen sedan föregående kvartal av antalet fylleriförseelser i de mindre städerna, där frekvensen sprungit upp med omkring ¹/₁₀. Härtill ha i främsta rummet städerna i Småland och öarna samt i östra Sverige bidragit, men även i västra Sverige steg fyllerifrekvensen rätt avsevärt inom nämnda ortsgrupp. Av de olika landsdelarna visar Småland och öarna den största stegringen (över 50 %) och därnäst västra Sverige (nära 40 %), under det att minsta förändringen förekom i Stockholms stad, där antalet förseelser praktiskt taget var detsamma som föregående kvartal. Huvudstadens andel av samtliga förseelser, har till följd härav sjunkit från omkring 30 till 25 %. I Göteborg har däremot en markerad ökning inträffat, i det antalet stigit från 1 783 till 2 738 fall eller med om-

[1] Med 1 kv. 1917 som bas bli indextalen för 4 kv. 1919 och 1 kv. 1920 resp. 148 och 175.

kring 54 %. Dessa båda storstäder tillsammantagna redovisa till följd därav ungefär samma anpart — c:a 48 % av samtliga förseelser — som föregående kvartal.

Av samtliga fylleriförseelser i riket begingos, som ovan nämnts, 183 eller 1·6 % av kvinnor, och av dessa förseelser rapporterades 104 från Stockholm, 50 från Göteborg, 26 från övriga städer och endast 3 från landsbygden.

Fylleriförseelsernas orsaker. I kol. 4 av huvudtabellen angives antalet fylleriförseelser, beträffande vilka det huvudsakliga berusningsmedlet uppgivits, och i kol. 5—28 deras fördelning efter de olika slag av rusdrycker, som använts. Härvid må framhållas, att dessa uppgifter, såsom huvudsakligen grundade på de anhållnas egna utsagor, ej kunna göra anspråk på att vara fullt exakta. Omräknade i relativa tal böra de däremot kunna tilläggas större vikt såsom mätare på de olika berusningsmedlens betydelse och inträffade förskjutningar härutinnan. Den procentuella fördelningen på de särskilda slagen av rusdrycker och surrogat i hela riket samt särskilt i städerna och på landsbygden återfinnes i slutet av huvudtabellen (sid. 622 och 623), medan i nedanstående tablå lämnas en översikt av relativa antalet genom de olika berusningsmedlen orsakade fylleriförseelser under olika kvartal, i jämförelse med år 1917, för vilket år antalet dylika förseelser i medeltal per kvartal satts = 100.

Kvartal	Hela antalet fylleriförseelser med känt berusningsmedel	Förseelser, vid vilka huvudsakliga berusningsmedlet uppgivits vara										
		spritdrycker	vin	öl (andra maltdrycker)	spritdrycker och vin	spritdrycker och öl	spritdrycker, vin och öl	vin och öl	Summa förseelser med rusdrycker	denaturerad sprit	tekniska preparat	Summa förseelser med surrogat
1917: medeltal per kvartal antal . .	4 578	630	240	766	123	1 315	312	616	4 002	310	267	576
1917: medeltal per kvartal indextal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1918 1 kvartalet »	65	119	83	12	185	35	54	24	51	182	141	163
» 2 » »	102	186	204	10	349	37	74	43	79	323	199	266
» 3 » »	115	207	312	3	493	16	50	46	83	516	133	340
» 4 » »	124	183	377	4	489	13	51	41	82	655	146	420
1919 1 » »	129	280	183	4	573	25	60	23	90	720	33	403
» 2 » »	207	579	225	14	652	51	96	44	158	984	37	546
» 3 » »	209	571	125	91	438	136	141	56	193	583	13	320
» 4 » »	211	749	116	69	410	153	158	58	222	233	19	134
1920 1 » »	**250**	**1 115**	**59**	**40**	**253**	**213**	**106**	**24**	**277**	**115**	**12**	**67**
Därav (medeltal pr kv. 1917 i resp. orter = 100)												
Stockholm	305	2 871	122	16	528	125	75	20	338	147	4	85
Göteborg	334	1 698	67	77	217	331	125	40	352	173	30	153
övriga städer	217	785	27	33	177	210	108	22	239	80	12	51
landsbygden	170	488	13	32	33	187	108	7	209	125	13	32

Under det här redovisade första kvartalet av år 1920 uppgick antalet fylleriförseelser med känt berusningsmedel i hela riket till 11 463, motsvarande 98·4 % av samtliga. Av nyssnämnda antal hade 96·6 % orsakats av rusdrycker och endast 3·4 % av olika slags surrogat därför. Såväl absolut som relativt taget har därmed det sedan tredje kvartalet år 1919 konstaterade undanträngandet av rusdryckssurrogaten såsom berusningsmedel fortsatt med oförminskad hastighet.

Uppmärksamheten må först riktas på de egentliga rusdryckerna, på vilka således hela den inträffade ökningen från föregående kvartal faller. En närmare granskning av omstående tablå visar, att under kvartalet endast de av spritdrycker eller av spritdrycker och öl orsakade förseelsernas antal stigit, under det att övriga grupper av förseelser mer eller mindre avtagit, vilket i fråga om huvudtabellens procenttal motsvaras av en höjning av enbart de utav spritdrycker föranledda förseelsernas andel från 48·8 till 61·3 % av samtliga förseelser med känt berusningsmedel och de av spritdrycker och öl vållade förseelsernas relativa antal från 20·8 till 24·5 %. En granskning av spritdryckernas åtkomstsätt (kol. 6—10) synes visa, att det denna gång icke i främsta rummet är förseelserna genom de på direkt olagligt sätt anskaffade spritdryckerna, som vuxit i antal, utan i stället såväl de av den legitima försäljningen, särskilt utskänkningen, förorsakade förseelserna som de mera tvivelaktiga fall, där spritdryckerna erhållits »genom förmedling av andra, vid privata samkväm o. d.», vilkas antal avsevärt ökats.

Det redan under föregående kvartal sjunkande antalet förseelser, orsakade företrädesvis av vin, vartill även räknats vinglögg o. d., har ytterligare nedgått med omkring hälften, såsom angives av det från 116 till 59 nedsatta indextalet. Dessa förseelser motsvara därför nu endast 1·2 % av samtliga. Den starka nedgången torde även här kunna sättas i samband med den rikligare tillgången på spritdrycker. Av sannolikt samma orsak har antalet fylleriförseelser, som tillskrivits förtäring, huvudsakligen av öl eller andra maltdrycker, sedan föregående kvartal nedgått från 5·4 % till 2·7 % av samtliga. I viss mån torde dock även denna relativt låga siffra rönt inflytande av de i föregående kvartalsredogörelse berörda felkällorna.

Beträffande de fall, då berusningen åstadkommits genom förtärande av flera olika slag av rusdrycker, har redan omnämnts, att kombinationen spritdrycker och öl företer en betydlig ökning, vars storlek anges av indextalets uppgång från 153 till 213. Samtliga övriga sammansättningar visa nedgående tendens och motsvara detta kvartal tillhopa endast 6·9 % emot 14·1 % föregående kvartal. Alla nu nämnda på retur stadda berusningsmedel och kombinationer av sådana ha således tillskrivits tillhopa endast 10·8 % och spritdrycker enbart eller tillsammans med maltdrycker 85·8 % av alla förseelser med känt berusningsmedel.

Den betydliga reduceringen av surrogatfallens antal från föregående kvartal åskådliggöres dels av tablåns och huvudtabellens relativa tal, dels av diagrammet å sid. 609. De av denaturerad sprit orsakade förseelserna, vilka härvid nästan uteslutande äro av betydelse, utgjorde 356, mot-

svarande 3·1 % av samtliga förseelser. Föregående kvartalssiffra har således reducerats till omkring hälften. Synnerligen stark var nedgången i huvudstaden (från 365 förseelser under föregående kvartal till 97 under redovisningskvartalet), men även i Göteborg (resp. 164 och 107) kan en avgjord förbättring i detta avseende iakttagas. I Malmö däremot var minskningen obetydlig och i Norrköping märkes en relativt betydande ökning (från 9 till 21 fall). I övrigt förekommo flertalet dylika förseelser i västra Sverige. Från denna del av landet samt från Kopparbergs och Gävleborgs län rapporteras även större delen av de fåtaliga förseelser, vid vilka berusningen uppgivits hava vållats av tekniska preparat. Frekvensen av dessa fylleriförseelser i hela riket anges av indextalet 12 och uppgår således, tack vare bl. a. den fr. o. m. år 1919 gällande skärpta lagstiftningen, endast till en bråkdel av den under år 1917 rådande. Antalet förseelser genom denaturerad sprit anges av talet 115 och var således ännu något högre än jämförelsetalet, men torde i den mån de föregående år införda och år 1920 skärpta kontrollåtgärderna göra sig gällande, ytterligare nedgå, vartill ju också det förändrade läget på rusdryckshandelns område kan tänkas bidraga.

Berusningsmedlens åtkomstsätt. Beträffande spritdrycker har frågan om åtkomstsättet redan berörts. Huvudtabellen innehåller även sammanfattande uppgifter om åtkomstsättet för samtliga berusningsmedel (kol. 29—39), och lämnas i slutet av tabellen sammandrag därav, som tillåta en ungefärlig uppskattning av utminuterings- och utskänkningsställenas samt — i viss mån — den olagliga rusdryckshanteringens relativa betydelse för fylleriförseelserna i riket under detta och föregående kvartal. Om dessa uppgifter gäller givetvis detsamma, som sagts om uppdelningen efter berusningsmedlens art, nämligen att de absoluta siffrorna böra användas med försiktighet, varemot de relativa böra tillmätas större betydelse såsom antydande vissa utvecklingslinjer.

I fråga om de egentliga rusdryckerna uppgivas huvudsakligen från utminuteringsställe erhållna sådana under redovisningskvartalet ha vållat 1 330 fylleriförseelser, vilket i jämförelse med närmast föregående kvartal betyder en ökning med omkring en tredjedel, varigenom denna grupp av förseelser kommit att utgöra 11·6 % av samtliga med känt berusningsmedel. Ännu betydligare var stegringen av antalet från bolagsutskänkningsställen härrörande förseelser, i det att dessa mer än fördubblats, medan däremot i fråga om andra utskänkningsställen en mindre men anmärkningsvärd nedgång inträffat. Härvid bör emellertid beaktas den allmänna tendensen för restauranger att övergå från enskilda personer till systembolag eller dylika närstående företag. Samtliga utskänkningsställens uppgivna andel av fylleriförseelserna utgjorde under föregående års fyra kvartal resp. 22·4, 17·3, 23·6 och 27·8 % och steg under redovisningskvartalet till 29·4 %. Både utminuterings- och utskänkningsställen tillskrivna fall ökade även något till antalet men gingo relativt tillbaka från 5·5 till 5·1 % av samtliga. De nu nämnda fyra grupperna av förseelser, som kunna föras på den mera

legitima rusdryckshanteringens konto, utgjorde tillhopa 46·1 % av samtliga. Redan fr. o. m. andra kvartalet 1919 ha dessa förseelser såväl absolut som relativt taget visat en bestämd tendens till ökning, i det att procenttalet under nämnda period var 33·4, under tredje kvartalet 41·6 och under fjärde 43·8.

På andra än nu omförmälda sätt hade 5 797 eller 50·5 % av samtliga för fylleri anhållna erhållit rusdrycker. Vilken betydelse de i tabellen upptagna grupperna haft för fyllerifrekvensen under redovisningskvartalet och föregående år i vissa orter och ortsgrupper belyses av efterföljande tablå, där den procentuella andelen av de fall, då rusdryckerna uppgivas helt eller delvis hava erhållits »genom förmedling av andra» (kol. 33 och 34), sammanförts under beteckningen »a» och de fall, som direkt tillskrivits olaglig rusdryckshantering (hembränning etc. kol. 35), betecknats med »b»:

		Stockholm		Göteborg		Övriga städer		Landsbygden		Hela riket	
		a	b	a	b	a	b	a	b	a	b
1919:	1 kv.	12·8	7·1	25·4	7·2	26·4	1·1	25·5	10·2	21·1	5·1
	2 kv.	14·0	8·0	31·6	9·6	31·7	1·9	32·5	15·0	26·5	6·5
	3 kv.	16·2	21·7	33·7	6·1	34·9	1·6	30·9	13·6	28·4	9·8
	4 kv.	16·3	49·7	39·3	6·9	32·8	2·4	37·0	16·5	29·6	17·9
1920:	1 kv.	18·7	54·2	36·7	1·6	42·4	0·9	43·5	7·6	35·4	[1] 14·2

En avsevärd del av de till gruppen a hänförda förseelserna torde i själva verket ha vållats av på mer eller mindre olagligt sätt erhållna rusdrycker, ehuru förtäring av hembränt brännvin icke kunnat direkt påvisas, varför ock dessa förseelser icke tillförts gruppen b. De till denna räknade fall, där olaglig rusdryckshantering i form av hembränning kunnat konstateras, ha överallt utom i Stockholm visat en tydlig nedgång sedan föregående kvartal. För hela riket var den absoluta förändringen visserligen ej större än från 1 734 förseelser under föregående kvartal till 1 635 under redovisningskvartalet, men minskningen är dock anmärkningsvärd, emedan den utgör ett bestämt avbrott i den föregående av tablån samt av diagrammet på sid. 609 åskådliggjorda snabba ökningen av dessa förseelser. Stockholm bildar härvid, som nämnts, ett undantag, men den stegring med omkring hundra förseelser, som där förekom, var likväl relativt obetydlig och torde måhända närmast böra tillskrivas den alltmera skärpta polisbevakningen på detta område.

Vad rusdryckssurrogaten beträffar, hade i 323 fall, motsvarande 2·8 % av samtliga förseelser, berusningsmedlet erhållits genom förmedling av andra, och endast i 28 fall från försäljningsställe. I 36 fall hade slutligen surrogaten åtkommits på annat eller obekant sätt. Nedgången från föregående kvartal träffade framför allt den förstnämnda gruppen.

Jämförelse mellan fylleriförseelserna i Sverige och Norge. Liksom i föregående kvartalsredogörelser må slutligen i jämförelsesyfte en sammanställning göras

[1] Återstående 0·9 % av ovan berörda 50·5 % utgöras, som av huvudtabellen framgår, av förseelser med på diverse andra sätt erhållna berusningsmedel.

mellan den svenska fylleristatistiken och motsvarande uppgifter för Norge, som dels lämnats i »Meddelelser fra det Statistiske Centralbyrå», dels erhållits genom benäget tillmötesgående av sistnämnda ämbetsverk:

Fylleriförseelser:		År 1917 medeltal per kv.	År 1918 1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	År 1919 1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1920 1 kv.
Sverige	antal . .	4 630	3 006	4 740	5 343	5 765	5 980	9 598	9 697	9 828	11 654
	indextal	100	65	102	115	125	129	207	209	212	252
Norge .	antal . .	7 777	5 231	5 697	5 956	6 030	7 783	10 874	10 285	8 468	8 106
	indextal	100	67	73	77	78	100	140	132	109	104

Den med år 1918 begynnande ökningen av fylleriförseelsernas antal fortsatte sålunda under hela detta år och förra hälften av år 1919 i båda länderna, ehuru i långsammare tempo i Norge. Under de två sista kvartalen av år 1919 fortgick i Sverige en svag stegring av fyllerifrekvensen, medan däremot i Norge en avsevärd tillbakagång synes hava inträtt, och denna avtagande tendens har därstädes, som tablån utvisar, gjort sig gällande även under redovisningskvartalet, om än med mindre styrka. Såväl ökningen i Sverige som nedgången i Norge ha i stort sett begränsat sig till städerna. Vad huvudstäderna beträffar, uppgivas i Kristiania hava begåtts 3 247 förseelser under innevarande års första kvartal emot 3 563 under fjärde kvartalet 1919, medan, som nämnts, i Stockholm antalet (2 884) var ungefär det samma som föregående kvartal (korr. siffra 2 881). Utvecklingen sedan år 1917 framgår av nedanstående sammanställning:

Antal fylleriförseelser i	År 1917	År 1918	År 1919	1 kv. 1920
Stockholm	3 705	6 264	11 085	2 884
Kristiania	13 672	12 217	16 938	3 247

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
					Antal fylleriförseelser, där huvud-											
						därav huvudsakligen										
	Område	Invånarantal den 1 jan. 1920	Hela antalet fylleriförseelser	Därav sådana, rörande vilka berusningsmedlet uppgivits	*spritdrycker* (brännvin, konjak, punsch o. d.)	från utminuteringsställe	å bolagsutskänkningsställe	å restaurang	genom förmedling av andra, vid privata samkväm o. d.	genom olaglig rusdryckshantering (eller på annat sätt)	*vin*	därav utskänkt vin	*öl* (andra maltdrycker)	därav utskänkt öl	*spritdrycker och vin*	därav utskänkta spritdrycker
1	*Stockholms stad* . .	**415 201**	**2 884**	**2 745**	**2 067**	142	63	115	350	1 397	**89**	53	**42**	40	**153**	82
2	*Stockholms län* . .	**237 015**	**151**	**149**	**56**	16	4	6	22	8	—	—	**5**	5	**3**	2
	därav															
3	Södertälje	14 897	66	65	19	8	1	3	7	—	—	—	3	3	2	1
4	övriga städer	15 853	36	35	15	3	1	—	10	1	—	—	—	—	—	—
5	landsbygden	206 265	49	49	22	5	2	3	5	7	—	—	2	2	1	1
6	*Uppsala län* . . .	**135 167**	**300**	**299**	**162**	40	11	12	94	5	**1**	1	**1**	—	**8**	7
	därav															
7	Uppsala	28 041	206	205	94	28	8	6	47	5	1	1	—	—	8	7
8	Enköping	5 879	83	83	58	10	3	3	42	—	—	—	—	—	—	—
9	landsbygden	101 247	11	11	10	2	—	3	5	—	—	—	1	—	—	—
10	*Södermanlands län* .	**188 978**	**214**	**213**	**100**	28	15	10	38	9	—	—	—	—	**1**	1
	därav															
11	Nyköping	11 461	30	30	7	—	—	2	5	—	—	—	—	—	1	1
12	Eskilstuna	30 103	78	77	42	14	14	7	7	—	—	—	—	—	—	—
13	övriga städer	15 844	75	75	28	10	1	—	16	1	—	—	—	—	—	—
14	landsbygden	131 570	31	31	23	4	—	1	10	8	—	—	—	—	—	—
15	*Östergötlands län* .	**302 948**	**342**	**341**	**133**	44	11	9	68	1	—	—	**7**	7	**8**	5
	därav															
16	Linköping	26 300	65	65	31	5	4	4	18	—	—	—	—	—	3	2
17	Norrköping	57 377	153	153	20	2	3	3	11	1	—	—	3	3	3	3
18	övriga städer	18 464	84	84	53	32	—	2	19	—	—	—	4	4	2	—
19	landsbygden	200 807	40	39	29	5	4	—	20	—	—	—	—	—	—	—
20	*Jönköpings län* . .	**225 549**	**281**	**281**	**169**	59	4	5	98	3	**1**	—	**2**	1	**3**	3
	därav															
21	Jönköping	28 875	120	120	47	15	—	3	29	—	1	—	1	1	3	3
22	övriga städer	31 866	108	108	82	30	4	2	44	2	—	—	—	—	—	—
23	landsbygden	164 808	53	53	40	14	—	—	25	1	—	—	1	—	—	—
24	*Kronobergs län* . .	**157 949**	**139**	**139**	**112**	25	20	16	48	3	—	—	—	—	**1**	—
	drav															
25	Växjö	9 003	134	134	108	25	20	16	44	3	—	—	—	—	1	—
26	landsbygden	148 946	5	5	4	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—
27	*Kalmar län* . . .	**229 887**	**197**	**194**	**88**	24	6	7	51	—	—	—	**5**	5	**5**	3
	därav															
28	Kalmar	16 800	73	73	42	9	4	1	28	—	—	—	1	1	1	1
29	Västervik	11 829	45	45	24	9	2	3	10	—	—	—	—	—	2	2
30	övriga städer	13 210	50	47	8	4	—	3	1	—	—	—	1	1	2	—
31	landsbygden	188 048	29	29	14	2	—	—	12	—	—	—	3	3	—	—

17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	3…		
…sakliga berusningsmedlet utgjordes av												Antal förseelser med känt berusningsmedel, nämli…											
					därav							*rusdrycker*, som huvudsakligen erhållits								*rusdrycks-surrogat*			
sprit-drycker och öl	därav utskänkta spritdrycker	*sprit-drycker, vin och öl*	därav utskänkta spritdrycker	*vin och öl*	från utminuteringsställe	från både utminuteringsställe och utskänkningsställe	från utskänkningsställe	*denaturerad sprit*	därav tillsammans med rusdrycker	*tekniska preparat*	därav tillsammans med rusdrycker	från utminuteringsställe	från bolagsutskänkningsställe	från restaurang, ölstuga o. d.	från både utminuterings- och utskänkningsställe	genom förmedling av andra, vid privata samkväm o. d.	genom förmedling av andra samt å utskänkningsställe	genom olaglig rusdrycks-hantering	på annat (eller obekant) sätt	från försäljningsställe	genom förmedling av andra	på annat (eller obekant) sätt	
240	71	**33**	17	**22**	2	9	11	**97**	8	**2**	—	152	137	308	28	444	68	1 487	22	3	94	2	1
59	14	**12**	12	**7**	—	—	7	**7**	6	—	—	15	13	36	17	19	28	12	2	—	5	2	2
29	4	1	1	5	—	—	5	6	5	—	—	8	3	14	9	8	16	1	—	—	5	1	3
15	3	4	4	1	—	—	1	—	—	—	—	2	6	3	7	7	9	—	1	—	—	—	4
15	7	7	7	1	—	—	1	1	1	—	—	5	4	19	1	4	3	11	1	—	—	1	5
107	31	**13**	10	**1**	—	1	—	**4**	2	**2**	1	39	35	35	8	88	79	9	—	2	3	1	6
85	29	13	10	1	—	1	—	1	—	2	1	26	32	27	8	41	59	9	—	2	1	—	7
22	2	—	—	—	—	—	—	3	2	—	—	10	3	5	—	42	20	—	—	—	2	1	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3	—	5	—	—	—	—	—	—	9
85	29	**20**	13	**1**	—	—	1	**6**	4	—	—	26	43	26	21	39	37	5	10	2	4	—	10
16	2	4	1	1	—	—	1	1	1	—	—	—	2	5	2	6	14	—	—	—	1	—	11
30	11	1	1	—	—	—	—	4	3	—	—	12	21	12	11	6	9	—	2	2	2	—	12
32	16	14	11	—	—	—	—	1	—	—	—	11	20	8	7	17	9	1	1	—	1	—	13
7	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	1	1	10	5	4	7	—	—	—	14
147	70	**17**	6	**3**	1	—	2	**25**	20	**1**	1	50	78	24	28	75	56	3	1	—	25	1	15
24	3	3	2	2	1	—	1	2	1	—	—	7	7	8	7	25	9	—	—	—	2	—	16
99	63	5	3	1	—	—	1	21	18	1	1	2	61	11	13	8	33	3	—	—	22	—	17
21	3	3	1	—	—	—	—	1	1	—	—	36	5	5	7	22	7	—	1	—	—	1	18
3	1	6	—	—	—	—	—	1	—	—	—	5	5	—	1	20	7	—	—	—	1	—	19
91	34	**6**	5	**1**	—	1	—	**8**	3	—	—	63	33	19	19	117	17	—	5	—	6	2	20
57	30	5	4	1	—	1	—	5	3	—	—	14	29	12	12	34	12	—	2	—	5	—	21
25	4	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	31	4	7	4	55	5	—	2	—	—	—	22
9	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	18	—	—	3	28	—	—	1	—	1	2	23
25	8	**1**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	29	16	9	50	7	—	3	—	—	—	24
24	8	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	29	16	9	45	7	—	3	—	—	—	25
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	26
75	19	**16**	13	**2**	—	1	1	**2**	2	**1**	—	30	19	35	11	70	21	—	5	2	—	1	27
29	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	8	9	1	37	9	—	1	—	—	—	28
19	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	4	6	3	13	5	—	—	—	—	—	29
17	6	16	13	2	—	1	1	1	1	—	—	4	7	17	7	6	5	—	—	1	—	—	30
10	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	4	—	3	—	14	2	—	4	1	—	1	31

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
					Antal fylleriförseelser, där huvud-											
						därav huvudsakligen										
	Område	Invånarantal den 1 jan. 1920	Hela antalet fylleriförseelser	Därav sådana, rörande vilka berusningsmedlet uppgivits	*spritdrycker* (brännvin, konjak, punsch o. d.)	från utminuteringsställe	å bolagsutskänkningsställe	å restaurang	genom förmedling av andra, vid privata samkväm o. d.	genom olaglig rusdryckshantering (eller på annat sätt)	*vin*	därav utskänkt vin	*öl* (andra maltdrycker)	därav utskänkt öl	*spritdrycker och vin*	därav utskänkta spritdrycker
1	*Gottlands län* . .	**55 982**	**73**	**73**	**7**	—	3	—	2	2	—	—	—	—	—	—
	därav															
2	Visby	9 687	67	67	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
3	landsbygden	46 295	6	6	6	—	3	—	1	2	—	—	—	—	—	—
4	*Blekinge län* . . .	**147 729**	**137**	**137**	**66**	22	1	7	36	—	—	—	**3**	2	**1**	—
	därav															
5	Karlskrona	27 029	74	74	16	5	—	1	10	—	—	—	1	—	—	—
6	övriga städer	14 462	60	60	47	17	1	6	23	—	—	—	2	2	1	—
7	landsbygden	106 238	3	3	3	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
8	*Kristianstads län* .	**239 480**	**173**	**172**	**111**	41	4	10	55	1	—	—	**2**	2	**5**	1
	därav															
9	Kristianstad	12 455	74	74	54	20	2	4	27	1	—	—	1	1	1	—
10	övriga städer	10 686	48	48	19	3	2	6	8	—	—	—	1	1	4	1
11	landsbygden	216 339	51	50	38	18	—	—	20	—	—	—	—	—	—	—
12	*Malmöhus län* . .	**481 641**	**1 123**	**1 114**	**706**	207	113	138	234	14	**5**	4	**7**	7	**13**	11
	därav															
13	Malmö	111 931	630	623	491	151	76	93	157	14	4	3	6	6	7	7
14	Lund	22 827	60	59	48	15	6	15	12	—	—	—	—	—	—	—
15	Landskrona	19 542	96	96	39	12	2	12	13	—	—	—	—	—	—	—
16	Hälsingborg	45 927	169	169	63	8	21	13	21	—	1	1	1	1	2	1
17	Ystad	11 319	32	32	19	9	4	2	4	—	—	—	—	—	2	1
18	Trälleborg	10 924	23	23	12	4	1	—	7	—	—	—	—	—	1	1
19	övriga städer	7 107	71	71	20	3	—	3	14	—	—	—	—	—	—	—
20	landsbygden	252 064	42	41	14	5	3	—	6	—	—	—	—	—	1	1
21	*Hallands län* . .	**147 753**	**165**	**159**	**100**	32	8	11	46	3	—	—	**2**	2	**2**	1
	därav															
22	Halmstad	18 276	67	67	43	14	5	3	19	2	—	—	2	2	2	1
23	övriga städer	16 120	98	92	57	18	3	8	27	1	—	—	—	—	—	—
24	landsbygden	113 357	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	*Göteborgs o. Bohus län*	**420 552**	**2 976**	**2 963**	**1 749**	193	384	359	776	37	**16**	6	**187**	141	**34**	14
	därav															
26	Göteborg	200 577	2 738	2 726	1 647	155	379	355	723	35	16	6	179	134	26	10
27	Uddevalla	13 594	78	78	44	19	2	—	23	—	—	—	—	—	3	3
28	övriga städer	10 940	81	81	28	10	—	2	15	1	—	—	6	5	5	1
29	landsbygden	195 441	79	78	30	9	3	2	15	1	—	—	2	2	—	—
30	*Älvsborgs län* . .	**298 079**	**413**	**409**	**203**	61	23	12	106	1	**4**	4	**7**	4	**18**	6
	därav															
31	Trollhättan	14 810	77	77	19	6	5	—	8	—	—	—	2	2	—	—
32	Borås	27 466	141	140	97	16	17	7	57	—	1	1	—	—	13	6
33	övriga städer	23 367	173	171	71	35	1	5	29	1	3	3	4	1	5	—
34	landsbygden	232 436	22	21	16	4	—	—	12	—	—	—	1	1	—	—

17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37			
sakliga berusningsmedlet utgjordes av												Antal förseelser med känt berusningsmedel, näml											
					därav							*rusdrycker*, som huvudsakligen erhållits								*rusdrycks-surrogat*			
sprit-dryc-ker och öl	därav utskänkta spritdrycker	*sprit-dryc-ker, vin och öl*	därav utskänkta spritdrycker	*vin och öl*	från utminuteringsställe	från både utminuteringsställe och utskänkningsställe	från utskänkningsställe	*dena-ture-rad sprit*	därav tillsammans med rusdrycker	*tek-niska pre-parat*	därav tillsammans med rusdrycker	från utminuteringsställe	från bolagsutskänkningsställe	från restaurang, ölstuga o. d.	från både utminuterings- och utskänkningsställe	genom förmedling av andra, vid privata samkväm o. d.	genom förmedling av andra samt å utskänkningsställe	genom olaglig rusdrycks-hantering	på annat (eller okänt) sätt	från försäljningsställe	genom förmedling av andra	på annat (eller okänt) sätt	
59	13	7	4	—	—	—	—	—	—	—	—	2	13	2	22	3	29	—	2	—	—	—	1
59	13	7	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	2	22	1	29	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	3
67	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	24	16	11	46	16	—	—	—	—	—	4
57	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	20	6	10	18	13	—	—	—	—	—	5
10	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	4	10	1	25	3	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	7
47	24	4	4	2	—	—	2	1	1	—	—	42	13	34	9	55	17	—	1	—	1	—	8
14	7	2	2	1	—	—	1	1	1	—	—	20	6	11	4	24	7	—	1	—	1	—	9
21	14	2	2	1	—	—	1	—	—	—	—	3	5	22	3	10	5	—	—	—	—	—	10
12	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	2	1	2	21	5	—	—	—	—	—	11
329	154	18	7	3	1	1	1	32	11	1	1	203	199	222	82	259	99	2	15	1	28	4	12
89	39	6	4	1	—	1	—	18	1	1	1	138	97	120	44	157	32	2	14	—	17	2	13
9	7	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—	15	8	20	13	2	—	—	—	1	—	—	14
55	27	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	13	10	31	10	21	10	—	—	—	1	—	15
90	53	1	—	—	—	—	—	11	9	—	—	11	53	34	8	39	12	—	1	—	9	2	16
9	5	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	10	10	4	2	6	—	—	—	—	—	—	17
10	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	—	1	6	6	—	—	—	—	—	18
45	17	4	—	1	—	—	1	1	1	—	—	3	12	9	—	15	31	—	—	—	1	—	19
22	3	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	8	4	4	4	13	8	—	—	—	—	—	20
44	19	4	2	1	—	—	1	6	2	—	—	37	16	27	10	44	14	1	4	—	5	1	21
12	8	2	1	1	—	—	1	5	2	—	—	13	7	14	5	18	3	1	1	—	4	1	22
32	11	2	1	—	—	—	—	1	—	—	—	24	9	13	5	26	11	—	3	—	1	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
721	385	73	49	62	9	3	50	117	60	4	4	221	742	636	88	887	211	47	10	4	108	9	25
633	361	60	42	55	9	3	43	107	52	3	3	177	711	610	70	829	171	44	4	4	100	6	26
26	7	3	1	—	—	—	—	2	2	—	—	20	9	4	6	23	12	—	2	—	1	1	27
29	8	6	4	5	—	—	5	2	2	—	—	11	11	14	11	17	13	—	2	—	2	—	28
33	9	4	2	2	—	—	2	6	4	1	1	13	11	8	1	18	15	3	2	—	5	2	29
132	52	18	8	17	3	1	13	10	7	—	—	59	74	35	53	108	67	—	3	—	7	3	30
50	26	2	2	1	—	—	1	3	2	—	—	6	31	—	7	14	16	—	—	—	3	—	31
23	8	5	4	1	—	—	1	—	—	—	—	7	29	7	17	42	38	—	—	—	—	—	32
55	18	11	2	15	3	1	11	7	5	—	—	41	14	27	28	38	13	—	3	—	4	3	33
4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	1	1	14	—	—	—	—	—	—	34

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
					Antal fylleriförseelser, där huvud-											
						därav huvudsakligen										
	Område	Invånarantal den 1 jan. 1920	Hela antalet fylleriförseelser	Därav sådana, rörande vilka berusningsmedlet uppgivits	*spritdrycker* (brännvin, konjak, punsch o. d.)	från utminuteringsställe	å bolagsutskänkningsställe	å restaurang	genom förmedling av andra, vid privata samkväm o. d.	genom olaglig rusdryckshantering (eller på annat sätt)	*vin*	därav utskänkt vin	*öl* (andra maltdrycker)	därav utskänkt öl	*spritdrycker och vin*	därav utskänkta spritdrycker
1	*Skaraborgs län*	**243 158**	**258**	**257**	**152**	42	5	7	97	1	**4**	3	**1**	1	—	—
	därav															
2	städerna	42 616	235	234	147	37	5	7	97	1	3	2	—	—	—	—
3	landsbygden	200 542	23	23	5	5	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—
4	*Värmlands län*	**265 641**	**274**	**272**	**189**	51	12	38	84	4	**4**	—	**1**	—	**17**	13
	därav															
5	Karlstad	18 922	185	183	131	19	11	38	59	4	2	—	1	—	17	13
6	Kristinehamn	11 238	26	26	20	10	—	—	10	—	2	—	—	—	—	—
7	övriga städer	9 913	43	43	21	10	—	—	11	—	—	—	—	—	—	—
8	landsbygden	225 568	20	20	17	12	1	—	4	—	—	—	—	—	—	—
9	*Örebro län*	**216 081**	**291**	**291**	**124**	28	3	3	87	3	**5**	3	**8**	3	**3**	—
	därav															
10	Örebro	35 096	234	234	94	14	3	2	74	1	5	3	8	3	3	—
11	övriga städer	7 304	38	38	16	6	—	1	9	—	—	—	—	—	—	—
12	landsbygden	173 681	19	19	14	8	—	—	4	2	—	—	—	—	—	—
13	*Västmanlands län*	**167 519**	**180**	**177**	**96**	26	5	7	52	6	—	—	**3**	1	**2**	1
	därav															
14	Västerås	29 530	74	73	30	7	—	6	15	2	—	—	3	1	1	1
15	övriga städer	19 660	75	74	42	13	5	1	23	—	—	—	—	—	1	—
16	landsbygden	118 329	31	30	24	6	—	—	14	4	—	—	—	—	—	—
17	*Kopparbergs län*	**251 055**	**164**	**164**	**93**	26	—	7	38	22	—	—	**13**	11	**3**	—
	därav															
18	Falun	12 212	64	64	33	4	—	7	18	4	—	—	5	4	1	—
19	övriga städer	14 404	42	42	15	10	—	—	4	1	—	—	7	7	1	—
20	landsbygden	224 439	58	58	45	12	—	—	16	17	—	—	1	—	1	—
21	*Gävleborgs län*	**265 230**	**350**	**349**	**148**	36	1	14	91	6	**2**	2	**7**	5	**11**	5
	därav															
22	Gävle	37 222	144	144	46	9	—	3	34	—	—	—	2	2	8	4
23	Söderhamn	11 086	56	56	14	5	—	1	8	—	1	1	—	—	3	1
24	Hudiksvall	7 546	73	73	41	6	—	10	25	—	—	—	1	—	—	—
25	landsbygden	209 376	77	76	47	16	1	—	24	6	1	1	4	3	—	—
26	*Västernorrlands län*	**262 740**	**273**	**272**	**162**	73	17	9	61	2	**3**	3	**3**	3	**9**	4
	därav															
27	Härnösand	10 138	71	71	30	11	1	4	14	—	—	—	1	1	2	2
28	Sundsvall	16 861	119	118	63	38	—	3	22	—	1	1	—	—	3	1
29	övriga städer	6 767	35	35	24	10	1	2	10	1	2	2	2	2	4	1
30	landsbygden	228 974	48	48	45	14	15	—	15	1	—	—	—	—	—	—
31	*Jämtlands län*	**131 985**	**104**	**102**	**77**	22	—	4	47	4	**6**	3	—	—	**6**	—
	därav															
32	Östersund	13 321	87	87	63	20	—	4	36	3	6	3	—	—	6	—
33	landsbygden	118 664	17	15	14	2	—	—	11	1	—	—	—	—	—	—

17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37			
…sakliga berusningsmedlet utgjordes av												Antal förseelser med känt berusningsmedel, näm…											
					därav							*rusdrycker*, som huvudsakligen erhållits								*rusdrycks-surrogat*			
spritdrycker och öl	därav utskänkta spritdrycker	*spritdrycker, vin och öl*	därav utskänkta spritdrycker	*vin och öl*	från utminuteringsställe	från både utminuteringsställe och utskänkningsställe	från utskänkningsställe	*denaturerad sprit*	därav tillsammans med rusdrycker	*tekniska preparat*	därav tillsammans med rusdrycker	från utminuteringsställe	från bolagsutskänkningsställe	från restaurang, ölstuga o. d.	från både utminuterings- och utskänkningsställe	genom förmedling av andra, vid privata samkväm o. d.	genom förmedling av andra samt å utskänkningsställe	genom olaglig rusdrycks-hantering	på annat (eller obekant) sätt	från försäljningsställe	genom förmedling av andra	på annat (eller obekant) sätt	
78	16	7	4	—	—	—	—	15	6	—	—	46	14	22	17	99	40	—	4	1	11	3	1
70	16	7	4	—	—	—	—	7	1	—	—	39	13	21	15	99	36	—	4	1	6	—	2
8	—	—	—	—	—	—	—	8	5	—	—	7	1	1	2	—	4	—	—	—	5	3	3
34	15	8	3	2	2	—	—	14	9	3	2	48	21	56	13	67	46	4	—	—	16	1	4
14	11	4	3	2	2	—	—	10	5	2	2	13	16	56	8	36	38	4	—	—	11	1	5
—	—	1	—	—	—	—	—	2	2	1	—	12	—	—	1	10	—	—	—	—	3	—	6
17	3	3	—	—	—	—	—	2	2	—	—	11	3	—	3	16	8	—	—	—	2	—	7
3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	2	—	1	5	—	—	—	—	—	—	8
122	45	19	12	3	—	2	1	4	1	3	3	27	43	27	23	102	59	—	3	5	1	1	9
101	41	19	12	3	—	2	1	—	—	1	1	13	39	26	17	83	54	—	1	—	1	—	10
16	4	—	—	—	—	—	—	4	1	2	2	6	4	1	3	13	5	—	—	5	—	1	11
5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	3	6	—	—	2	—	—	—	12
59	27	16	12	—	—	—	—	1	1	—	—	24	30	22	13	61	18	7	1	—	1	—	13
28	17	11	8	—	—	—	—	—	—	—	—	8	15	17	3	18	9	3	—	—	—	—	14
26	10	4	4	—	—	—	—	1	1	—	—	12	15	5	6	27	8	—	—	—	1	—	15
5	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	4	16	1	4	1	—	—	—	16
35	8	7	4	3	—	—	3	5	—	5	4	29	2	31	6	46	9	29	2	4	6	—	17
16	8	4	3	1	—	—	1	4	—	—	—	5	—	23	3	16	6	6	1	—	4	—	18
13	—	2	1	2	—	—	2	1	—	1	1	10	2	8	3	8	2	6	1	1	1	—	19
6	—	1	—	—	—	—	—	—	—	4	3	14	—	—	—	22	1	17	—	3	1	—	20
146	33	19	5	11	—	5	6	2	—	3	1	36	28	38	29	89	105	16	3	—	2	3	21
76	12	5	3	5	—	5	—	2	—	—	—	8	5	14	15	30	68	1	1	—	1	1	22
22	4	10	2	6	—	—	6	—	—	—	—	4	9	6	8	9	20	—	—	—	—	—	23
30	9	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	6	2	17	5	24	16	—	2	—	—	1	24
18	8	4	—	—	—	—	—	—	—	2	—	18	12	1	1	26	1	15	—	—	1	1	25
82	10	8	8	5	—	1	4	—	—	—	—	68	29	25	58	66	23	—	3	—	—	—	26
32	9	2	2	4	—	1	3	—	—	—	—	11	8	11	9	16	16	—	—	—	—	—	27
46	1	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	37	3	7	41	23	6	—	1	—	—	—	28
1	—	1	1	1	—	—	1	—	—	—	—	9	3	7	2	12	1	—	1	—	—	—	29
3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	15	—	6	15	—	—	1	—	—	—	30
2	1	6	2	4	1	1	2	—	—	1	1	21	—	12	3	55	5	5	—	1	—	—	31
2	1	6	2	4	1	1	2	—	—	—	—	19	—	12	3	44	5	4	—	—	—	—	32
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	—	—	—	11	—	1	—	1	—	—	33

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
					Antal fylleriförseelser, där huvud-											
						därav huvudsakligen										
	Område	Invånarantal den 1 jan. 1920	Hela antalet fylleriförseelser	Därav sådana, rörande vilka berusningsmedlet uppgivits	*spritdrycker* (brännvin, konjak, punsch o. d.)	från utminuteringsställe	å bolagsutskänkningsställe	å restaurang	genom förmedling av andra, vid privata samkväm o. d.	genom olaglig rusdryckshantering (eller på annat sätt)	*vin*	därav utskänkt vin	*öl* (andra maltdrycker)	därav utskänkt öl	*spritdrycker och vin*	därav utskänkta spritdrycker
1	*Västerbottens län*	**179 376**	**66**	**65**	**51**	15	1	13	19	3	**1**	—	—	—	**2**	—
	därav															
2	städerna	10 015	58	57	43	11	—	13	18	1	1	—	—	—	2	—
3	landsbygden	169 361	8	8	8	4	1	—	1	2	—	—	—	—	—	—
4	*Norrbottens län*	**180 342**	**126**	**126**	**104**	26	4	7	60	7	—	—	4	2	3	1
	därav															
5	Luleå	10 281	13	13	13	2	—	—	8	3	—	—	—	—	—	—
6	övriga städer	11 788	61	61	51	12	1	—	36	2	—	—	—	—	3	1
7	landsbygden	158 273	52	52	40	12	3	7	16	2	—	—	4	2	—	—
	S:a för *första* kvartalet															
8	städerna antal	1 715 969	10 880	10 698	6 517	1 120	682	810	2 417	1 488	139	80	290	228	308	158
9	städerna procent	—	—	100·0	60·9	10·4	6·4	7·6	22·6	13·9	1·3	0·7	2·7	2·1	2·9	1·5
10	landsbygden antal	4 131 068	774	765	508	159	36	16	243	54	2	2	20	14	3	2
11	landsbygden procent	—	—	100·0	66·4	20·8	4·7	2·1	31·8	7·0	0·3	0·3	2·6	1·8	0·4	0·3
	Hela riket.															
12	Första kvart. 1920 antal	5 847 037	**11 654**	**11 463**	**7 025**	1 279	718	826	2 630	1 542	**141**	82	**310**	242	**311**	160
13	Fjärde » 1919 »	5 813 850	9 828	9 667	4 721	878	217	537	1 555	1 534	278	157	526	401	504	255
14	Tredje » » »	5 813 850	9 697	9 547	3 595	981	97	309	1 431	777	299	158	699	528	539	279
15	Andra » » »	5 813 850	9 598	9 490	3 646	1 043	96	273	1 693	541	541	306	110	89	802	424
16	Första » » »	5 813 850	5 980	5 912	1 763	428	91	209	748	287	439	266	33	31	705	413
17	Fjärde » 1918 »	5 800 847	5 765	5 695	1 155	262	51	93	532	217	904	429	32	21	602	291
18	Tredje » » »	5 800 847	5 343	5 284	1 301	335	52	187	548	179	748	308	20	14	607	324
19	Andra » » »	5 800 847	4 740	4 683	1 174	384	55	153	467	115	490	196	75	64	429	261
20	Första » » »	5 800 847	3 006	2 976	749	246	31	134	293	45	198	101	91	74	227	121
21	Första kvart. 1920 procent	—	—	**100·0**	**61·3**	**11·2**	**6·3**	**7·2**	**23·2**	**13·4**	**1·2**	**0·7**	**2·7**	**2·1**	**2·7**	**1·4**
22	Fjärde » 1919 »	—	—	100·0	48·8	9·1	2·2	5·5	16·1	15·9	2·9	1·6	5·4	4·1	5·3	2·6
23	Tredje » » »	—	—	100·0	37·7	10·3	1·0	3·2	15·0	8·2	3·1	1·7	7·3	5·5	5·7	2·9
24	Andra » » »	—	—	100·0	38·4	11·0	1·0	2·9	17·8	5·7	5·7	3·2	1·2	0·9	8·5	4·5
25	Första » » »	—	—	100·0	29·8	7·2	1·5	3·5	12·7	4·9	7·4	4·5	0·6	0·5	11·9	7·0
26	Fjärde » 1918 »	—	—	100·0	20·3	4·6	0·9	1·6	9·4	3·8	15·9	7·5	0·5	0·4	10·6	5·1
27	Tredje » » »	—	—	100·0	24·6	6·3	1·0	3·5	10·4	3·4	14·2	5·8	0·4	0·3	11·5	6·1
28	Andra » » »	—	—	100·0	25·1	8·2	1·2	3·3	10·0	2·4	10·5	4·2	1·6	1·4	9·2	5·6
29	Första » » »	—	—	100·0	25·2	8·4	0·9	4·5	10·0	1·4	6·6	3·4	3·1	2·5	7·6	4·1
30	*Hela år 1919* antal	**5 813 850**	**35 103**	**34 616**	**13 725**	**3 330**	**501**	**1 328**	**5 427**	**3 139**	**1 557**	**887**	**1 368**	**1 049**	**2 550**	**1371**
31	» » *1918* »	**5 800 847**	**18 854**	**18 638**	**4 379**	**1 227**	**189**	**567**	**1 840**	**556**	**2 340**	**1 034**	**218**	**173**	**1 865**	**997**
32	» » *1917* »	**5 757 566**	**18 521**	**18 310**	**2 519**	**862**	**148**	**718**	**749**	**42**	**960**	**357**	**3 066**	**2 530**	**490**	**271**
33	» » *1919* procent	—	—	**100·0**	**39·6**	**9·6**	**1·4**	**3·8**	**15·7**	**9·1**	**4·5**	**2·6**	**3·9**	**3·0**	**7·4**	**4·0**
34	» » *1918* »	—	—	**100·0**	**23·5**	**6·6**	**1·0**	**3·0**	**9·9**	**3·0**	**12·6**	**5·6**	**1·2**	**0·9**	**10·0**	**5·4**
35	» » *1917* »	—	—	**100·0**	**13·8**	**4·7**	**0·8**	**3·9**	**4·1**	**0·3**	**5·2**	**1·9**	**16·7**	**13·8**	**2·7**	**1·5**

17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	
sakliga berusningsmedlet utgjordes av												Antal förseelser med känt berusningsmedel, nämligen											
					därav							*rusdrycker*, som huvudsakligen erhållits								*rusdrycks-surrogat*			
sprit-drycker och öl	därav utskänkta spritdrycker	*spritdrycker, vin och öl*	därav utskänkta spritdrycker	*vin och öl*	från utminuteringsställe	från både utminuteringsställe och utskänkningsställe	från utskänkningsställe	*denaturerad sprit*	därav tillsammans med rusdrycker	*tekniska preparat*	därav tillsammans med rusdrycker	från utminuteringsställe	från bolagsutskänkningsställe	från restaurang, ölstuga o. d.	från både utminuteringsställe och utskänkningsställe	genom förmedling av andra, vid privata samkväm o. d.	genom förmedling av andra samt å utskänkningsställe	genom olaglig rusdrycks-hantering	på annat (eller obekant) sätt	från försäljningsställe	genom förmedling av andra	på annat (eller obekant) sätt	
9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	16	1	13	1	27	2	3	—	1	—	1	1
9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	12	—	13	1	26	2	1	—	1	—	1	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	—	—	1	—	2	—	—	—	—	3
12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	27	13	1	3	64	8	5	2	2	—	1	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	8	—	3	—	—	—	—	5
6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	11	1	1	3	37	5	1	1	1	—	—	6
6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	14	12	—	—	19	3	1	1	1	—	1	7
2 637	1 076	304	190	147	19	26	102	336	132	20	16	1151	1580	1676	551	2702	1026	1577	79	22	309	25	8
24·6	10·1	2·9	1·8	1·4	0·2	0·2	1·0	3·1	1·2	0·2	0·1	10·7	14·8	15·7	5·2	25·3	9·6	14·7	0·7	0·2	2·9	0·2	9
170	32	28	10	3	—	—	3	20	11	11	7	179	69	42	31	278	55	58	22	6	14	11	10
22·2	4·2	3·7	1·3	0·4	—	—	0·4	2·6	1·4	1·4	0·9	23·4	9·0	5·5	4·1	36·3	7·2	7·6	2·9	0·8	1·8	1·4	11
2 807	**1 108**	**332**	**200**	**150**	**19**	**26**	**105**	**356**	**143**	**31**	**23**	**1330**	**1649**	**1718**	**582**	**2980**	**1081**	**1635**	**101**	**28**	**323**	**36**	12
2 015	637	494	264	355	42	37	276	722	176	52	37	1014	814	1 868	531	2018	843	1734	70	41	702	32	13
1 788	483	441	215	345	57	50	238	1 806	326	35	27	1185	532	1 726	537	1917	794	933	82	60	1 730	51	14
675	168	301	135	268	35	35	198	3 049	394	98	54	1125	403	1 246	399	2078	440	615	37	100	2 941	106	15
324	135	186	122	140	20	33	87	2 233	303	89	38	502	314	1 009	192	986	261	300	26	100	2 169	53	16
171	60	159	103	251	34	69	148	2 032	374	389	164	613	1 127		237	844	204	227	22	357	1 902	162	17
216	87	155	90	281	60	77	144	1 601	456	355	167	665	1 153		225	870	212	186	17	323	1 493	140	18
485	209	231	153	267	23	80	164	1 002	344	530	241	1475	1 260		267	—	—	113	36	1 532			19
454	205	167	102	149	20	50	79	564	239	377	203	925	850		200	—	—	56	4	941			20
24·5	**9·7**	**2·9**	**1·7**	**1·3**	**0·2**	**0·2**	**0·9**	**3.1**	**1·2**	**0·3**	**0·2**	**11·6**	**14·4**	**15·0**	**5·1**	**26·0**	**9·4**	**14·2**	**0·9**	**0·3**	**2·8**	**0·3**	21
20·8	6·6	5·1	2·7	3·7	0·4	0·4	2·9	7·5	1·8	0·5	0·4	10·5	8·4	19·4	5·5	20·9	8·7	17·9	0·7	0·4	7·3	0·3	22
18·7	5·1	4·6	2·3	3·6	0·6	0·5	2·5	18·9	3·4	0·4	0·3	12·4	5·5	18·1	5·6	20·1	8·3	9·8	0·9	0·6	18·2	0·5	23
7·1	1·8	3·2	1·4	2·8	0·4	0·4	2·0	32·1	4·2	1·0	0·6	11·9	4·2	13·1	4·2	21·9	4·6	6·5	0·4	1·1	31·0	1·1	24
5·5	2·3	3·1	2·1	2·4	0·3	0·6	1·5	37·8	5·1	1·5	0·6	8·5	5·3	17·1	3·2	16·7	4·4	5·1	0·4	1·7	36·7	0·9	25
3·0	1·1	2·8	1·8	4·4	0·6	1·2	2·6	35·7	6·6	6·8	2·9	10·7	19·8		4·2	14·8	3·6	4·0	0·4	6·3	33·4	2·8	26
4·1	1·6	2·9	1·7	5·3	1·1	1·5	2·7	30·3	8·6	6·7	3·2	12·6	21·8		4·2	16·5	4·0	3·5	0·3	6·1	28·3	2·7	27
10·3	4·5	4·9	3·3	5·7	0·5	1·7	3·5	21·4	7·3	11·3	5·1	31·5	26·9		5·7	—	—	2·4	0·8	32·7			28
15·3	6·9	5·6	3·4	5·0	0·7	1·7	2·6	18·9	8·0	12·7	6·8	31·1	28·6		6·7	—	—	1·8	0·2	31·6			29
4 802	**1 423**	**1 422**	**736**	**1 108**	**154**	**155**	**799**	**7 810**	**1 199**	**274**	**156**	**3826**	**2063**	**5849**	**1659**	**6999**	**2338**	**3 582**	**215**	**301**	**7 542**	**242**	30
1 326	**561**	**712**	**448**	**948**	**137**	**276**	**535**	**5 199**	**1 413**	**1 651**	**775**	**5808**	**4 390**		**929**	—	—	**582**	**79**	**6 850**			31
5 259	**2 864**	**1 248**	**873**	**2 464**	**455**	**1 111**	**898**	**1 238**	**743**	**1 066**	**772**	**4196**	**8 650**		**2809**	—	—	**16**	**335**	**2 304**			32
13·9	4·1	**4·1**	**2·1**	**3·2**	0·4	0·5	2·3	**22·6**	3·5	**0·8**	0·5	11·0	6·0	16·9	4·8	20·2	6·8	10·3	0·6	0·9	21·8	0·7	33
7·1	3·0	**3·8**	**2·4**	**5·1**	0·7	1·5	2·9	**27·9**	7·6	**8·8**	4·2	31·2	23·6		5·0	—	—	3·1	0·4	36·7			34
28·7	15·6	**6·8**	**4·8**	**13·5**	2·5	6·1	4·9	**6·8**	4·1	**5·8**	4·2	22·9	47·3		15·3	—	—	0·1	1·8	12·6			35

Understöd av statsmedel till förutvarande tobaksarbetare.

Vid tobaksmonopolets införande under år 1915 tilldelades jämlikt statsmakternas beslut sådana personer, vilka icke kunde erhålla fortsatt anställning inom tobakshanteringen, ett ersättningsbelopp, avseende ersättning en gång för alla. På grund av penningvärdets fall under de senare åren blevo dock dessa ersättningsbelopp hastigare förbrukade med påföljd, att en stor del av pensionärerna råkat i nödläge.

På grund härav gjorde tobaksindustriarbetarförbundet framställning till chefen för finansdepartementet om åtgärders vidtagande från statens sida till dessa personers bispringande. Då emellertid frågan om ytterligare ersättning till dessa var beroende av riksdagens medverkan och då proposition i sådant syfte icke kunde avgivas förr än till 1920 års riksdag, ställde aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet ett belopp på 125 000 kronor till förfogande för ändamålet. Med anledning därav beslöt Kungl. Maj:t att anordna särskild understödsverksamhet för sådana nödlidande personer, vilka vid tiden för tobaksmonopolets införande voro stadigvarande anställda inom tobakshanteringen men som nu, utan eget förvållande, voro arbetslösa. Understödsverksamheten, som ställdes under tillsyn av statens arbetslöshetskommission, reglerades genom kungl. kungörelserna nr 535 och 536 av den 2 augusti 1919, av vilka den förra avsåg understöd åt *icke arbetsföra* personer, vartill det av tobaksmonopolet anvisade beloppet på 125 000 kronor kom till användning, medan den senare kungörelsen rörde understödsverksamheten för *arbetsföra* personer, vartill medel utgingo från det av riksdagen beviljade anslaget till arbetslöshetens bekämpande. Understöd skulle utgå med samma belopp som de övriga arbetslöshetsunderstöden, eller med 3 kronor per dag för man och hustru, 2 kronor per dag för ensamstående person, som fyllt 18 år samt 60 öre per dag för inom eller utom äktenskapet fött barn under 15 år. I olikhet med den allmänna understödsverksamheten, varvid kommun var skyldig att bidraga med halva kostnaden, skulle vid här omförmälda understödsverksamhet staten bära hela kostnaden.

Under tiden den 2 augusti 1919—10 mars 1920 har understöd enligt kungl. kungörelsen nr 535 utbetalats å följande orter med nedan angivna belopp:

Stockholm	31 714·40	Fjälkinge	1 260·—	Steninge	443·33
Göteborg	24 994·13	Västra Frölunda	1 024·26	Traheryd	443·33
Ivetofta	10 673·33	Vansö	935·20	Oskarshamn	423·—
Malmö	9 659·—	Gualöv	674·—	Frötuna	384·—
Ystad	8 899·26	Fosie	668·—	Gråmanstorp	337·83
Karlskrona	7 594·40	Karlshamn	660·—	Örebro	228·66
Trolle-Ljungby	4 913·20	Höganäs	653·33	Mora	192·—
Eda	2 550·13	Augerum	618·—	Billeberga	150·—
Västerås	2 449·33	Sölvesborg	614·33	Härnösand	161·06
Gävle	2 430·—	Fässberg	612·—	Linköping	100·80
Nymö	1 729·—	Gammalstorp	546·—	Landskrona	72·80
Åhus	1 635·—	Norrköping	485·—	Kungälv	58·—
Örgryte	1 546·—	Södra Sandby	485·—	Summa kronor	124 950·44
Lund	1 490·—	Kristinehamn	443·33		

Enligt kungörelsen nr 536 har under tiden den 1 september 1919—1 mars 1920 understöd utbetalats å följande orter med nedan angivna belopp.

Stockholm	54 359·70	Gävle	1 181·30	Oskarshamn	150·—
Malmö	23 978·60	Kristianstad	688·—	Gualöv	135·70
Göteborg	21 691·40	Norrköping	504·—	Falun	50·—
Ivetofta	4 014·40	Karlskrona	216·40	Summa kronor	**109 131**·56
Hälsingborg	1 982·06	Eslöv	180·—		

Sedan det belopp på 125 000 kronor, som av Tobaksmonopolet ställts till förfogande, under mars månad 1920 förbrukats, har Kungl. Maj:t efter riksdagens beslut utfärdat följande nya bestämmelser om regelbundet årligt understöd åt de personer, som vid tiden för sitt entledigande från tobakshanteringen uppnått en ålder av 55 år eller till följd av sjukdom eller lyte äro till arbete oförmögna:

Kungl. Maj:ts kungörelse angående understöd i vissa fall åt genom tobaksmonopolets införande nödlidande personer; given Stockholms slott den 9 april 1920. (Sv. F. 20, n:r 157).

§ 1.

Understöd må utgå allenast till inom landet bosatt arbetslös person, som vid tiden för tobaksmonopolets införande var inom tobakshanteringen stadigvarande sysselsatt och genom införandet av tobaksmonopolet förlorat sin anställning inom nämnda hantering, under förutsättning att han

1) utan eget förvållande råkat i trängande behov av understöd,

2) vid tiden för förlusten av anställning inom tobakshanteringen uppnått en ålder av 55 år eller ock till följd av sjukdom eller lyte eller dylikt icke är arbetsför,

3) för ett ordentligt och nyktert levnadssätt samt

4) icke för egen del åtnjuter full försörjning av fattigvården.

§ 2.

Ansökning om understöd skall vara ställd till arbetslöshetskommissionen samt, åtföljd av prästbetyg ävensom övriga intyg, som prövas nödiga, ingivas till den jämlikt kungl. cirkuläret den 18 augusti 1914 tillsatta arbetslöshets- och hjälpkommitté i den kommun, där sökanden uppehåller sig, eller, om sådan kommitté där ej finnes, kommunalnämnden eller däremot svarande kommunala myndighet.

§ 3.

Då ansökning om understöd inkommit, skall vederbörande kommitté eller kommunala myndighet efter inhämtande av de ytterligare upplysningar, som må finnas erforderliga, samt efter omsorgsfull prövning skyndsamt meddela utlåtande, huruvida understöd synes böra jämlikt bestämmelserna i § 1 utgå, vilket utlåtande jämte ansökningen och därtill hörande intyg ävensom redogörelse för de ytterligare upplysningar, som må hava inhämtats, omedelbart skall överlämnas till arbetslöshetskommissionen.

§ 4.

Arbetslöshetskommissionen tillkommer att efter prövning av de mottagna handlingarna samt efter infordrande från vederbörande kommitté eller kommunala myn-

dighet av de ytterligare upplysningar, som må anses nödiga, meddela beslut över ansökningen. Protokollsutdrag rörande sådant beslut skall av kommissionen överlämnas till vederbörande kommitté eller kommunala myndighet, vilken har att om beslutet underrätta sökanden.

§ 5.

Understöd utgår med följande belopp för år räknat, nämligen:

400 kronor för ensamstående kvinna,
500 » » » man samt för ensamstående kvinna, som försörjer barn under 16 år,
600 » » man, som försörjer hustru eller barn under 16 år, samt för hustru, som försörjer arbetsoförmögen man,
700 » » för man och hustru, vilka båda äro understödsberättigade enligt § 1.

Understöd utbetalas kvartalsvis i efterskott.

§ 6.

Därest, efter det prövning av ansökning skett, ändring skulle inträda i de förhållanden, som jämlikt bestämmelserna i §§ 1 och 5 skola tagas i betraktande vid prövning av frågan om understöd eller beräknande av understöds belopp, åligger det vederbörande kommitté eller kommunala myndighet att därom göra anmälan hos arbetslöshetskommissionen. Där sådan anmälan inkommit eller kommissionen eljest erhållit kännedom om inträdandet av ändring, som nu sagts, har kommissionen att i anledning härav taga under omprövning, huruvida redan beviljat understöd bör indragas tillsvidare, för viss tid eller alltid, eller huruvida förut fastställt understödsbelopp bör underkastas jämkning, samt att därom meddela beslut. Beslut om indragning av understöd eller jämkning av understöds belopp skall tillämpas från och med månaden näst efter den, under vilken ändringen inträtt; och skall beslutet genom protokollsutdrag delgivas vederbörande kommitté eller kommunala myndighet, vilken har att om beslutet underrätta understödstagaren.

§ 7.

Det åligger vederbörande kommitté eller kommunala myndighet att ofördröjligen vid varje kvartals utgång till understödstagare eller dennas rättsinnehavare utbetala det understödsbelopp, som jämlikt ovan meddelade bestämmelser skall utgå för kvartalet eller del därav.

§ 8.

Arbetslöshetskommissionen bör rörande det belopp, som för varje kvartal skall ställas till vederbörande kommittés eller kommunala myndighets förfogande för utbetalning av understöd, genom protokollsutdrag underrätta statskontoret, som har att direkt till vederbörande utanordna beloppet.

§ 9.

Mottagandet av understöd av nu ifrågavarande slag skall icke utgöra hinder för erhållandet av annat offentligt understöd eller föranleda indragning av sådant.

§ 10.

Vad i kungl. cirkuläret den 26 februari 1915 stadgats beträffande granskning av kommittés eller kommunal myndighets understödsverksamhet skall i tillämpliga delar gälla jämväl i fråga om här ifrågavarande understödsverksamhet.

§ 11.

Arbetslöshetskommissionen har att beträffande denna understödsverksamhet tillhandagå vederbörande kommittéer och kommunala myndigheter med råd och anvisningar.

Denna kungörelse träder i kraft dagen efter den, då kungörelsen, enligt därå meddelad uppgift, utkommit från trycket i Svensk författningssamling (23 april 1920); dock att understöd må beräknas jämväl för tiden från och med den 1 mars 1920.

För *arbetsföra* personer fortgår understödsverksamheten tills vidare enligt de grunder, som fastställts i kungörelsen nr 536 den 2 augusti 1919, vilken rörande understöd, som meddelats arbetslös tobakspersonal jämlikt kungörelsen om arbetslöshetsunderstöd den 19 maj 1916 (n:r 139), stadgar som följer:

Där enligt kungl. cirkuläret den 18 augusti 1914 tillsatt länshjälpkommitté eller kommunal arbetslöshets- och hjälpkommitté eller i kommun, där sådan kommitté ej finnes, kommunalnämnd eller däremot svarande kommunal myndighet åt arbetslös person, som vid tiden för tobaksmonopolets införande var inom tobakshanteringen stadigvarande sysselsatt, lämnar understöd eller för sådan bestrider resekostnad jämlikt gällande bestämmelser angående understöd åt medellösa arbetslösa samt bidrag av statsmedel därtill, må vederbörande kommitté eller myndighet av statsmedel utfå ersättning för vad den sålunda utgiver; och gäller i fråga om utbekommande av ersättning av statsmedel efter ty nu är sagt i tillämpliga delar vad härom stadgats ej mindre i § 10 av ovannämnda kungörelse den 19 maj 1916 än även i kungl. cirkuläret den 26 februari 1915; dock att framställning om sådan ersättning hos vederbörande länsstyrelse göres med användande av särskilt formulär, som tillhandahålles av statens arbetslöshetskommission.

Denna kungörelse träder i kraft dagen efter den, då kungörelsen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Arealinventeringen och husdjursräkningen den 1 juni 1919.

Genom en den 25 april 1919 utfärdad kungl. kungörelse förordnades, att en allmän arealinventering och husdjursräkning skulle verkställas den 1 juni 1919 efter i huvudsak samma grunder som vid de motsvarande undersökningarna föregående år.[1] Statistiska centralbyrån, som haft om hand bearbetningen av det härvid insamlade materialet, har i maj 1920 publicerat förra delen av den över undersökningarna utarbetade redogörelsen, vars huvudresultat i det följande i sammanfattning återgivas. Berättelsen är avsedd att följas av en andra del, vari komma att ingå de viktigare resultaten av en vid primärmaterialets bearbetning genomförd fördelning av åkerjorden och dess användningssätt samt antalet husdjur på grupper efter brukningsdelarnas storlek.

Förutom att därå upptagits vissa uppgifter, som infordrats för jordkommissionens statistiska utredningar, har det för undersökningarna använda formuläret varit uppställt i det allra närmaste på samma sätt som vid föregående arealinventeringar och husdjursräkningar. Nämnas bör dock i detta hänseende, att genom införande av rubriken »trädgård» helt utom åkerjordens specificering redovisningen av »trädgårdsväxter på åkerjord» ej blir direkt jämförbar med den förutvarande av »trädgårdsväxter», ingående i den odlade jordens totalareal, enär den senare säkerligen delvis omfattar även den särskilda trädgårdsodlingen. Emellertid är detta, med hänsyn till trädgårdsväxternas relativt obetydliga andel av hela arealen åkerjord, av liten vikt för jämförbarheten mellan siffrorna år för år, vare sig man tager hänsyn eller icke till den härav orsakade olikheten i omfattning av begreppen »odlad jord» och »åkerjord». I det följande hava de därför ansetts kunna utan olägenhet direkt jämställas med varandra.

Vid jämförelsen med föregående år har iakttagits, att från ett stort antal socknar uppgifter ofta ej avgivits för smärre, merendels till den lägsta storleksgruppen hörande brukningsdelar, varifrån uppgifter till föregående års arealinventering inkommit. Förklaringen härtill är i flertalet fall, att en närmare undersökning visat, att arealen i verkligheten är mindre än den angivna minimiarealen (0·25 har). Härpå beror i allmänhet minskningen i antalet brukningsdelar och givetvis också till en del i arealen, som emellertid endast i liten omfattning kan vara förorsakad härav, då totalarealen av här ifrågavarande brukningsdelar är relativt obetydlig.

[1] Soc. Medd., årg. 1917, sid. 726; årg. 1918, sid. 554 och 975.

Arealinventeringen. Den odlade jordens användning år 1919, sådan denna framgått av arealinventeringen, utvisas av följande översikt:

Växtslag	Hektar	Ökn. (minskn.) i % 1917/19	1918/19	Växtslag	Hektar	Ökn. (minskn.) i % 1917/19	1918/19
Höstvete	110 666	+ 3·5	— 12·5	Potatis	163 634	+ 10·0	— 0·4
Vårvete	30 237	+ 14·9	+ 9·3	Sockerbetor . .	36 639	+ 15·7	+ 20·4
Höstråg	351 044	+ 17·0	— 2·5	Foderrotfrukter	91 060	+ 8·0	+ 1·6
Vårråg	21 125	— 28·8	— 11·3	Vall	1 342 851	— 3·7	— 1·1
Korn	166 847	— 5·9	— 9·9	Säd till grönfoder	111 978	+ 2·0	— 2·2
Havre	712 902	— 8·9	— 2·7	Särskild fröodling	4 409	+ —	— 21·5
Blandsäd	260 767	+ 4·2	— 1·5	Trädgårdsväxter .	3 628	— 64·6	— 61·8
Matärter	30 530	+ 60·0	+ 3·5	Andra växtslag .	6 692	+ 75·3	— 5·6
Foderärter . . .	8 251	+ 52·0	+ 22·8	Träda	294 022	+ 5·4	+ 8·8
Bönor	2 327	+ 25·3	— 2·5	Obrukad åkerjord	28 549	+ 24·9	+ 23·3
Vicker	3 666	— 69·3	— 0·0	Summa	**3 781 824**	— **0**·4	— **1**·4

En överblick av siffrorna visar, att ändringen i den för de olika växtslagen använda arealen i allmänhet är relativt taget rätt betydlig år från år. Särskilt synes detta vara fallet ifråga om de i relativt liten omfattning odlade växtslagen. Om jämförelsen med år 1917 tages i betraktande, synes det framgå, att i fråga om verkligt besådd jord detta år avgjort ligger under de båda följande åren. Vad angår särskilt år 1919, synes det ifråga om odlingens omfattning närmast kunna anses intaga en mellanställning till de båda föregående åren.

Arealinventeringens resultat med avseende å olika landsdelar framgår av följande tabell:

Län	Hektar	Ökn. (minskn.) i % 1917/19	1918/19	Län	Hektar	Ökn. (minskn.) i % 1917/19	1918/19
Stockholms stad .	2 491	— 11·6	— 3·5	Göteborgs o. Boh. län	99 151	— 1·2	— 1·2
Stockholms län	162 358	— 0·5	— 2·2	Älvsborgs »	220 481	— 0·2	— 0·7
Uppsala »	154 110	— 0·3	— 1·2	Skaraborgs »	337 617	— 0·7	— 0·8
Södermanlands »	182 042	— 0·2	— 0·3	Värmlands »	195 133	— 2·1	— 1·2
Östergötlands »	260 345	— 0·4	— 1·2	Örebro »	162 342	— 1·5	— 1·7
Jönköpings »	140 001	+ 1·3	— 0·4	Västmanlands »	165 708	— 0·8	— 1·0
Kronobergs »	101 562	+ 0·6	— 1·3	Kopparbergs »	106 027	+ 1·5	— 2·5
Kalmar »	197 089	+ 0·3	— 1·0	Gävleborgs »	115 435	+ 3·8	— 2·5
Gottlands »	76 593	+ 3·4	— 1·2	Västernorrlands »	97 960	— 3·4	— 7·4
Blekinge »	62 550	+ 0·8	— 1·0	Jämtlands »	66 511	+ 2·6	— 2·4
Kristianstads »	248 273	+ 0·6	— 0·7	Västerbottens »	90 683	— 3·4	— 0·2
Malmöhus »	348 127	— 1·3	— 1·0	Norrbottens »	42 195	— 6·2	— 9·6
Hallands »	147 040	+ 0·5	— 0·7	Hela riket	**3 781 824**	— **0**·4	— **1**·4

Antalet vid arealinventeringen redovisade brukningsdelar utgjorde 428 758, vilket i jämförelse med 1918 innebär en minskning med 10 720 (2·4 %). Minskningen beror, såsom i inledningen anförts, åtminstone till någon del på att uppgifter till 1919 års arealinventering ej avgivits beträffande många

smärre brukningsdelar, för vilka vederbörande brukare befunnits vid närmare undersökning ej vara uppgiftspliktiga. Huruvida den även i någon mån kan bero på en nedgång i antalet självständiga jordbruk, är det ej möjligt att avgöra med ledning av det föreliggande mate-rialet.

Husdjursräkningen. Antalet kreatur av olika slag utgjorde den 1 juni 1919 som följer:

	Antal	Ökn. (minskn.) i % 1916/19	Ökn. (minskn.) i % 1918/19
Hästar 4 år o. däröver	505 689	— 3·3	— 0·7
Unghästar	158 226	+ 24·0	+ 3·6
Föl	51 766	+ 2·8	— 2·1
Hästar	**715 681**	+ 2·1	+ 0·1
Oxar	53 344	— 30·5	— 11·9
Tjurar	28 987	— 34·8	— 22·4
Kor	1 607 060	— 9·2	— 1·7
Ungnöt	432 129	— 11·0	— 4·4
Kalvar	429 308	— 20·0	+ 7·6
Nötkreatur	**2 550 828**	— 12·4	— 1·3
Baggar och tackor	823 922	+ 31·2	+ 13·6
Lamm (under 1 år)	739 732	+ 29·7	+ 8·1
Får	**1 563 654**	+ 30·5	+ 10·9

	Antal	Ökn. (minskn.) i % 1916/19	Ökn. (minskn.) i % 1918/19
Getter	91 874	— 3·8	— 1·6
Killingar	41 276	+ 13·8	+ 3·4
Getter o. killingar	**133 150**	+ 1·0	— 0·1
Fargaltar	3 402	— 24·2	+ 8·1
Modersuggor	94 784	— 28·7	— 9·3
Gödsvin	188 169	— 22·2	+ 51·3
Grisar (under 4 m.)	430 428	— 37·3	+ 7·1
Svin	**716 783**	— 32·7	+ 13·1
Höns	4 828 899	—	+ 1·2
Kalkoner	4 267	—	+ 5·4
Gäss	21 093	—	+ 20·3
Ankor	17 089	—	+ 17·1
Fjäderfä	**4 871 348**	—	+ 1·3

De särskilda länens betydelse för landets boskapsskötsel framgår av nedanstående sammanställning, i vilken efter de vanliga i jordbruksstatistiken tillämpade grunderna de olika slagen av kreatur reducerats till en gemensam enhet, den s. k. nötkreatursenheten.[1]

	Nötkreatursenheter 1919 Antal	%	Ökn. (minskn.) i % 1918/19
Stockholms stad	14 203	0·4	+ 12·5
Stockholms län	118 921	3·5	— 0·2
Uppsala »	107 395	3·2	+ 1·4
Södermanlands »	132 232	3·9	— 0·4
Östergötlands »	208 517	6·2	+ 1·7
Jönköpings »	163 293	4·8	+ 1·8
Kronobergs »	115 724	3·7	+ 5·5
Kalmar »	185 027	5·5	+ 1·5
Gottlands »	56 253	1·7	— 3·4
Blekinge »	63 698	1·9	+ 1·2
Kristianstads »	197 844	5·8	+ 3·1
Malmöhus »	271 161	8·0	+ 3·3
Hallands »	120 849	3·6	— 2·0
Göteborgs o. Boh. län	106 066	3·1	— 8·4

	Nötkreatursenheter 1919 Antal	%	Ökn. (minskn.) i % 1918/19
Älvsborgs län	205 908	6·0	— 3·6
Skaraborgs »	245 881	7·2	— 1·3
Värmlands »	168 336	5·0	+ 0·0
Örebro »	125 036	3·7	— 2·0
Västmanlands »	108 511	3·2	— 1·2
Kopparbergs »	121 631	3·6	+ 1·2
Gävleborgs »	120 120	3·5	— 0·7
Västernorrlands »	129 760	3·8	— 0·1
Jämtlands »	95 164	2·8	— 2·9
Västerbottens »	119 397	3·5	— 3·1
Norrbottens »	81 865	2·4	— 2·4
Summa	**3 382 792**	**100·0**	— 0·1

[1] Ett nötkreatur (oxe, tjur, ko) har satts = $^{2}/_{3}$ häst = 10 får (inkl. lamm) = 12 getter (inkl. killingar) = 4 svin (inkl. grisar); 2 unghästar (inkl. föl) eller ungnöt (inkl. kalvar) hava ansetts lika med ett fullvuxet djur av samma kreatursslag.

Det framgår härav, att en ehuru ej betydande minskning av kreatursstammen, tagen som en helhet, ägt rum sedan 1918 års husdjursräkning. Den är emellertid i jämförelse med tillbakagången under det närmast föregående året obetydlig, och synes på grund härav kunna antagas, att en återgång till mera normala förhållanden ifråga om boskapsskötseln numera inträtt. I fråga om de särskilda länen äro ändringarna i boskapsskötselns omfattning ganska växlande, men man lägger märke till, att den nästan genomgående varit stadd i ökning över ett sammanhängande område, som utgöres av kustlänen från och med Uppsala till och med Malmöhus län samt Jönköpings och Kronobergs län, men däremot gått mer eller mindre tillbaka i de övriga delarna av landet.

Andra amerikanska industrikonferensen.

I den översikt över utländsk lagstiftning rörande medling i arbetstvister, som förekom i femte häftet av denna tidskrift (sid. 482—490), lämnades bland annat en framställning av det förslag rörande hithörande spörsmål, som framlagts i Amerikas förenta stater av den s. k. andra industrikonferensen. Från svenska konsulatet i Chicago, som ägnat speciell uppmärksamhet åt nämnda konferens och dess arbete, har nu ingått efterföljande sammanfattande redogörelse för konferensens i mars innevarande år framlagda slutliga betänkande. Förutom inledande anmärkningar beträffande förutsättningarna för åstadkommande av arbetsfred innehåller betänkandet följande huvuddelar:

I. Åtgärder till förekommande av arbetstvister.
II. Regler för medling i redan utbrutna konflikter.
III. Diskussion av övriga problem, som beröra förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare.

Vad beträffar organisationen av de föreslagna medlingsinstitutionerna, företer betänkandet, sådant det föreligger i slutgiltig form, en del smärre skiljaktigheter från förut återgivna uppgifter. Antalet ledamöter i de föreslagna distriktsnämnderna har bland annat ökats från sju till nio, därigenom att parterna erhållit rätt att vardera utse två representanter i stället för en.

Inledning.

I rapporten framhålles, att det föreliggande förslaget väsentligt avviker från det preliminära betänkandet av den 29 december 1919, i det att det senare avsåg medling av arbetstvister snarare än förekommande av desamma, under det att den nu publicerade rapporten även har beaktat betydelsen av åtgärder i sistnämnda riktning. Vidare beröras de viktigaste orsakerna till det nuvarande industriella osäkerhetstillståndet, såsom de stegrade levnadsomkostnaderna, den okontrollerade spekulationen, de flagranta fallen av obehörig vinst, den olämpliga användningen av de stora förmögenheterna, de från Europa införda revolutionära teorierna samt arbetarnas strävan efter större

och mera organiskt inflytande inom industriens olika grenar. Konferensens ledande princip har varit, att ett rätt förhållande mellan arbetsgivare och arbetare bäst framkallas genom en genomförd organisation av detta förhållande och reglering av parternas inbördes mellanhavanden. Denna organisation skulle börja inom själva fabriken. De industriella problemen växla ej endast med hänsyn till varje industri, utan även inom de olika industriella anläggningarna. Den strategiska utgångspunkten för striden mot missförstånd inom industrien är därför själva den industriella anläggningen. De åtgärder, som vidtagas, måste börja nedifrån, ej uppifrån. Konferensen har funnit, att en gemensam organisation av arbetsledning och arbetare, där den genomförts med uppriktighet och god vilja, har medfört goda resultat.

Förekommande av arbetstvister.

Rapporten diskuterar och anbefaller förekommande av arbetstvister genom ett system av arbetarrepresentation inom varje industriell anläggning.

Ett dylikt system har visat sig fungera förträffligt i fabriker, som hava avtal med fackförbund (closed shops), såväl som i fabriker, där organiserade arbetare ej antagas, och arbetar lika tillfredsställande, där organiserade och oorganiserade arbetare samtidigt äro anställda (open shops). Rapporten framhåller, att representation är en bestämd princip snarare än en metod, och föreslår därför den allmängiltiga termen arbetarrepresentation i stället för de speciella termerna verkstadskommittéer, arbetarråd eller fabriksråd.

Förekomsten av arbetarrepresentation i verkstäder, som hava avtal med fackföreningarna, minskar ej med nödvändighet området för fackföreningsledarnas arbete. Arbetarrepresentation får ej betraktas som ett trollspö, som framlockar industriell fred. Den kan endast lyckas, om den åstadkommer nödigt samarbete inom produktionen.

Arbetarna måste helt självständigt få utvälja sina ledare. För att undvika varje misstanke från något håll bör röstningen vara sluten. Möten böra hållas ofta och på bestämda tider, ej endast, då någon särskild konflikt hotar.

Rapporten anmärker särskilt, att vissa industrier hava utsträckt principen om arbetarrepresentation utöver de enskilda industrianläggningarna, och karakteriserar dylika försök som fruktbringande experiment inom den industriella organisationen.

Regler för medling i arbetstvister.

Om den gemensamma organisationen av arbetsledning och arbetare inom den industriella anläggningen icke lyckas åvägabringa ett kollektivavtal, föreslår rapporten såsom nästa steg åtgärder för biläggande av tvisten. Enligt förslaget indelas Förenta staterna i ett antal industriella distrikt, varinom en särskild ordförande utväljes av presidenten. Konferensen föreslår vidare upprättande av en högsta myndighet, industrirådet, som skall bestå av nio medlemmar, vilka utnämnas av presidenten och vilkas utnämning bekräftas av senaten. Av medlemmarna skola tre representera arbetsgivarna, tre arbetarna och tre allmänheten.

Industrirådet skall hava överinseende över hela den föreslagna förlikningsorganisationen och fungera såsom appellationsdomstol för medling i tvister, som ursprungligen underställts förlikningsmyndigheterna i de olika distrikten. Industrirådet kan emellertid ej taga ståndpunkt till lämplighetsfrågor, såsom exempelvis om antagande av organiserade eller oorganiserade arbetare (»open shop» eller »closed shop»).

Rapporten föreslår vidare distriktsmedlingsnämnder, bestående av fyra representanter för de tvistande parterna samt fyra representanter valda enligt förslag, som upprättas inom respektive industrier.

Dessa förslag eller jurylistor upprättas för varje distrikt av handels- och arbetsministrarna efter samråd med respektive arbetsgivare och arbetare.

Ordförande i distriktsstyrelse skall ej upptaga en arbetskonflikt till handläggning,

utan att han förvissat sig om, att den ej kan lösas genom överenskommelse av parterna eller med tillhjälp av redan existerande förlikningsorganisationer, och han äger att sammankalla en medlingskonferens (Regional Adjustment Conference) endast om båda parterna samtycka att underställa tvisten distriktsstyrelsens avgörande. Ett dylikt medgivande innefattar en överenskommelse att tills vidare bibehålla de förhållanden, som rådde vid tvistens uppkomst.

Om enhälligt avgörande träffas, är detta lika bindande som ett av parterna undertecknat kontrakt. Om dylikt avgörande ej kan uppnås, kunna parterna hänskjuta tvisten till en av dem själva utsedd förlikningsman. I annat fall skall tvisten, i händelse den berör löner, arbetstid eller andra arbetsförhållanden, automatiskt övergå till industrirådets handläggning. Ett avgörande, som träffas av den ovan nämnda särskilda förlikningsmannen eller av industrirådet, har samma verkan som ett beslut av distriktsmedlingsnämnden.

I händelse av klagomål angående bristande uppfyllelse av sålunda ingången förlikning skall ordföranden jämte två medlemmar av den ursprungliga distriktsstyrelsen företaga en undersökning av klagomålen samt publicera en berättelse däröver. Det offentliggjorda förslaget innefattar ej något tvångsmedel, med undantag av det, som utövas av den allmänna opinionen, vägledd av den offentliggjorda berättelsen över konflikten.

Om endera eller båda parterna vägrat att hänskjuta saken till distriktsmedlingsnämnden, skall ordföranden utnämna två representanter för arbetsgivarna samt två representanter för arbetarna från de särskilda jurylistorna.

Tillsammans med ordföranden skola dessa bilda en undersökningsnämnd (Board of Inquiry), vilken har befogenhet att instämma vittnen. Denna nämnd skall verkställa en undersökning av tvisten och publicera en redogörelse därom, i händelse enighet ej föreligger i form av majoritets- och minoritetsrapporter, för att allmänheten skall bliva i tillfälle att bedöma konflikten och skiljaktigheterna mellan de olika parternas ståndpunkter.

Uppgifter, som införskaffas av förlikningsmyndighet, få ej publiceras, såvida detta ej är nödvändigt för att giva en redogörelse för konfliktens läge.

Rapporten föreslår, att följande principer läggas till grund för avfattandet av utslag:

Så snart en undersökningsnämnd vidtager undersökning eller en förlikningsnämnd åstadkommer medling i tvister rörande löner, arbetstid eller arbetsförhållanden, måste en särskild utredning göras angående de förhållanden, som rådde inom den av tvisten berörda industrien vid tiden för konfliktens uppkomst. Dessa myndigheters avgöranden böra vara sådana, att de förslag, som föreläggas för tvistens biläggande, kunna tillämpas på hela den industri, som beröres av konflikten, med hänsyn tagen till de modifikationer, som nödvändiggöras av särskilda lokala förhållanden, exempelvis konkurrens- och levnadsvillkor i de olika anläggningarna.

Med vissa mindre modifikationer har konferensen föreslagit, att ovan berörda förslag skola tillämpas beträffande statsanställda med undantag av järnvägstjänstemän och gruvarbetare, beträffande vilka särskilda bestämmelser givits i Transportation Act av år 1920.

Övriga problem berörande förhållandet mellan arbetare och arbetsgivare.

1. *Utvecklande av det industriella samarbetet.* Under denna rubrik avhandlar rapporten den större frihet i det industriella samarbetet, som numera är rådande, och framhåller, att detta har sin grund i upphävande av en del tidigare lagbestämmelser på denna punkt snarare än i utfärdande av nya lagbestämmelser. Konferensen framhåller särskilt, att den vid utförandet av sitt värv drivits av en djup övertygelse, att denna frihet, som tillkämpats efter århundradens strider, måste bevaras även i framtiden.

2. *Kollektivavtal.* Som inledning till diskussionen av denna punkt framhåller rapporten, att den behandlar kollektivavtal som en lämplighetsåtgärd och icke diskuterar prin-

ciper eller någondera partens »rättigheter» eller »skyldigheter». Olika åsikter om kollektivavtal hänföra sig vanligen till representationsfrågan. Konferensen ansluter sig till åsikten om kollektivavtalens lämplighet, och i dess plan för medling i arbetstvister har den sörjt för utväljande av arbetarrepresentanter, vilka verkligen representera arbetarnas majoritet, så att dessa skola känna sig bundna av deras åtgärder.

Kollektivavtal, säger rapporten, fastställa vanligen vissa standardbestämmelser och förbinda båda parterna att iakttaga dessa standardbestämmelser, så länge som de fortfarande arbeta tillsamman. Avtalet förbinder emellertid icke arbetsgivaren att hålla sin fabrik öppen eller arbetaren att fortsätta sitt arbete. I händelse arbetaren lämnar sin plats, är arbetsgivaren fri att besätta denna plats med en annan person utan att kunna klandras för kontraktsbrott. Detta innefattar emellertid ej någon rätt för nämnda parter att under kollektivavtalets giltighetstid verkställa lockout eller strejk för att åstadkomma en förändring i de antagna standardbestämmelserna.

Enligt konferensens uttalande måste genomförandet av dylika bestämmelser i sista hand bero på parternas ärliga uppsåt.

3. *Arbetstid.* Rapporten framhåller, att förhållandet mellan arbetstiden samt arbetarnas hälsotillstånd och effektivitet bör göras till föremål för vetenskapliga undersökningar. Under alla omständigheter bör var sjunde dag vara vilodag. Den nuvarande utvecklingen går alltmera i riktning av fastställande av en arbetsvecka om 48 timmar, men konferensen anser, att en arbetstid, som nämnvärt understiger denna, icke är önskvärd, såvida ej inom vissa industrier särskild hänsyn måste tagas till skyddande av arbetarnas hälsotillstånd.

Systemet med halv arbetstid under lördagar anses erbjuda stora fördelar, där det åvägabringas genom ömsesidig överenskommelse och utan reduktion av den fastställda arbetstiden per vecka. Arbetstiden bör i övrigt beräknas efter vecka, och övertidsarbete bör tillåtas endast för att möta tillfälligt nödtvång.

Det bör vidare ihågkommas, fortsätter rapporten därefter, att ytterligare reduktion av arbetstiden inom en industri lägger en ökad börda på övriga industrier och kan vara särskilt skadlig för jordbruksarbetet, som redan nu har svårigheter genom arbetarbrist till följd av den växande konkurrensen från städerna.

4. *Kvinnorna inom industrien.* Enligt rapporten erfordras ytterligare säkerhetsåtgärder för skyddande av de kvinnor, som äro sysselsatta inom industrien. Där de under motsvarande förhållanden utföra kvalitativt och kvantitativt lika värdefullt arbete som män, böra de erhålla lika lön.

5. *Barnarbete.* Rapporten fastslår, att användande av minderåriga inom industrien är oekonomiskt, men att det blotta förbjudandet av barnarbete ej i och för sig gagnar en nations ekonomiska välfärd, såvida ej garantier finnas för att den tid, som barnen nu tillbringa i fabriken, kommer att ägnas åt barnens undervisning och fysiska utbildning. Förbundsregeringen har hittills ej varit i tillfälle att upptaga detta spörsmål till närmare behandling. Den lämpligaste lösningen vore en så långt möjligt likformig lagstiftning i alla stater i vad som rör barnarbete och yrkesutbildning. Erfarenheten påvisar allt starkare, att landets såväl ekonomiska som övriga vitala intressen bäst tillgodoses genom en förlängd utbildningstid.

6. *Bostadsproblemet.* Rapporten påpekar bostadsfrågans nuvarande ogynnsamma läge och uttalar, att samfällda åtgärder böra vidtagas inom de olika industrisamhällena för frågans lösning. Såväl de statliga som förbundsmyndigheterna böra taga upp detta ärende till närmare behandling skyndsammast möjligt.

7. *Löner.* Från det allmännas synpunkt är det enligt konferensens uttalande av fundamental betydelse, att arbetarnas minimilöner äro tillräckliga för att arbetaren och hans familj kunna hålla en skälig levnadsstandard samt kunna sörja för barnens uppfostran och utbildning. Då dylika löner åstadkommas, har nationen en rätt att fordra, att arbetarna ej godtyckligt minska sin arbetsintensitet.

Det bör tillhöra varje arbetsgivare att se till, att särskilda ansträngningar eller särskild yrkesskicklighet hos arbetarna erhålla motsvarande belöning. Ackordlön bör

ej reduceras på grund av ökad produktion. Frågan om betalningssystemen förtjänar ett ingående studium från båda parter.

8. *Vinstandelssystemet.* Konferensen anser ej, att vinstandelssystem är något universalmedel, men håller före, att, där dylika anpassas efter de olika förhållandena inom varje industri och realiseras i en anda av verklig ömsesidighet, de kunna bidraga till bättre förhållande mellan arbetare och arbetsgivare. Experiment i denna riktning äro välkomna, men vinstandelarna böra i varje fall endast supplera den ordinarie arbetslönen och ej ersätta denna.

Rapporten fäster uppmärksamheten på det slag av vinstfördelning, som innefattar såväl del i produktionens vinst som viss ansvarighet för eventuell förlust. Under ett sådant system kan utdelning till arbetarna ske med så korta mellanrum, att utdelningens direkta samband med ökade arbetsprestationer tydligare framträder.

9. *Försäkring av arbetare.* Frågorna om lämpligaste anordning av olycksfalls-, ålderdoms-, sjuk- och livförsäkring böra upptagas till undersökning av förbundsmyndigheterna.

10. *Penningvärdets fall och stegrade levnadsomkostnader.* Enligt betänkandet bör ett ingripande, vad beträffar dessa frågor, ske genom väl avvägd indragning av bankkrediter, genom ökad produktion och genom ökad sparsamhet samt inskränkning av konsumtionen. Produktionens ökning har under de gångna fem åren på intet sätt hållit jämna steg med cirkulationsmedlens ökning och den ökade kreditgivningen.

11. *Statsanställda arbetare.* Staten är berättigad till det mest effektiva arbete, men för att försäkra sig därom måste staten vara en rättvis arbetsgivare. Det nuvarande avlöningssystemet för statsanställda är otillfredsställande genom att det ej tillräckligt beaktar nödvändigheten av revision av avlöningarna.

En oavbruten och effektiv tjänstgöring av de statsanställda är ej endast av väsentlig betydelse, utan utgör grundvalen för den statliga verksamheten. De statsanställda böra hava rättighet att var för sig lämna sin tjänst, men ingen grupp av statsanställda får tillåtas att etablera strejk eller hota med ett gemensamt inställande av arbetet. Polismän och övriga, vilkas tjänstgöring berör rättskipningen eller skyddet av övriga statsmedborgares liv och egendom, böra icke tillåtas att ingå i organisationer, som använda strejken såsom vapen.

12. *Jordbruksarbetet.* Rapporten anför, att, om fordringarna på arbetsintensitet inom industrien minskas under den standard, som jordbruksarbetet kräver, kan detta endast resultera i ökade bördor för jordbruket med minskad produktion som omedelbar följd härav. En förbättring av nuvarande anordningar för distribution av födoämnen, i avsikt att minska spekulationen och föra konsumenter och producenter närmare tillsamman, anser konferensen vara önskvärd.

13. *Arbetslöshet och säsongarbete.* Rapporten fastslår, att någon enkel lösning av dessa spörsmål ej är möjlig, men att inom olika industrier en noggrann undersökning bör vidtagas för att förekomma otillräckligt förberedda lagstiftningsåtgärder. Många fall av säsongarbetslöshet kunna avhjälpas, och konferensen föreslår, att en särskild avdelning upprättas inom varje industriell anläggning för att behandla hithörande frågor.

14. *Offentlig arbetsförmedling.* För att undvika uppkomsten av en förbundsbyråkrati och i stället befästa den decentraliserade administrationen inom de olika staterna under statsmedborgarnas direkta kontroll, föreslår konferensen antagande av en särskild lagstiftning, varigenom möjliggöres upprättande av arbetsförmedlingsanstalter under förbundsinspektion inom de olika staterna. De stater, som upprätta dylika anstalter, erhålla bidrag till kostnaderna från förbundsregeringen till belopp, som i varje fall icke överstiga statens egna utgifter för detta ändamål.

I sina avslutande anmärkningar uttalar konferensen, att den vid framläggande av dessa förslag icke allenast tagit hänsyn till läget under den nuvarande allvarsamma perioden av ekonomiskt återuppbyggande, utan att det reformprogram, som framlagts, bör kunna hava förblivande värde såsom en faktor i det industriella framåtskridandet.

Medlingsväsendet i England under krigsåren.

Engelska arbetsministeriet har i början av innevarande år utgivit en ny publikation, den tolfte i ordningen, i serien av redogörelser rörande tillämpningen av 1896 års lag om medling i arbetstvister. Under tiden närmast före världskriget utkommo dylika redogörelser i regel årligen [1], men har utgivandet under krigsåren inhiberats, och den nu föreliggande berättelsen innehåller därför en översikt av hela femårsperioden 1914—1918. Dessa år innefatta en mycket stark utveckling av medlingsväsendet. Antalet av medlingsinstitutionerna handlagda ärenden, som under åren 1896—1907 utgjorde i medeltal 21 årligen och 1908—1914 i genomsnitt 76 per år, steg under 1915 i ett slag till 397, för att de tre följande åren successivt ökas till resp. 1 412, 2 474 och 3 583. Inalles redovisas i den föreliggande femårsberättelsen 7 947 förhandlingsärenden, fördelade å olika näringsgrupper på sätt följande tablå utvisar:

	1914	1915	1916	1917	1918	Summa
Byggnadsverksamhet	28	31	75	182	273	589
Gruvdrift	3	10	37	70	86	206
Järn- och stålindustri	7	29	146	219	203	604
Maskin- och skeppsbyggnadsindustri	2	164	632	826	1 141	2 765
Annan metallindustri	2	35	139	208	383	767
Textilindustri	7	18	45	143	191	404
Skoindustri	11	16	29	10	15	81
Annan beklädnadsindustri	1	3	8	37	44	93
Land- och sjötransport	2	21	75	133	218	449
Grafisk industri	3	3	2	8	17	33
Trävaruindustri	4	17	39	98	153	311
Tegel- och lervaruindustri	3	5	8	27	49	92
Glasindustri	—	7	7	8	8	30
Kemisk-teknisk industri	—	5	72	177	185	439
Läderindustri	2	5	7	20	58	92
Livsmedelsindustri	—	6	14	40	102	162
Allmänna arbeten	3	17	64	207	326	617
Andra näringsgrenar	3	5	13	61	131	213
Summa	**81**	**397**	**1 412**	**2 474**	**3 583**	**7 947**

Ökningen av antalet ärenden beror ej endast på att det i 1896 års lag stadgade medlingsförfarandet i ökad utsträckning anlitats, utan kanske i än högre grad på tillkomsten av nya medlingsinstitutioner och författningar

[1] En av dessa årsberättelser, för 1910, har refererats i Soc. Medd. årg. 1911, sid. 585.

rörande ordnande av arbetsförhållandena inom olika områden. I detta hänseende äro särskilt att anföra de s. k. ammunitionslagarna av åren 1915, 1916 och 1917 samt 1918 års lag om tillfällig reglering av arbetslöner, vilka samtliga lagar förut omnämnts i denna tidskrift (årg. 1919, sid. 797—800). Dessa lagar, vilka icke endast gjorde medlingsförfarandet obligatoriskt, utan även bemyndigade medlingsorganen att under vissa förutsättningar utfärda förbud mot arbetsinställelser, hava utan tvivel varit av stor betydelse för bevarande av arbetsfreden under krigsåren. Särskilt är det anmärkningsvärt, hurusom arbetsinställelsernas genomsnittliga varaktighet minskats. Trots den relativt stora omfattning arbetsinställelserna erhållit särskilt under de två sista krigsåren, har sålunda antalet förlorade arbetsdagar icke för något av åren 1915—1918 kommit upp till samma siffra som under åren 1910—1914. Utvecklingen härvidlag belyses av följande tablå:[1]

År	Antal arbetsin-ställelser	Antal berörda arbetare	Antal förlorade arbetsdagar	År	Antal arbetsin-ställelser	Antal berörda arbetare	Antal förlorade arbetsdagar
1909 . .	436	300 819	2 773 986	1914 . .	999	448 529	10 111 337
1910 . .	531	515 165	9 894 831	1915 . .	706	452 571	3 038 134
1911 . .	903	961 980	10 319 591	1916 . .	581	284 396	2 599 800
1912 . .	857	1 463 281	40 914 675	1917 . .	688	860 727	5 963 900
1913 . .	1 497	688 925	11 630 732	1918 . .	1 252	1 096 828	6 237 100

Det måste för ett rätt bedömande av dessa siffror ihågkommas, att konfliktanledningarna under krigsåren varit vida flera och allvarligare än under normala förhållanden. Levnadskostnaderna och som följd därav även arbetslönerna hava undergått starka förskjutningar, övertidsarbete har i stor utsträckning måst påfordras och arbetarnas personliga frihet i många fall underkastats kännbara inskränkningar. Att de härigenom uppkomna konflikterna dock i det stora flertalet fall kunnat i godo biläggas får utan tvivel tillskrivas det inom alla samhällslager djupt rotade medvetandet, att hela landets välfärd under de svåra krigsåren kunde bero på det industriella arbetets ostörda gång.

Om man under dessa kritiska förhållanden böjt sig för nödvändigheten att införa obligatorisk skiljedom i arbetstvister, så har den motvilja, engelska folket alltid hyst mot dylikt tvångsförfarande, härmed dock ingalunda övervunnits. Vid fackförbundskongresserna hava framkomna förslag i sådan riktning städse med stor majoritet förkastats, och den bekanta Whitleykommittén har i sitt betänkande också konstaterat omöjligheten att åstadkomma reglering av arbetsförhållandena på annan grundval än ömsesidigt samförstånd mellan arbetsgivare och arbetare. Lagbestämmelserna om förbud mot vissa arbetsinställelser blevo också vid krigstillståndets upphörande försatta ur kraft. Lagstiftningen om obligatorisk skiljedom har däremot, såsom i denna tidskrift förut omnämnts (sid. 319), erhållit förlängd giltighet

[1] Siffrorna för åren 1914—1918 betecknas i berättelsen som *preliminära* och avvika också något från de i den officiella statistiken senare publicerade uppgifterna (jfr sid. 657).

under samma tid som lönereglerings lagen, d. v. s. till utgången av september månad innevarande år. Att speciellt arbetarna i den utsträckning, som verkligen varit fallet, ställt sig de avkunnade utslagen till efterrättelse, måste nog icke minst tillskrivas det förhållandet, att utslagen i det stora flertalet fall inneburit ett medgivande av löneförhöjning och sålunda åtminstone delvis tillmötesgått arbetarnas krav. Exempel saknas för övrigt icke på att arbetarna lagen till trots vägrat åtlyda för dem ofördelaktiga skiljedomar. Vid de krigskabinettet underställda arbetsplatserna gällde som princip, att man, sedan en tvist blivit på föreskrivet sätt avdömd, icke inlät sig i nya förhandlingar med arbetarna, förr än skälig tid förflutit efter utslagets avkunnande. I praxis tillämpades detta så, att en tid av minst fyra månader borde förflyta mellan varje lönereglering, men kunde även härifrån undantag göras, därest fråga var om oprövade arbetsmetoder eller eljest oförutsedda omständigheter gjorde sig gällande.

Regleringen av förhållandet mellan statsmyndigheterna och deras arbetare har varit ett spörsmål, som ur mångahanda synpunkter påkallat särskild uppmärksamhet under de år, kriget varat. Några enhetliga riktlinjer för statens arbetsgivarpolitik förefunnos icke vid krigsutbrottet och hade ditintills ej heller varit av behovet påkallade, då antalet i statens tjänst direkt anställda arbetare var relativt ringa och statsmyndigheternas åtgöranden icke på något sätt kunde få normerande betydelse för det enskilda näringslivet. Som allmän regel gällde endast, att staten städse borde uppträda som en »god» arbetsgivare och sålunda aldrig bjuda sina arbetare sämre löner och arbetsvillkor i övrigt än privatindustrien. Denna princip, vilken närmare utformats i en av underhuset den 10 mars 1909 antagen resolution (Fair Wages Resolution), låg under krigets första skede också till grund för statens lönepolitik. I den mån emellertid staten och speciellt den militära förvaltningen efter hand kom att sysselsätta en större arbetarstam, framträdde allt starkare behovet av en självständig arbetsgivarpolitik från statens sida. De olika myndigheterna, som var på sitt område hade det största intresse av orubbad arbetsfred, strävade givetvis var för sig efter bästa förmåga till en för alla parter tillfredsställande reglering av arbetsförhållandena. Härvid kunde emellertid ej undgås, att en betänklig olikformighet mellan olika arbetsområden kom att göra sig gällande. Olägenheterna härav framträdde med särskild styrka inom byggnadsverksamheten, där en mängd olika statsmyndigheter hade likartade arbeten i gång, men ofta tillämpade helt skiljaktiga arbets- och lönevillkor. För avhjälpande av detta missförhållande, tillsattes i slutet av 1915 den s. k. byggnadsarbetskommittén (Building Labour Committee), bestående av representanter för olika myndigheter, vilken skulle ha till uppgift att handlägga alla ärenden rörande anskaffande av arbetskraft till av staten bedrivna byggnadsarbeten. Kommitténs främsta uppgift blev att tillse, att de olika myndigheterna icke genom inbördes konkurrens oskäligt drevo upp arbetslönerna, något som emellertid visade sig mycket svårt att förekomma, då tillgången å byggnadsarbetare icke på långt när motsvarade efterfrågan. I juni 1918 hade för-

hållandena blivit så vanskliga, att ammunitionsministern såg sig föranlåten utfärda förbud mot några som helst löneförhöjningar annat än efter av produktionskommittén (Committee of Production)[1] avkunnad skiljedom eller efter särskilt medgivande av byggnadsarbetskommittén. Sistnämnda kommitté har även efter löneregleringslagens tillkomst i november 1918 fått fortfara att fungera med uppgift att gå olika myndigheter till handa med råd och upplysningar, avseende att befrämja en enhetlig reglering av byggnadsindustriens arbetsmarknad.

I någon mån har en enhetlig reglering av arbetsförhållandena inom statsdriften möjliggjorts därav, att alla frågor, som avse uppkomna tvisters hänskjutande till skiljedom, handlagts av arbetsministeriet, som sålunda kunnat tillse, att likartade fall alltid erhållit likartad behandling genom att samma skiljedomare anlitats. Genom detta förfaringssätt har förebyggts den ytterligare förvirring å arbetsmarknaden, som skulle kunnat uppstå genom varandra motstridiga skiljedomsutslag. Risken härför skulle eljest knappast kunnat undgås, då genom ammunitionslagarna och andra under kriget utfärdade författningar tillskapats flera olika skiljedomsinstitutioner, vilkas verksamhetsområden i allmänhet icke varit strängt avgränsade från varandra.[2]

En ytterligare åtgärd för åstadkommande av enhetlighet vid handläggningen av lönefrågor och andra arbetstvister inom statsdrift vidtogs i slutet av år 1917 genom upprättande av krigskabinettets arbetskommitté (War Cabinet Labour Committee). Som huvuduppgift för denna kommitté angavs att fastställa allmänna riktlinjer för statens lönepolitik och speciellt leda medlingsarbetet vid sådana arbetstvister, som berörde flera olika myndigheters förvaltningsområden. Kommitténs befogenheter inskränktes emellertid avsevärt därigenom, att från dess handläggning undantogos alla sådana frågor, som enligt ammunitionslagarna skulle hänskjutas till särskilda skiljedomstolar. Bland annat hindrades kommittén härigenom att göra sitt inflytande gällande vid de många löneregleringar, som blevo en följd av den i november 1917 medgivna löneförhöjningen med 12·5 % åt maskinindustriens yrkesarbetare (årg. 1919, sid. 800).

[1] Jfr. Soc. Medd. årg. 1919, sid. 798.
[2] Undantag härvidlag utgör den i Soc. Medd. (årg. 1919, s. 800) omnämnda skiljenämnden för civila tjänstemän (Civil Service Arbitration Board), vilken endast har att handlägga vissa särskilt angivna lönefrågor.

Statsunderstöd till bostadsproduktionen i Norge.

1. Bostadsfonden för statstjänstemän.[1]

Genom beslut av 1918 och 1919 års storting anvisades för budgetåren 1918/19 och 1919/20 ett anslag av tillsammans en miljon kronor till en bostadsfond för statens tjänstemän. Ansökningstiden för bidrag från denna fond utgick den 31 oktober 1919, och hade vid denna tidpunkt inkommit 315 ansökningar, avseende en sammanlagd bidragssumma av ej mindre än 4·6 miljoner kronor. Härav kunde inom ramen av tillgängliga medel endast 91 ansökningar beviljas. För innevarande år har i regeringens budgetsförslag upptagits 2 miljoner till denna fond, varav hälften skall räknas som tilläggsanslag för föregående år. Härigenom skall möjliggöras, att åtminstone en del av de redan ingivna ansökningarna, som hittills icke kunnat komma i åtanke, dock bliva beviljade i så god tid, att de planerade byggnadsföretagen kunna sättas i gång redan under denna sommar.

Enligt de vid bostadsfondens upprättande fastställda stadgarna, rörande vilka vid årets storting en del ändringsförslag föreligga, skall fondens ändamål vara att bereda möjligheter till bostadsbyggande för statstjänstemän genom bidrag till *nedskrivning av byggnadskostnaderna* samt genom att lämna *borgen för hypotekslån.* Berättigade till understöd äro tjänstemän, som erhålla sin huvudsakliga löneinkomst av statsmedel eller av andra under statens förvaltning ställda offentliga medel eller ock av sportler, som utgå efter av offentlig myndighet fastställda grunder. Formuleringen av denna bestämmelse har vållat en del svårigheter, särskilt med hänsyn till frågan, huruvida rätt till erhållande av bidrag kunde anses tillkomma lärare vid kommunala skolor och andra dylika funktionärer, vilkas löner utgå delvis av statsmedel och delvis av kommunerna. Dessa av stadgandets formulering härrörande svårigheter har man nu sökt undgå genom att ändra bestämmelserna därhän, att därunder skola innefattas alla tjänstemän, som äro berättigade till pension i statens pensionskassa. Att sätta rätten till byggnadsunderstöd i samband med delaktighet i pensionskassan har synts så mycket mer befogat, som den avsedda byggnadsverksamheten i väsentlig mån finansieras genom hypotekslån från nämnda kassa.

De direkta bidragen från bostadsfonden skola enligt stadgarna så avvägas, att de utgifter, byggherren därutöver måste ikläda sig för förräntning av

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1918, sid. 236.

byggnadskostnaderna, bostadens underhåll, skatter m. m. icke må överstiga, vad han under normala förhållanden rimligtvis skulle behöva betala som bostadshyra. Dock får bidraget under inga omständigheter utgöra mer än 40 % av byggnadskostnaderna (inkl. tomtvärdet), ej heller överstiga vissa maximibelopp. Dessa belopp hava hittills varit 12 000 kronor för enfamiljshus (fristående eller radhus) och 6 000 kronor för varje lägenhet i hus, avsett för flera familjer. För innevarande år har föreslagits beloppens höjning till resp. 18 000 och 12 000 kronor.

Förutom detta direkta bidrag kan, som ovan nämnts, den bostadsbyggande tjänstemannen erhålla statens borgen för erforderliga hypotekslån. Enligt stadgarnas hittillsvarande lydelse har dylik borgen endast kunnat ifrågakomma för lån från statens pensionskassa eller andra offentliga fonder. Då det emellertid i händelse av byggnadsverksamhetens vidare utveckling kan tänkas inträffa, att dessa fonder icke kunna täcka lånebehovet, har nu den ändringen föreslagits, att statsborgen, då så kräves, även skall kunna lämnas för lån i sparbanker, privata aktiebanker och understödskassor (trygdelag). Statsgarantien gäller den del av lånet, som överstiger den av vidkommande kassa efter eljest vedertagna utlåningsregler tillämpade lånegränsen. Garantien bör dock icke gälla högre belopp än 9/10 av det nedskrivna fastighetsvärdet, d. v. s. byggnadskostnaderna med avdrag av det direkta statsbidraget. Summan av de borgensförbindelser, staten på detta sätt ikläder sig, får icke utan stortingets samtycke överstiga 5 miljoner kronor.

Borgen för hypotekslån kan erhållas såväl utan som i samband med direkt statsbidrag. Det garanterade lånet skall amorteras i förra fallet inom 30 år, i senare inom 20 år efter det statsbidraget i sin helhet utbetalats.

Så länge ur bostadsfonden lämnat statsbidrag eller statsgaranterat hypotekslån icke återbetalats, åligger fastigheten följande servitut:

1. Ägaren är skyldig hålla byggnaden i gott stånd och brandförsäkrad till fulla värdet.

2. Byggnaden får icke uthyras utan föregående anmälan till socialdepartementet, som äger tillse, att oskälig hyra icke betingas, samt också kan fordra, att annan statstjänsteman antages till hyresgäst.

3. Egendomen får avyttras endast till annan statstjänsteman och med socialdepartementets samtycke. Köpesumman må härvid som regel icke överstiga det med statsbidraget nedskrivna byggnadsvärdet.

Därest dessa villkor icke uppfyllas, äger departementet uppsäga den av staten lämnade borgen och fordra, att statsbidraget återbetalas eller skälig ränta därå betalas. Detsamma gäller, om fastighetsägaren lämnar statstjänsten — annat än som pensionerad — eller om fastigheten försäljes å exekutiv auktion eller genom arv övergår till någon, som icke är statsanställd och ej heller tillhört den avlidnes närmaste anhöriga (efterlevande maka eller i hemmet boende barn).

Vid försäljning av fastighet, varom här är fråga, äger staten alltid förköpsrätt, även om statsbidrag och hypotekslån återbetalats.

Förutom i sagda fall, där byggnaden kommit i andra händer, än som vid uppförandet avsetts, skall någon återbetalning av det ur bostadsfonden erhållna statsbidraget ej ifrågakomma. För att tillförsäkra staten erforderlig kontroll över fastigheten skall inteckningsrätt motsvarande statsbidraget dock lämnas bostadsfonden. Denna inteckning skall äga prioritet närmast efter det statsgaranterade hypotekslånet. En dylik inteckning ligger sålunda i allmänhet över 90 % av det räntabla (nedskrivna) fastighetsvärdet. Därest i framtiden en mera avsevärd stegring av fastighetsvärdena kommer till stånd, kan det emellertid tänkas, att en bostadsinnehavare finner med sin fördel förenligt att återbetala det erhållna statsbidraget för att därefter — om staten ej använder sin förköpsrätt — kunna fritt disponera fastigheten i spekulationssyfte. Till förekommande härav bestämdes vid stadgarnas fastställande, att å det en gång utbetalade statsbidraget skulle beräknas en ränta av 5 % och bostadsfondens inteckningsbelopp sålunda år från år höjas med detta belopp. Från tjänstemannahåll hava emellertid anförts allvarliga betänkligheter mot denna bestämmelse, vilken ju innebär, att inteckningsbördan efter en följd av år kan hava mångdubblats och fastighetsägaren därigenom bringas i svårt trångmål, om han av någon orsak nödgas avyttra sitt hus och ej kan få annan statstjänsteman som köpare. Regeringen har vid stadgarnas nu förevarande revidering också föreslagit borttagande av klausulen om denna ränteberäkning.

På i huvudsak enahanda villkor som enskilda personer kunna även byggnadsföreningar erhålla understöd ur bostadsfonden. Enligt stadgarnas hittillsvarande formulering krävas för sådant understöd, att föreningens medlemmar uteslutande äro statsanställda. Denna föreskrift har emellertid i tillämpningen visat sig mindre lämplig, enär därigenom omöjliggjorts, att exempelvis någon del av köpesumman för byggnadstomter kunnat gäldas genom att lämna säljaren andelar i föreningen. Det föreliggande ändringsförslaget innebär också en omformulering av denna punkt, så att huvudvikten fästes vid föreningens syfte och icke vid dess sammansättning. I samband härmed har regeringen också upptagit ett från tjänstemannahåll framställt förslag, att, då fråga är om en förening, understöd skall kunna lämnas till tomtinköp även utan företeende av sådan utarbetad plan för bebyggandet, som eljest kräves. Som motiv för denna eftergift har anförts, att det för en byggnadsförening, som måste genomföra sitt arbetsprogram successivt och arbetar på längre sikt än en enskild person, ofta kan vara förmånligt att på en gång tillförsäkra sig ett större tomtområde för att senare kunna i mån av behov i detalj planlägga dess utnyttjande.

Förutom genom bostadsfondens upprättande hava de norska statsmakterna under senaste år även sökt avhjälpa statstjänstemännens bostadsnöd genom ökad anskaffning av boställslägenheter. I sådant syfte anslogs av 1919 års storting 1 miljon kronor till inköp av hus och tomter, och har för innevarande år framlagts proposition om ett lika stort anslag för samma ändamål.

2. Statsbidrag till kommunal och enskild byggnadsverksamhet.

Förutom anslaget till statstjänstemännens bostadsfond beviljade 1919 års storting till främjande av samhällsnyttig byggnadsverksamhet ett anslag av 5 miljoner kronor. För användningen av detta anslag fastställdes bland annat följande bestämmelser:

Förutsättning för erhållande av statsbidrag är, att bostadsbyggandet bedrives antingen av kommunen själv eller av föreningar och enskilda personer, med ekonomiskt understöd från vederbörande kommun. Bostadsföretag, som avse statstjänstemän, böra i regel icke erhålla understöd av detta anslag. Ej heller må bidrag lämnas till boställshus åt kommunala tjänstemän, som enligt lag äro berättigade till fri bostad, eller till bostäder, som det enligt 1918 års bostadslag åligger arbetsgivare att uppföra för sin personal.[1] Ävenså bör vid understöds beviljande tillses, att bostadsbyggandet icke ger anledning till en av förhållandena eljest icke med nödvändighet betingad inflyttning från landsbygden till städerna.

Statsbidraget skall i regel motsvara högst 20 % av byggnadskostnaderna, dock icke mer än 6 000 kronor för enfamiljshus och 3 000 kronor för varje lägenhet i hus, avsedda för flera familjer. Då fråga är om byggnader, som skola uppföras av föreningar eller enskilda personer, fordras dessutom i allmänhet, att kommunen utfäst sig att bidraga med samma belopp som statsunderstödet. I fråga om kommuner med ringa ekonomisk bärkraft kan eftergift från detta villkor dock helt eller delvis medgivas, och må i så fall statsbidraget också höjas över 20 %, dock icke mer än till 40 %.

Kommunens bidrag behöver icke utgå kontant, utan kan även lämnas genom tillhandahållande av fri tomtmark eller byggnadsmateriel.

Kommunernas ägande- och förfoganderätt över med statsbidrag uppförda byggnader underkastas icke annan inskränkning, än att byggnaderna icke utan särskilt tillstånd få säljas, med mindre än att statsbidraget med därå löpande 5 % ränta återbetalas. I fråga om byggnader, uppförda av föreningar eller enskilda personer, förbehåller sig däremot staten inteckningsrätt och servitut efter i tillämpliga delar samma grunder, som gälla bostadsfonden för statstjänstemän.

Vid den utsatta ansökningstidens utgång, den 31 december 1919, hade inkommit 2 407 ansökningar om bidrag från ifrågavarande anslag, representerande 196 av landets 679 kommuner. De sökande voro som följer:

---

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1918, sid. 912.

	Antal sökande	Beräknad kostnad, milj.	Begärt statsbidrag, milj.
Kommuner	55	36·0	5·2
Andra företag med kommunalt understöd:			
Byggnadsföreningar	33	18·7	3·5
Enskilda personer	1 674	41·6	6·5
Tillsammans	1 762	96·3	15·2
Företag utan kommunalt understöd:			
Byggnadsföreningar	6	1·3	0·3
Enskilda personer	639	11·2	2·2
Summa	**2 407**	**108·8**	**17·7**

För granskning av de inkomna ansökningarna tillsattes särskilda sakkunniga, vilka i april 1920 avgivit preliminärt utlåtande. De sakkunniga hava här framhållit, hurusom det, även om man avsloge alla ansökningar, som icke uppfyllde villkoret om kommunalt bidrag, icke skulle vara möjligt att inom ramen av tillgängliga medel bevilja mer än $^1/_3$ av den begärda understödssumman. En så stark reducering av de begärda beloppen skulle emellertid otvivelaktigt komma att utöva ett synnerligen ogynnsamt inflytande på den planerade byggnadsverksamheten och i många fall åtminstone omöjliggöra densammas igångsättande under innevarande sommar. De sakkunniga ansågo sig för den skull böra hemställa, att till stortinget omedelbart avlätes proposition om ett tilläggsanslag av 10 miljoner kronor, varigenom möjlighet skulle beredas att i stort sett tillgodose understödsbehovet. I avvaktan på, att detta anslag bleve anvisat, borde de redan tillgängliga medlen fördelas så, att varje kommun erhölle omkring $^1/_3$ av det begärda bidraget, med rätt för de kommunala myndigheterna att på lämpligaste sätt fördela detta mellan olika sökande inom kommunen och med utsikt att senare erhålla återstående $^2/_3$.

Proposition i enlighet med de sakkunnigas förslag har den 1 maj 1920 avlåtits till stortinget. I samband härmed har också föreslagits den ändringen i de för byggnadsanslaget gällande bestämmelserna, att statsbidrag liksom kommunalt understöd skall kunna lämnas genom tillhandahållande av byggnadsmaterial. Syftet med denna ändring har angivits vara att främja det s. k. självbyggarsystemet, d. v. s. underlätta bostadsbyggandet för sådana arbetare, som sakna både kapital och erfarenhet för materialinköp, men som, om sådant blott ställes till deras förfogande, skulle vara i stånd att själva uppföra sig bostäder.

Olycksfall vid lastning och lossning av fartyg år 1919.[1]

Från yrkesinspektörerna till socialstyrelsen under år 1919 insända anmälningar om olycksfall inom stuveriyrket hava som vanligt gjorts till föremål för utredning inom styrelsens sjöfartsavdelning.

Hela antalet olycksfall uppgår till 807, varav 10 med dödlig utgång, och överstiger med 122 antalet under närmast föregående år. Denna stegring torde bero på den livligare stuveriverksamhet, som varit en följd av sjöfartens allmänna återupptagande och står i tämligen likformig relation till antalet arbetare vid under ifrågavarande bägge år inspekterade arbetsställen.

För att i någon mån kunna bedöma olycksfallsfrekvensen inom stuveriyrket göres i nedanstående tablå en jämförelse mellan antalet anställda arbetare vid av underinspektörerna inspekterade arbetsställen för vart och ett av åren 1915—1919 samt antalet inrapporterade olycksfall under motsvarande år.

År	Antal arbetare	Antal olycksfall	Antal olycksfall på 100 arbetare	Därav antal dödsfall på 1 000 arbetare
1915	17 396	792	4·55	1·035
1916	19 165	752	3·92	0·731
1917	13 440	378	2·81	0·149
1918	16 784	685	4·08	0·477
1919	20.649	807	3·91	0·484
Medeltal för 1915—1919	**17 486**	**682**	**3·91**	**0·509**

Tab. 1. Fördelning av olycksfallen efter arbetsgivare, som insänt uppgift om olycksfall vid lastning och lossning av fartyg.

Arbetsgivare	Yrkesinspektionsdistrikt									
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	Summa
Importörer och importfirmor	13	—	—	—	—	14	—	—	1	**28**
Industriella företag	4	2	3	5	12	17	8	7	17	**75**
Järnvägsföretag	—	1	1	—	—	—	—	—	—	**2**
Skeppsmäklare	1	1	1	6	7	28	—	2	—	**46**
Rederier	24	—	—	—	—	66	—	1	—	**91**
Stat och kommun	2	1	—	1	3	1	—	2	2	**12**
Stuverifirmor	108	13	20	1	118	161	—	32	100	**553**
Summa	**152**	**18**	**25**	**13**	**140**	**287**	**8**	**44**	**120**	**807**

[1] Soc. Medd., årg. 1915, sid. 629; årg. 1917, sid. 74 och 1 473; årg. 1918, sid. 1 099 samt årg. 1919, sid. 719.

Tab. 2. Olycksfallens tillkomst och förlopp.

Skadade under sysselsättning med eller genom	Yrkesinspektionsdistrikt									
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	Summa
Skär- och slagverktyg	1	—	—	—	—	—	—	—	1	2
Andra handverktyg	—	2	—	—	4	1	—	2	—	9
Transportredskap	8	3	3	—	6	9	—	2	—	31
Luckor och skärstockar	3	—	—	—	3	6	—	—	4	16
Kättingslängor, rälslängor, stroppar o. d.	3	—	—	1	—	10	—	—	1	15
Kolmått, gripskopor o. d.	11	—	3	1	9	20	—	4	1	49
Förtöjningsredskap	2	—	—	—	2	5	—	2	1	12
Ställningar, stegar, bockar, banor o. d.	5	—	2	—	17	9	—	2	1	36
Andra redskap (för handbärning)	—	—	—	—	1	4	—	—	—	5
Taljor och block	1	—	—	1	—	4	—	—	3	9
Kranar (i land)	4	—	3	1	—	11	1	2	2	24
Vinschar (ombord)	29	5	3	1	32	64	4	13	47	198
Därav i samband med annan anledning	17	1	2	1	15	32	4	3	17	92
Lastning och lossning för hand: personers fall	6	—	—	1	4	7	—	2	3	23
Lastning och lossning för hand: föremåls fall	8	—	2	1	12	14	—	2	9	48
Lastning och lossning för hand: på annat sätt	30	1	5	2	30	54	1	5	16	144
Personers fall (utan samband med föregående)	22	5	—	—	3	31	1	2	14	78
Föremåls fall (utan samband med föregående)	7	2	4	3	15	21	—	3	8	63
På här ej angivet (eller okänt sätt)	12	—	—	1	2	17	1	3	9	45
Summa	152	18	25	13	140	287	8	44	120	807

Som framgår av förestående, var olycksfallsfrekvensen ganska stor under 1915, avtog därefter helt betydligt och var under åren 1916, 1918 och 1919 ungefär lika, d. v. s. omkring 4 olycksfall på varje 100-tal arbetare, medan den under år 1917 nedgick till en anmärkningsvärt låg siffra. I fråga om olycksfallen med dödlig utgång var även här frekvensen störst under 1915, (c:a 1 ‰) avtog avsevärt under 1916, höll sig vid omkring 0·5 på 1 000 arbetare under 1918 och 1919 samt nådde ävenledes sitt minimum under 1917.

Det jämförelsevis obetydliga antalet olycksfall under sistnämnda år torde få tillskrivas den ringa rörelse i hamnarna, som då var rådande, varvid någon forcering av stuveriarbetet — som vid normal sjöfart är så vanlig — ej behövde anlitas, vartill kom den omständigheten, att nästan allt arbete utfördes endast av de fast anställda, fullt yrkeskunniga arbetarna. Den avsevärda, allmänna nedgången av olycksfallsfrekvensen sedan 1915 tyder i sin mån på att den av yrkesinspektionen utövade kontrollen varit fruktbärande, varjämte

Tab. 3. Olycksfall på grund av personers och föremåls fall.

Skadade genom	Yrkesinspektionsdistrikt I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	Summa
Fall från ställning, landgång o. d.	6	—	1	—	7	6	—	—	1	21
Fall å kaj, däck o. d.	12	3	—	—	9	14	—	1	7	46
Nedstörtande i lastrum	6	4	1	—	2	7	—	1	4	25
Nedstörtande i sjön, i pråm, på kaj o. d.	10	3	1	—	3	18	1	1	9	46
Nedfallande last	9	2	3	3	15	25	—	4	10	71
Utslirande av last ur längor o. d.	—	1	1	—	7	17	—	5	17	48
Fallande lastnings- och lossningsmaterial	—	—	1	—	11	3	—	—	1	16
Summa	43	13	8	3	54	90	1	12	49	273

enligt vad som uttalats från såväl arbetsgivar- som arbetarhåll, rusdrycksrestriktionerna och den därav föranledda svårigheten att överkomma spritvaror ävenledes torde hava bidragit till nedbringande av olycksfallens antal, särskilt de mera svårartade.

Resultatet av den ovannämnda utredningen angående vid lastning och lossning inträffade olycksfall under 1919 framgår i övrigt av vidstående sammandragstabeller, som ej torde fordra några mera ingående kommentarer. Ett närmare studium av olycksfallens tillkomst och förlopp giver vid handen, att det största antalet, eller c:a 25 procent av samtliga, inträffat i samband med lastning och lossning medelst fartygsvinschar. En mångfald olika anledningar har härvid varit orsak till de uppståndna skadorna. Oftast har det rört sig om slag eller stötar, vilka den s. k. luckbasen eller arbetarna i fartygens lastrum erhållit av i vinschlöparen hängande last under upphissning eller nedfirning, och som särskilt vid lastning av trävaror förekomma mycket allmänt. Vanligen äro detta slags olyckshändelser att tillskriva oaktsamhet av arbetarna själva och kunna endast undgås genom iakttagande av nödig försiktighet från deras sida. Bland övriga olycksfallsorsaker i detta sammanhang böra nämnas slitna vinschlöpare av stålwire, oskyddade eller otillräckligt skyddade kuggväxlar, bristfälliga lastbommar och bomgajer m. m.

Ej mindre än 273 olyckshändelser hava varit förbundna med personers eller föremåls fall. De svåraste, om också ej de flesta av dessa olyckor äro de, som härröra från nedstörtande i fartygs lastrum, varvid en del arbetare särskilt i samband med påläggning eller avtagning av luckor och skärstockar erhållit mycket svårartade skador. Ehuru det stora flertalet av detta slags olycksfall är att tillskriva bristande försiktighet från arbetarnas egen sida, förorsakas dock ett ej obetydligt antal därav även genom bristfälligheter hos materielet, såsom slitna, illa passande luckor och skärstockar, dåliga

Tab. 4. Olycksfallsfrekvensen under årets olika månader.

Månader	Yrkesinspektionsdistrikt									
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	Summa
Januari	12	1	1	—	10	25	1	—	—	50
Februari	9	—	2	1	13	15	—	—	—	40
Mars	9	—	3	1	12	21	—	—	—	46
April	5	—	4	1	10	22	—	1	—	43
Maj	9	3	6	2	13	22	—	4	10	69
Juni	6	1	1	1	15	16	—	2	14	56
Juli	15	2	3	1	11	41	3	5	21	102
Augusti	10	4	1	2	7	33	2	7	27	93
September	15	2	—	—	6	24	1	3	20	71
Oktober	17	—	1	2	10	26	1	4	14	75
November	25	2	—	2	18	18	—	8	5	78
December	20	3	3	—	15	24	—	10	9	84
Summa	152	18	25	13	140	287	8	44	120	807

eller opraktiska stroppar samt frånvaron av skydd vid lucköppningarna. Bristfälliga och olämpligt placerade rumslejdare utgöra även anledning till nedstörtande i lastrum.

Fall från ställningar och landgångar förekomma alltjämt, men antalet olycksfall av denna art visar dock en avsevärd nedgång, vilket tyder på att förhållandena i fråga om ställningsmaterielet förbättrats.

Nedfallande last, varunder även inbegripes ras i fartygsrum av massgodslaster — kol, foderkakor o. d. — samt trävaror, är en ofta förekommande orsak till olycksfall, likaså utslirande ur längor av last, särskilt plank, bräder, props, järnrör o. d., som medelst vinsch eller kran lastas eller lossas. Nedfallande bommar och hisshjul hava ävenledes åstadkommit flera allvarliga skador.

I övrigt torde olycksfallens fördelning efter arbetsgivare, deras tillkomst och förlopp samt fördelning på årets olika månader och olika hamnar utan vidare framgå av tabellerna.

Som ovan nämnts, hava under året inträffat 10 olycksfall med dödlig utgång, varav 4 i första, 4 i sjätte, 1 i åttonde och 1 i nionde distriktet. Fördelade på olika hamnar komma 4 olycksfall på Stockholm, 4 på Göteborg, 1 på Korsnäs och 1 på Kramfors. Fyra av dödsfallen förorsakades genom drunkning vid fall överbord från lastpråmar. En stuveriarbetare blev vid skötande av en bomgaj, som inhalades medelst vinsch, indragen i vinschen och massakrerades. En annan arbetare erhöll under lastning av trävaror ett slag av en under upphivning medelst vinsch varande »plankslinga» och

Tab. 5. Olycksfallens fördelning på de olika hamnarna inom riket.

Bollsta	3	Kramfors	12	Nynäshamn	4	Trälleborg	2
Frånö	3	Landskrona	16	Oskarshamn	6	Uddevalla	9
Gävle	29	Limhamn	7	Ramnäs	3	Vargön	2
Göteborg	247	Ljusne	3	Rundvik	2	Väja	5
Halmstad	25	Luleå	8	Rö	3	Västervik	2
Hälsingborg	8	Lövholmen	13	Skoghall	2	Ystad	2
Härnösand	2	Malmö	73	Skutskär	7	Åhus	7
Iggesund	3	Marieberg	5	Slite	2	Övriga hamnar (med vardera 1 olycksfall)	71
Karlshamn	4	Måvik	2	Stockholm	157		
Karlskrona	6	Nordmaling	7	Stocksund	2	Summa	807
Karlstad	3	Norrköping	21	Sundsvall	7		
Klagshamn	2	Nyhamn	5	Sävenäs	5		

föll därvid överbord och drunknade. En man omkom genom fall från en ångares mellandäck ned i lastrummet, en annan dödades av en nedfallande »plåtslinga» till följd av att kättingslängan brast, och slutligen blev en man överkörd och dödad av ett å kajen växlande lokomotiv.

Närmare beskrivning över dessa ävensom över andra inom stuveriyrket inträffade svårare olycksfall har lämnats i de periodiska rapporter från yrkesinspektörerna, som under året influtit i Sociala Meddelanden.

I övrigt hänvisas till berättelsen om *Yrkesinspektionens verksamhet under år 1919*, där ytterligare redogörelse lämnas beträffande yrkesinspektionens befattning med tillsynen över lastning och lossning av fartyg.

Tab. 1. Yrkesinspektionens verksamhet

under *första kvartalet* år 1920.

Sammandrag av yrkesinspektörernas rapporter för januari—mars 1920.

	Yrkesinspektören i distriktet									Yrkesinspek-trisen	Sprängämnes-inspektören	Summa
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX			
Inspekterade arbetsställen	59	95	105	106	137	59	55	52	40	144	6	858
Sammanlagt arbetarantal	5 324	6 035	4 956	4 375	5 629	1 975	2 282	6 970	2 196	7 611	452	47 805
Sammanlagt kraftbelopp (eff. hkr.)	2 960	13 970	8 988	8 162	8 216	7 013	8 129	67 829	6 921	—	726	132 914
Inspektions- och resedagar: för yrkesinspektören .	64	24	27	37	48	41	21	35	44	29	20	390
› assistenter	13	34	26	12	43	3	15	9	—	71	—	226
Arbetsställen, till vilka lämnats skriftliga meddelanden (med anledning av inspektion)	9	32	35	38	48	22	7	19	31	79	21	341
Inkomna protokoll över besiktning av ångpannor: större besiktning . . .	14	39	19	34	37	23	8	28	21	—	—	223
mindre › . . .	40	104	62	64	76	82	38	60	60	—	—	586
Inkomna protokoll över besiktning av kokare eller andra kärl under tryck: större besiktning . . .	—	—	—	—	2	7	—	8	—	—	—	17
mindre › . . .	—	—	—	—	—	12	11	—	—	—	—	23
Inkomna intyg över besiktning och avprovning av hissar eller kranar .	67	25	8	3	182	91	110	21	6	—	—	513
Inkomna anmälningar om olycksfall i arbete . .	825	1 159	635	600	1 220	1 601	1 076	1 367	1 038	—	2	9 523
därav med dödlig utgång	7	10	10	9	10	7	9	12	18	—	—	92
Framställning till Konungens befallningshavande om tillämpning av 38 eller 39 § lagen om arbetarskydd	—	2	—	2	6	2	—	3	—	1	—	16
Anmälningar till åtal . .	4	4	—	2	4	5	3	—	3	1	—	26
Lämnade eftergifter . . .	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5

Tab. 2. Sammandrag av underinspektörernas rapporter för januari—mars 1920.

	Yrkesinspektionsdistrikt									Summa
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	
Jordbruk:										
Inspekterade arbetsställen . .	—	49	26	23	227	22	7	26	—	380
Använda eff. hästkrafter . .	—	1 013	554	281	3 955	248	69	283	—	6 403
Hantverk:										
Inspekterade arbetsställen . .	3	67	33	45	89	31	47	59	28	402
Sysselsatta arbetare	27	181	120	156	239	112	145	104	75	1 159
Använda eff. hästkrafter . .	8	225	120	107	207	89	114	159	62	1 091
Övrig verksamhet:										
Inspekterade arbetsställen . .	59	92	160	101	145	82	67	145	20	871
Sysselsatta arbetare	939	841	510	348	1 096	243	188	574	94	4 833
Använda eff. hästkrafter . .	55	928	1 530	1 065	1 113	289	243	2 018	94	7 335
Hela antalet:										
Inspekterade arbetsställen . .	**62**	**208**	**219**	**169**	**461**	**135**	**121**	**230**	**48**	**1 653**
Sysselsatta arbetare [1]	**966**	**1 022**	**630**	**504**	**1 335**	**355**	**333**	**678**	**169**	**5 992**
Använda eff. hästkrafter . .	**63**	**2 166**	**2 204**	**1 453**	**5 275**	**626**	**426**	**2 460**	**156**	**14 829**
Förrättnings- och resedagar . .	41	119	98	80	165	134	49	81	29	796
Lämnade skriftliga meddelanden	—	2	6	16	30	17	3	13	—	87
Inkomna protokoll över besiktning av ångpannor:										
större besiktning	9	31	58	51	30	9	24	15	5	232
mindre »	7	16	103	97	84	17	31	33	16	404

Tab. 3. Sammandrag av bergmästarnas rapporter för januari—mars 1920.

	Bergmästardistrikt						Summa
	norra	Gävle—Dala	östra	mellersta	västra	södra	
Inspekterade arbetsställen	5	13	12	4	5	2	**41**
Sammanlagt arbetarantal	2 438	1 884	255	296	234	404	**5 511**
» kraftbelopp (eff. hästkrafter) . . .	10 310	10 016	1 993	1 688	2 128	440	**26 575**
Förrättnings- och resedagar:							
för bergmästaren	19	10	2	6	4	3	**44**
» gruvingenjören	—	3	7	—	—	—	**10**
Arbetsställen, till vilka lämnats skriftliga meddelanden (med anledning av inspektion) . . .	—	—	5	—	—	—	5
Inkomna intyg över besiktning och avprovning av hissar eller kranar	—	—	—	—	—	—	—
Inkomna anmälningar om olycksfall i arbete .	88	150	39	96	67	113	**553**
därav med dödlig utgång	1	1	1	2	1	—	**6**

[1] Arbetarna inom jordbruket ej medräknade.

Tab. 4. Sammandrag av specialinspektörernas för järnvägsdrift rapporter januari—mars 1920.

	Statens järnvägar			Enskilda järnvägarna	Summa
	överinspektören för säkerhetstjänsten	överinspektören för trafiktjänsten	inspektören för rullande materiel		
Besökta arbetsställen	116	1	10	250	377
Ungefärligt antal av besöken berörda arbetare	1 428	32	—	5 438	6 898
Förrättnings- och resedagar	17	2	31	43	93
Antal lämnade skriftliga meddelanden	11	[1]	40	29	80
Inkomna anmälningar om olycksfall i järnvägsdrift icke förorsakade av elektrisk ström	476	[2]	[2]	190	666
därav med dödlig utgång	8	[2]	[2]	3	11
Inkomna anmälningar om olycksfall i järnvägsdrift förorsakade av elektrisk ström	—	—	—	—	—
därav med dödlig utgång	—	—	—	—	—

Tab. 5. Sammandrag av specialinspektörernas för elektriska anläggningar rapporter januari—mars 1920.

	Inspektionsdistrikt				Summa
	norra	östra	västra	södra	
Inspekterade elektriska anläggningar	12	2	14	4	32
Total eff. kilowatt	425	—	2 800	8 700	11 925
Sysselsatta arbetare	32	10	25	30	97
Inspektions- och resedagar	—	1	—	—	1
Antal arbetsställen, till vilka lämnats skriftliga meddelanden med anledning av inspektion	8	2	14	4	28
Inkomna anmälningar om olycksfall i arbete förorsakade av elektrisk ström	2	—	4	1	7
därav med dödlig utgång	—	—	1	1	2

[1] Redovisas av överinspektören för säkerhetstjänsten samt inspektören för rullande materiel.
[2] Redovisas av överinspektören för säkerhetstjänsten.

Skogshärbärgesinspektionen under första kvartalet 1920.

Såsom omnämndes i den i föregående årgång av Sociala Meddelanden (sid. 979) införda översikten över sociala frågor vid 1919 års riksdag, beviljades av riksdagen bland annat anslag för anställande hos yrkesinspektionen av en specialinspektör för handläggande av ärenden rörande efterlevnaden av de vid samma riksdag antagna lagarna om härbärgen för arbetare vid skogsavverkning, kolning och flottning. Ifrågavarande specialinspektör, som tillträdde sin befattning den 5 december 1919, har nu till socialstyrelsen avgivit sin första verksamhetsberättelse, avseende tiden t. o. m. den 31 mars 1920. Verksamheten har under ovannämnda tid huvudsakligen omfattat förberedande arbeten av olika slag. Dessa hava gällt dels organiserandet av inspektionsverksamheten för åstadkommande av enhetlighet och likformighet vid tillämpningen av lagarna och uppdragande av riktlinjerna för densamma, såväl genom utarbetande av förslag till anvisningar i olika avseenden, tjänstgöringsföreskrifter för de lokala biträdande tillsynsorganen m. m., som genom överläggningar med Kungl. Maj:ts befallningshavande, de lokala biträdande tillsynsorganen under personliga besök samt med representanter för arbetsgivare och arbetare, och dels framförande av lagarnas bestämmelser och fordringar för offentligheten genom föredrag och redogörelser i pressen. Beträffande arbetenas omfattning och art anföres i berättelsen som följer.

Som de lagar, vilka bilda underlaget för skogshärbärgesinspektörens verksamhet, äro synnerligen allmänt formulerade med hänsyn till de olikartade förhållanden, under vilka de skola tillämpas och därför endast i allmänna ordalag ange de fordringar, som skogskojor och stall skola motsvara, har det ansetts nödvändigt att utarbeta anvisningar beträffande utrymmet i och beskaffenheten av dylika byggnader att tjäna till ledning för de lokala biträdande tillsynsorganen vid deras inspektionsverksamhet. Ett förslag till sådana har utarbetats. Detta har översänts för yttrande till domänstyrelsen, till vissa korporationer representerande såväl arbetsgivares om arbetare, samt till de svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund och enskilda personer. Sedan yttranden inkommit, verkställdes en överarbetning av det ursprungliga förslaget, som nu föreligger färdigt att föredragas.

Den specialinspektören förelagda kulturuppgiften att verka för skogs- och flottningsarbetarnas fostran till bättre uppfattning om ordning och hygien i allmänhet, till befordrande av trevnad i bostäderna samt desammas vidmakthållande i gott stånd har förberetts genom utarbetande av förslag till anvisningar till befrämjande av hälsa, ordning och trevnad i härbärgen.

Förberedande arbeten till råd och anvisningar för stallhygien och hästvård hava även verkställts.

Enligt kungl. kungörelse den 19 december 1919 (Sv. förf.-saml. nr 822), har yrkesinspektionens chefsmyndighet att på begäran av länsstyrelse tillhandagå med

förslag till de närmare föreskrifter, som i avseende å utövandet av tillsynen äro erforderliga. Sedan länsstyrelsen i Västernorrlands län hos socialstyrelsen anhållit om dylikt förslag, har inspektören på uppdrag utarbetat och sammanställt ett förslag till tjänstgöringsföreskrifter för de lokala biträdande tillsynsorganen, jägmästare, skogsingenjörer och i vissa fall länsjägmästare, jämte dem underlydande personal.

Enligt kungl. brev den 26 oktober 1917 har uppdragits åt domänstyrelsen att i samråd med socialstyrelsen och under medverkan av representanter för arbetsgivare och arbetare inom skogsavverknings-, flottnings- och kolningsverksamhet utarbeta en handledning för uppförande av bostäder åt arbetare inom nämnda slag av verksamhet. Beträffande detta arbetes utförande har överenskommits, att de ritningar med materialbeskrivningar, som komma att intagas i förenämnda handledning, skola sammanställas och utarbetas inom domänstyrelsen och att texten skall utarbetas av specialinspektören. Detta arbete har på grund av bristande tid endast kunnat påbörjas.

Som ett led i den upplysningsverksamhet beträffande härbärgen för skogs- och flottningsarbetare, som åligger inspektören, har denne på uppdrag av socialstyrelsen planerat och påbörjat en publikation med syfte att dels behandla lagar och förordningar på detta område och dels utgöra en sammanfattning av de råd och anvisningar av olika slag, som komma att utfärdas. Denna skulle sålunda komma att redogöra för frågans uppkomst och historik, lagarnas innehåll med kommentarer, tillsynens ordnande och de myndigheter och organ, som handhava densamma, anvisningar och eventuellt sättet för uppförande av ändamålsenliga härbärgen och stall, samt råd och anvisningar till befordrande av hälsa, ordning och trevnad vid begagnande av dylika byggnader.

Diariet upptager 28 avgående och 22 inkommande skrivelser under tiden januari—mars 1920. Dagboken upptager 29 rese- och förrättningsdagar, därav 1 under december 1919, 13 under februari och 15 under mars 1920.

Antalet av specialinspektören inspekterade härbärgen utgjorde:

Kopparbergs	län	20	härbärgen	med	141	arbetare
Västernorrlands	»	3	»	»	12	»
Jämtlands	»	42	»	»	182	»
Västerbottens	»	5	»	»	20	»
	Summa	**70**	härbärgen	med	**355**	arbetare

Ett flertal fotografier av härbärgen och stall hava under resorna tagits.

De lokala biträdande tillsynsorganen hava endast i undantagsfall verkställt inspektioner under den tid berättelsen omfattar.

I samband med inspektionsresorna ha besök gjorts hos länsstyrelserna i Jämtlands, Västernorrlands och Västerbottens län för överläggningar om verksamhetens ordnande. Sammanträden med de lokala biträdande organen för lämnande av anvisningar och råd i avseende å tillsynens utövande hava likaledes hållits i samband med tjänsteresorna. Inför socialstyrelsen hölls under januari månad ett sammanträde med representanter för Sveriges skogsägareförbund och domänstyrelsen för diskussion av de fordringar, som enligt lagarna kunna ställas på härbärgen och stall.

För att sprida kännedom om skogs- och flottledshärbärgeslagarnas innehåll och fordringar bland arbetsgivare och arbetare samt för att verka för uppförande av goda och ändamålsenliga härbärgen och skogsstall har inspektören under berättelsetiden hållit tre föredrag:

den 11 mars inför Stockholms jägmästarklubb
» 20 » vid Svenska skogsvårdsföreningens årsmöte
» 28 » å kyrksalen i Lycksele.

Det vid Svenska skogsvårdsföreningens årsmöte hållna föredraget »Lagarna om härbärgen för skogs- och flottningsarbetare samt deras tillämpning» har befordrats till

trycket i tidskriften Skogen.» De två sistnämnda föredragen belystes av c:a 60 skioptikonbilder dels över härbärgen och stall samt dels över ritningar till dylika.

Till olika pressorgan har i form av intervjuer lämnats redogörelser för arbetets planläggning och fortgång; i samband därmed har även bedrivits kulturellt upplysningsarbete.

Under den tid berättelsen omfattar, hava endast ett fåtal anmälningar om otillfredsställande härbärgen och stall inkommit. I ett fall har dylik anmälan insänts till länsstyrelsen (Jämtlands län). I de flesta fall hava vederbörande angivare ej insänt anmälan till länsstyrelserna, specialinspektören eller de biträdande lokala tillsynsorganen, utan föredragit att genom anonyma meddelanden i ortspressen fästa tillsynsorganens uppmärksamhet på ifrågavarande missförhållanden. Undersökning har i varje särskilt fall verkställts, och åtgärder för rättelses vinnande hava vidtagits i alla de fall, där sådana ansetts erforderliga.

Som allmänt omdöme kan slutligen sägas, att verksamheten i allt väsentligt mötts av förståelse och intresse, och att de riktlinjer, som uppdragits för inspektionens ordnande, vunnit gillande från såväl arbetsgivare- som arbetarhåll.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk Författningssamling hava under tiden 21 maj—5 juni publicerats följande författningar rörande sociala frågor.

N:r		Daterad
204.	Lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 juni 1918 med vissa bestämmelser mot oskälig arrendestegring	21 maj
214.	K. kung. ang. förbud mot utförsel ur riket av ved m. m.	21 »
219.	K. kung. med förklaring att för tiden 1 juni—31 augusti 1920 icke skall utgå tull enligt förordningen den 21 augusti 1919 (n:r 567) ang. glidande tullsatser för vissa slag av spannmål m. m.	21 »
221.	K. kung. ang. fortsatt tullfrihet å vissa livsmedel	28 »
235.	K. instruktion för inspektrisen över sjuksköterskeväsendet	30 april
245.	Lag om medling i arbetstvister	28 maj
246.	Lag om central skiljenämnd för vissa arbetstvister	28 »
247.	Lag om ändrad lydelse av 46 § utsökningslagen	28 »
248.	Lag om särskilda skiljedomare i arbetstvister	28 »

Kortare meddelanden.

Arbetsinställelser i Danmark 1917 och 1918.[1] Enligt den officiella danska statistiken inträffade 215 arbetsinställelser under år 1917 och 242 under 1918. Båda siffrorna äro de avgjort högsta, som för något år redovisats; 1908 års siffra, som förut varit maximum, uppgick blott till 122. Antalet berörda arbetsgivare uppgavs för 1917 till 545 och 1918 till 1 445, antalet arbetare till 7 503 resp. 9 766 samt antalet förlorade arbetsdagar till 162 000 resp. 160 000. I verkligheten torde arbetsinställelsernas omfattning hava varit något större, enär uppgifter saknas för ett trettiotal konflikter vartdera året. I varje fall stå dessa siffror tillbaka för år 1915, då antalet berörda arbetare översteg 14 000 och antalet förlorade arbetsdagar utgjorde 253 000.

Rörande arbetsinställelsernas fördelning å olika näringsgrenar föreligga i den danska statistiken icke fullt uttömmande uppgifter, enär visserligen inom en del industrigrupper, särskilt metall- och byggnadsindustrierna, olika fack äro utförligt specificerade, men å andra sidan ett avsevärt antal arbetsinställelser sammanförts under rubriken diverse arbeten. Av de specificerade branscherna företedde under 1917 tobaks- och pappersindustrierna högsta antalet av arbetsinställelser berörda arbetare, resp. 1 500 och 1 200; i fråga om förlorad arbetstid kom den sistnämnda industrien avgjort främst med c:a 49 000 arbetsdagar. Under 1918 företedde smidesyrket största antalet arbetare, omkring 1 900, men redovisades av antalet förlorade arbetsdagar under detta år mer än hälften inom gruppen diverse yrken.

(Statistisk Aarbog.)

Arbetsinställelser i Finland 1917 och 1918.[2] Under år 1914 redovisades i den finska statistiken tillsammans 37 arbetsinställelser, av vilka den sista utbröt den 9 september. Kriget gjorde slut på alla arbetsinställelser, beroende dels på de goda arbetsförhållanden, som småningom inträdde, dels på de ryska myndigheternas hot om stränga åtgärder gentemot varje försök till arbetsinställelse. Några sådana hava icke heller antecknats under åren 1915 och 1916.

Efter revolutionen i mars 1917 brötos alla hindrande skrankor och inom alla verksamhetsområden utbröt en strejkrörelse av för Finlands förhållanden oerhörd omfattning. Sin kulmen nådde under år 1917 denna våldsamma arbetarrörelse i den allmänna strejken i november, som icke framkallades av fackliga eller ekonomiska, utan av rent politiska motiv. Denna strejk var ett förspel till den arbetarrevolution, som utbröt den 28 januari 1918 och som ledde till inbördeskrig. Dessa bägge rörelser hava icke behandlats i den årliga konfliktstatistiken, utan hava gjorts till föremål för en särskild undersökning.

Bortsett från de båda nämnda politiska storstrejkerna inträffade under 1917 inalles 478 arbetsinställelser, 1918 däremot endast 6, varav 5 i januari. Av konflikterna under 1917 voro 452 strejker, 15 lockouter, 10 av blandad och en av omtvistad karaktär. Inom olika näringsgrenar fördelade sig dessa arbetsinställelser som följer:

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1906, s. 216; 1912, s. 251; 1917, s. 1351; 1918, s. 73.
[2] Jfr Soc. Medd. årg. 1913, sid. 510; årg. 1916, sid. 329.

	Arbets-instäl-lelser	Berörda arbe-tare	Förlorade arbets-dagar
Metallindustri	58	19 727	111 520
Jord- och stenindustri	23	1 284	25 860
Kemisk-teknisk industri	8	621	5 090
Läderindustri	19	4 109	71 130
Pappersindustri	18	8 356	82 420
Sågverksindustri	16	1 291	10 990
Annan träindustri	34	1 823	60 940
Textilindustri	8	2 690	33 220
Beklädnadsindustri	10	1 456	85 440
Livsmedelsindustri	12	2 000	9 040
Grafisk industri	2	4 028	104 060
Elektriskt arbete	16	389	8 140
Byggnadsverksamhet	17	1 343	55 040
Måleriarbete	11	344	2 480
Kommunikationer	26	4 822	70 100
Lastning och lossning	14	1 403	27 220
Flottning	73	16 965	266 020
Jordbruk	78	16 167	263 110
Renhållning	8	1 007	16 840
Utarbetare och diverse	17	912	11 670
Milis, brandmanskap	6	2 283	21 620
Flera yrken	4	46 530	148 030
Summa för 1917	**478**	**139 550**	**1 489 980**

Arbetsinställelserna under 1918, som samtliga voro strejker, omfattade sammanlagt 312 arbetare och medförde en förlust av 1 740 arbetsdagar.

De vanligast förekommande konfliktorsakerna voro begäran om löneförhöjning eller tvist om arbetstiden (44 resp. 30 % av arbetsinställelserna under 1917). Konflikternas utgång innebar merendels helt eller delvis framgång för arbetarna. Av 1917 års arbetsinställelser uppgivas visserligen endast 22 % hava bilagts enligt arbetarnas fordringar, under det att 60 % slutade genom kompromiss och 16·5 % å arbetsgivarnas villkor samt 1·5 % blevo olösta. Kompromissernas innebörd var emellertid merendels en förändring av arbetsvillkoren till arbetarnas förmån. För fordringarnas genomdrivande uppgivas våldshandlingar i åtskilliga fall hava av arbetarna tillgripits.

Flertalet arbetsinställelser voro tämligen kortvariga. Genomsnittliga varaktigheten var 1917 c:a 19 dagar och på varje arbetare kom ej fullt 11 förlorade arbetsdagar, vilket är mindre än under något föregående år.

(Social Tidskrift.)

— Strejker, lockouter, medlings- och förlikningsförfarande. —

Arbetsinställelser i England 1918 och 1919.[1] Den officiella engelska statistiken för de två senaste åren redovisar följande antal arbetsinställelser:

	År 1918			*År 1919*		
	Antal arbetsin-ställelser	Antal berörda arbetare	Antal förlorade arbetsdagar	Antal arbetsin-ställelser	Antal berörda arbetare	Antal förlorade arbetsdagar
Byggnadsverksamhet	134	56 000	458 000	150	25 000	578 000
Kolgruvor	147	368 000	1 165 000	212	906 000	7 441 000
Annan gruvdrift	18	13 000	109 000	32	5 000	138 000
Maskin- o. skeppsbyggnadsindustri	300	169 000	840 000	188	304 000	9 592 000
Annan metallindustri	86	85 000	575 000	126	83 000	1 813 000
Textilindustri	67	264 000	1 701 000	61	490 000	8 167 000
Beklädnadsindustri	70	24 000	321 000	77	29 000	245 000
Land- och sjötransport	67	59 000	265 000	129	574 000	3 883 000
Träindustri	82	43 000	273 000	62	25 000	988 000
Övriga näringsgrupper	188	38 000	413 000	277	119 000	1 381 000
Allmänna arbeten	93	13 000	117 000	99	21 000	257 000
Summa	**1 252**	**1 132 000**	**6 237 000**	**1 413**	**2 581 000**	**34 483 000**

[1] Soc. Medd. årg. 1904, s. 88; 1908, s. 491; 1909, s. 317, 709; 1910, s. 916; 1911, s. 875; 1913, s. 64, 934; 1914, s. 1279; 1916, s. 202; 1917, s. 659; 1918, s. 499.

Av de föregående år, för vilka statistik är tillgänglig, har endast 1913 företett ett något större antal arbetsinställelser, c:a 1 500. I fråga om antal berörda arbetare uppvisar 1919 den avgjort högsta siffra, som någonsin förekommit; närmast kommer 1912 med c:a 1·5 miljoner. Vad den förlorade arbetstiden angår, står nämnda år med 41 miljoner dagar ännu oöverträffat; att märka är emellertid, att denna höga siffra till 3/4 var att tillskriva en enda stor konflikt, bland gruvarbetarna, varemot 1919 års arbetsinställelser fördelade sig på ett flertal olika näringsgrenar.

(Labour Gazette.)

Arbetsinställelser i Tyskland 1917 och 1918.[1] Den officiella statistiken redovisar för åren 1917 och 1918 i Tyskland 562 resp. 772 arbetsinställelser. Av de under 1918 inträffade konflikterna avslutades 500 under kriget. Såsom framgår härav, voro rubbningarna av arbetsfreden av betydligt större omfång under de sista krigsåren än vid krigets början. De s. k. krigskonflikterna hava emellertid i allmänhet varit av mycket kort varaktighet, vadan antalet förlorade arbetsdagar icke företer lika stor ökning som antalet arbetsinställelser och arbetare. Siffrorna för samtliga krigsår framgå av nedanstående sammanställning:

	Antal arbetsinställelser	Genomsnittl. varaktighet, dagar	Antal berörda arbetare	Antal förlorade arbetsdagar Hela antalet	Antal förlorade arbetsdagar Per arbetare
1909—1913 (medeltal)	2 595	28·1	327 593	11 190 494	34·2
1914	1 223	—	95 140	2 843 895	—
därav under kriget	26	2·6	2 084	6 090	2·9
1915	141	6·1	12 866	45 511	3·5
1916	240	5·0	124 188	245 404	2·0
1917	562	2·8	651 461	1 862 302	2·9
1918	772	—	1 304 236	5 217 982	—
därav under kriget	500	4·1	579 962	3 249 453	5·6

Motsvarande siffror för åren 1904—13 äro återgivna i Sociala Meddelanden, årg. 1914, s. 444.

Av samtliga 1 469 under kriget avslutade arbetsinställelser voro endast 6 lockouter, däribland en under vartdera av åren 1917 och 1918.

De för år 1918 meddelade siffrorna äro att anse såsom minimisiffror, då strejkstatistiken särskilt för tiden efter den 9 november i flera avseenden är ofullständig. Däremot har i 1918 års statistik för första gången skilts på strejker av ekonomisk och politisk karaktär. De senare uppgingo under hela året till 241, varav 151 under kriget och 90 under revolutionsveckorna. Antalet därav berörda arbetare har uppskattats till 925 120 och antalet förlorade arbetsdagar 3·8 miljoner.

Arbetsinställelsernas fördelning på olika näringsgrupper framgår av nedanstående tabell:

	Antal arbetsinställelser					Antal berörda arbetare[3]		
	1914[1]	1915	1916	1917	1918[2]	1916	1917	1918
Trädgårdsskötsel m. m.	7	—	1	—	2 (2)	7	—	69
Bergsbruk	18 (2)	22	77	209	304 (137)	44 166	162 625	333 297
Jord- och stenindustri	143	3	3	16	14 (12)	84	2 892	2 924
Metallindustri	86 (3)	7	14	48	56 (52)	34 600	22 599	24 994
Maskinindustri	105 (3)	26	43	134	180 (128)	30 481	148 339	246 208
Kemisk-teknisk industri	10	1	4	13	21 (16)	4 336	17 357	6 597
Fett- och lysämnesindustri	5	3	3	—	2 (1)	31	—	54
Textilindustri	29 (2)	3	1	20	18 (17)	52	3 547	5 520
Pappersindustri	11 (1)	1	—	1	3 (2)	—	66	763

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1904, s. 84; 1908, s. 403; 1909, s. 139, 705; 1910, s. 726; 1911, s. 511; 1912, s. 518; 1913, s. 410; 1914, s. 444; 1915, s. 665; 1916, s. 589; 1917, s. 1484.

[2] Siffrorna inom parentes avse krigsmånaderna.

[3] Beträffande antalet arbetare inom olika näringsgrupper 1914 och 1915 hava uppgifter meddelats i föregående årgångar av Sociala Meddelanden.

	Antal arbetsinställelser					Antal berörda arbetare[1]		
	1914[1]	1915	1916	1917	1918[1]	1916	1917	1918
Läderindustri m. m. . . .	31 (1)	3	1	3	4 (4)	20	131	507
Trävaruindustri	124	4	16	37	61 (60)	924	7 075	5 967
Livsmedelsindustri . . .	50 (4)	12	12	10	26 (21)	319	1 067	8 540
Beklädnadsindustri . . .	64	3	6	7	9 (7)	546	963	1 084
Tvätt, bad, frisering . . .	7	—	2	1	1 (1)	39	5	11
Byggnadsverksamhet . .	413 (6)	29	44	37	15 (7)	1 890	5 460	4 959
Grafisk industri	6	1	—	4	4 (2)	—	70	2 462
Handel och varulager . .	35 (1)	12	4	4	6 (5)	62	2 127	3 325
Transportverksamhet . . .	59 (3)	7	7	8	14 (10)	427	1 682	2 870
Hotell- o. restaurangrörelse	15	3	—	—	4 (1)	—	—	153
Övriga yrken	5	1	2	10	28 (15)	6 204	274 653	653 933
Summa	**1 223 (26)**	**141**	**240**	**562**	**772 (500)**	**124 188**	**650 658**	**1 304 236**

Bergsbruket och maskinindustrien voro som synes de näringsgrupper, som företedde det avgjort största antalet arbetsinställelser såväl 1917 som 1918. Av de inalles 272 arbetsinställelser, som förekommo efter vapenstilleståndet, hade ej mindre än 167 igångsatts av gruvarbetare.

Bland konflikternas orsaker voro efter vanligheten lönetvisterna mest framträdande. Begäran om löneförhöjning anfördes som huvudsaklig eller bidragande orsak vid 62 % av strejkerna under 1917 och 68 % under 1918. Arbetstvisterna företedde en anmärkningsvärd ökning, från 6 % under 1917 till 20 % under 1918. — Arbetsinställelsernas resultat belyses av nedanstående sammanställning:

Antal arbetsinställelser per 100, som bilagts:	1914[2]	1915	1916	1917	1918[2]
enligt arbetarnas fordringar	16 (27)	17	11	7	13 (9)
genom ömsesidiga eftergifter	39 (15)	28	54	62	54 (51)
på arbetsgivarnas villkor	45 (58)	55	35	31	33 (40)

De såsom politiska betecknade strejkerna under år 1918 hava i denna sammanställning givetvis icke medräknats.

(Reichsarbeitsblatt.)

Arbetsinställelser i Belgien år 1919.[2] Den belgiska statistiken rörande arbetsinställelser, vilken under krigsåren legat nere, har från och med år 1919 åter börjat publiceras. Enligt densamma utgjorde antalet under år 1919 avslutade arbetsinställelser 372, varav 366 strejker och 6 lockouter. Antalet berörda arbetsgivare utgjorde resp. 1 874 och 94 med 158 253 strejkande och 5 777 av lockouter träffade arbetare. Därjämte berördes 20 525 arbetare indirekt genom strejk.

Arbetsinställelsernas fördelning på olika näringsgrupper framgår av nedanstående tabell:

	Antal arbets-instäl-lelser	Antal berörda arbetare		Antal arbets-instäl-lelser	Antal berörda arbetare
Metallindustri	88	16 725	Grafisk industri	11	1 184
Gruvdrift	57	92 236	Jord- och stenindustri	18	10 134
Textilindustri	28	4 035	Pappersindustri	5	913
Kemisk-teknisk industri	26	3 673	Läderindustri	4	1 959
Trävaruindustri	22	3 224	Handel och varulager	10	2 104
Byggnadsverksamhet	22	4 574	Allmänna arbeten	9	630
Livsmedelsindustri	23	4 203	Tjänstemän vid banker o. dyl. .	8	910
Transportverksamhet	17	13 803	Andra yrken	7	623
Beklädnadsindustri	17	3 100	Summa	**372**	**164 030**

[1] Jfr not 1 å föregående sida.
[2] Jfr Soc. Medd. årg. 1914, sid. 669.

Strejkernas orsaker angåvos — uteslutande eller delvis — utgöras av lönefrågor i 288 fall (79 %) och av arbetstidsfrågor i 143 fall (39 %).

Av lockouterna igångsattes fyra för att göra slut på en strejk, en för att genomföra en ny prislista samt en för att genomdriva fabriksreglementets efterlevnad.

Av strejkerna bilades 52 (14 %) enligt arbetarnas fordringar, 72 (20 %) på arbetsgivarens villkor och 242 (66 %) genom kompromiss. Av lockouterna slutade en med seger för arbetsgivaren, medan de övriga avvecklades genom kompromiss. (Revue du Travail.)

Arbetsinställelser i Nederländerna 1918 och 1919.[1] I Soc. Medd. har förut (årg. 1919, sid. 283) lämnats vissa preliminära uppgifter rörande arbetsinställelserna i Nederländerna under år 1918. Nedanstående översikt återgiver de nu föreliggande definitiva siffrorna jämte den motsvarande preliminära statistiken för 1919.

Enligt vad denna statistik utvisar, var arbetskonflikternas såväl antal som omfattning under 1919 större än något föregående år. Inalles inträffade 623 arbetsinställelser, mot 325 år 1918. Antalet berörda arbetsgivare utgjorde 3 462 och antalet arbetare 51 710 mot resp. 1 910 och 39 640 året dessförinnan. Antalet förlorade arbetsdagar har för 1919 ännu ej hunnit beräknas; 1918 års siffra var c:a 660 000, vilket redan detta innebar ett rekord. Efter näringsgrupper fördelade sig arbetsinställelserna som följer:

	1919	1918		1919	1918
Gruvdrift	10	18	Byggnadsverksamhet	129	111
Metallindustri	69	24	Belysningsverk	6	—
Jord- och stenindustri	23	14	Handel och varulager	51	15
Trävaruindustri	32	11	Land- och sjötransport	81	41
Pappers- och grafisk industri	15	12	Jordbruk och fiske	32	23
Livsmedelsindustri	57	24	Fria yrken	6	7
Textil- och beklädnadsindustri	85	17	Andra yrken	7	1
Läder-, hår- och gummivaruindustri	9	5	Summa	**623**	**325**
Kemisk-teknisk industri	11	2			

Av arbetsinställelserna voro 25 lockouter under 1919 och 20 under 1918. Bland konfliktorsakerna voro efter vanligheten lönefrågorna mest framträdande, men förmärktes under 1919 vid sidan härav liksom i Tyskland en tydlig ökning av arbetstidstvisterna i jämförelse med de föregående åren. Beträffande arbetsinställelsernas resultat föreligger, vad strejkerna beträffar, följande sammanställning för åren 1911—1919:

Per 100 arbetsinställelser:	1919	1918	1917	1916	1911—15
Arbetarnas fordringar	16	20	25	23	24
Arbetsgivarnas villkor	25	26	23	28	30
Kompromiss	48	48	47	44	40
Okänt eller oavgjort	11	6	5	5	6

Av de 25 lockouterna under år 1919 bilades 3 på arbetsgivarnas villkor, 4 på arbetarnas villkor och 16 genom kompromiss, medan i 2 fall resultatet är obekant.

(Maandschrift van het central bureau voor de statistiek.)

Den norska medlingsinstitutionens verksamhet år 1918.[2] Under medlingsinstitutionens tredje verksamhetsår — 1918 — handlades enligt 1915 års lag av medlingsmännen tillhopa 122 konflikter, mot 73 år 1917 och 39 år 1916. Av konflikterna kommo 15 på riksmedlingsmannen. Förbud mot arbetsinställelse utfärdades av riksmedlingsmannen vid 11 arbetstvister. Av övriga 111 konflikter voro 31 förbundna med fullständig och 1 med partiell arbetsinställelse.

Antalet av de redovisade arbetstvisterna berörda arbetsgivare utgjorde 1 809 och antalet arbetare 33 573. (Sociale Meddelelser.)

---

[1] Soc. Medd. årg. 1904, s. 91; 1914, s. 52; 1915, s. 895; 1917, s. 494; 1918, s. 378; 1919, s. 283.

[2] Soc. Medd. årg. 1917, s. 1485; årg. 1918, s. 1104.

— Arbetarskydd. —

Arbetstiden å svenska fartyg. I en till kommerskollegium ställd, av kollegium med eget utlåtande till Kungl. Maj:ts prövning överlämnad skrift hade Stockholms transport- och bogseringsaktiebolag anhållit, att då å vissa bolaget tillhöriga pråmar bemanningen utgjordes av allenast en person, denne måtte fritagas från skyldighet att föra den i lagen den 24 oktober 1919 om arbetstiden å svenska fartyg föreskrivna övertidsjournal. Vid föredragning av detta ärende den 26 mars 1920 har Kungl. Maj:t medgivit, att från tillämpning av det i 18 § av ovanberörda lag givna stadgandet om skyldighet för befälhavare att rörande förekomsten av övertidsarbete göra anteckning i särskild övertidsjournal må undantagas skeppstjänst, som utföres av befälhavare å sådana Stockholms transport- och bogseringsaktiebolag tillhöriga pråmar, vilkas bruttodräktighet understiger etthundra registerton och vilkas bemanning utgöres av allenast en person.

I en till Kungl. Maj:t ställd, av kommerskollegium med eget utlåtande överlämnad skrift, hade ångbåtsaktiebolaget Fryksdalen anhållit om sådant undantag från tillämpningen av lagen den 24 oktober 1919 om arbetstiden å svenska fartyg beträffande skeppstjänsten under tiden den 1 juni—15 augusti varje år å bolaget tillhöriga passagerarångfartygen Selma Lagerlöf och Gösta Berling, att tid under gång, då den å däck tjänstgörande personalen vore fri från allt arbete, ej behövde räknas såsom arbetstid. Vid föredragning av detta ärende den 9 april 1920 har Kungl. Maj:t funnit gott att, med stöd av 1 § 3 mom. i förenämnda lag, beträffande arbete å vartdera av ovan omförmälda fartyg tills vidare från tiden från och med den 1 juni till och med den 15 augusti 1920 meddela sådant undantag från 8 § sista stycket och 15 § 4 mom. i samma lag, att under en tid av fyra på varandra följande veckor dels styrmannen, dels ock sjöman, tillhörande däcksmanskapet, må användas till skeppstjänst sammanlagt högst tvåhundrafemtiotvå timmar samt till övertidsarbete sammanlagt högst sjuttiotvå timmar. Detta gäller dock allenast under villkor, att fartyget icke nyttjas till passagerares befordran i vidsträcktare fart än den, som angives uti det för fartyget gällande passagerarfartygscertifikat.

I skrivelse den 17 nästlidna mars hade kommerskollegium på anförda skäl hemställt, att Kungl. Maj:t med stöd av 1 § 3 mom. i lagen den 24 oktober 1919 om arbetstiden å svenska fartyg måtte medgiva sådant undantag från tillämpningen av 14 § i samma lag, att för övertidsarbete, som å-lägges sjöman för utförande av vakttjänst å helgdag, ersättning icke behöver utgå, under villkor att motsvarande fritid varit beredd eller beredes under närmast föregående, samma eller närmast efterföljande dygn. Vid föredragning härav den 16 april 1920 har Kungl. Maj:t funnit den gjorda framställningen icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

— Ålderdoms- och invaliditetsförsäkring. —

Obligatorisk ålderdoms- och invaliditetsförsäkring i Italien. Genom en den 21 april 1919 utfärdad författning, som trätt i kraft från och med innevarande år, har för arbetare och likställda inom vissa inkomstgränser införts allmän ålderdoms- och invaliditetsförsäkring. Förut har dylik försäkring funnits endast för vissa speciella arbetsområden, däribland sjömansyrket (Soc. Medd. årg. 1914, s. 676). Försäkringen är obligatorisk för arbetare och andra löntagare med inkomst av högst 350 lire i månaden (4 200 pr år) samt brukare av ofri jord med en beräknad årsinkomst av högst 3 600 lire. Möjlighet till frivillig försäkring står dessutom öppen för självägande jordbrukare och självständiga näringsidkare tillhörande kroppsarbetarklassen, ävensom de försäkrades hustrur. Försäkringsavgifterna, vilka liksom vid arbetslöshetsförsäkringen erläggas två gånger i månaden (jfr sid. 411), utgöra 1—6 lire, varav arbetsgivaren betalar hälften. Avgiftsplikt inträder vid 15 års ålder. För erhållande av ålderdomspension fordras att hava fyllt 65 eller i vissa yrken 60 år samt gjort inbetalningar för 240 avgiftsperioder; invalidpension kan erhållas efter 120 inbetalningar. Pensionens storlek bestämmes i förhållande till hela det inbetalade avgiftsbeloppet, så att i årlig pension utgår 66 % av de första 120 avgifterna, 50 % av de därefter följande 120 avgifterna och 25 % av överskjutande avgiftsbelopp. Därtill kommer en fast grundplåt av 100 lire

av statsbidrag. Avlider den försäkrade, innan han inträtt i pensionsrätt, skall till de efterlevande utbetalas ett månatligt understöd av 50 lire under ett halvt år. Vid sjukdom, som kan befaras medföra invaliditet, kan understöd för erforderlig sjukvård erhållas från nationalförsäkringskassan.

Antal i försäkringen delaktiga personer har beräknats till 10 à 12 miljoner. För bestridande av kostnaderna hava av statsmedel anslagits 50 miljoner lire årligen under de första tio åren.

(Monatsblätter für Arbeiterversicherung.)

Ålderdoms- och invaliditetsförsäkringen i Spanien. Den i Spanien sedan 1907 existerande frivilliga ålderdoms- och invaliditetsförsäkringen har genom en förordning den 11 mars 1919 gjorts obligatorisk för arbetare och andra löntagare med högst 4 000 pesetas årsinkomst. Försäkringen, vartill såväl arbetare som arbetsgivare skola vara skyldiga bidraga, avser att bereda de försäkrade en pension av 365 pesetas efter uppnådda 65 år. För personer, som vid de nya bestämmelsernas ikraftträdande uppnått en ålder över 45 år, gälla särskilda övergångsbestämmelser. För varje sådan person skall i postsparbanken eller annan godkänd kassa utfärdas en sparkassebok, vari av staten och arbetsgivaren årligen inbetalas bestämda bidrag, varjämte innehavaren själv äger i mån av förmåga göra frivilliga insatser. Vid fyllda 65 år eller dessförinnan inträdande invaliditet utgår pension i förhållande till det insatta beloppets storlek. Avlider den försäkrade däremot, innan han blivit pensionsberättigad, återbetalas till arvingarna hans egna och arbetsgivarens insättningar med därå löpande ränta. (Monatsblätter für Arbeiterversicherung.)

Förslag om ålderdoms- och invaliditetsförsäkring i Schweiz. Förbundsförsamlingen i Schweiz har i början av innevarande år fått sig förelagt ett förslag till författningsändring, avsett att möjliggöra införande av allmän ålderdoms- och invaliditetsförsäkring. Rörande försäkringens organisation har något utarbetat förslag ännu ej framlagts. Meningen synes emellertid icke vara att upprätta någon central folkpensioneringsanstalt för hela landet, utan överlämna försäkringens handhavande antingen åt de särskilda kantonerna eller åt offentliga och privata försäkringskassor. I varje fall kommer försäkringens finansiering i huvudsak att byggas på obligatorisk avgiftsinbetalning. Under den närmaste övergångstiden bliva givetvis likväl avsevärda statsbidrag erforderliga för att bereda den nu levande generationen nödtorftig försörjning, och torde medel härtill komma att uppbringas genom förhöjda lyx-, nöjes- och arvsskatter. (Korrespondenzblatt.)

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Arbetslöshetsförsäkringen i Norge 1909—1918. Den norska arbetslöshetsförsäkringen hade vid 1918 års utgång fullbordat sin första tioårsperiod. Ehuru lagen om bidrag till arbetslöshetskassor kom till redan år 1906, var det nämligen först efter den vid 1908 års storting genomförda höjningen av bidraget från stat och kommun, som försäkringen vann någon nämnvärd anslutning.[1] I samband med utgivandet av årsberättelsen för det tionde verksamhetsåret har arbetslöshetsinspektören i Sociale Meddelelser framlagt en översikt av försäkringens utveckling under hela den tilländalupna perioden, varur följande siffror kunna anföras:

År	Antal kassor	Antal medlemmar	Understödstagare antal	Understödstagare %	Antal understödsdagar inalles	Antal understödsdagar per 100 medl.	Antal understödsdagar per understödstagare
1909	9	13 296	3 392	25·5	95 460	710	28·1
1910	12	16 523	3 487	21·0	79 308	480	22·7
1911	16	21 874	3 864	18·6	72 540	332	18·8
1912	18	26 874	4 841	18·0	80 641	300	16·7
1913	18	30 329	5 027	16·6	98 395	321	19·6
1914	19	34 571	5 646	16·3	147 768	427	26·1
1915	21	37 830	4 962	13·1	138 676	366	27·9
1916	22	41 384	3 589	8·7	73 938	179	20·6
1917	24	49 117	5 475	11·6	93 511	198	17·1
1918	27	58 568	7 560	12·9	185 627	317	24·6

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1913, sid. 766.

Under 1919 har medlemsökningen enligt tillgängliga preliminära uppgifter varit ännu större än något föregående år, så att sammanlagda antalet arbetslöshetsförsäkrade vid årets slut beräknas hava överstigit 100 000. Härav komma c:a 40 000 enbart på den nybildade arbetslöshetskassan inom grovarbetarförbundet. Till jämförelse kan anföras, att landsorganisationens hela medlemsantal i oktober 1919 utgjorde 140 000 och att riksförsäkringen enligt senast tillgängliga uppgifter (1917) omfattade 330 000 personer, enligt beräkning motsvarande 232 000 årsarbetare (en årsarbetare = 300 dagsverken). Bland de arbetarorganisationer, som 1919 ännu stodo utanför arbetslöshetsförsäkringen, voro de mest betydande pappers-, transport- och sågverksarbetarförbunden.

Arbetslöshetskassornas ekonomiska ställning framgår av följande översikt:

År	Inkomster		Utgifter	Understödsbelopp		Behållning v. årets slut	
	av stat o. kommun	inalles		pr understödsdag	pr understödstagare	inalles	pr medlem
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
1909	21 864	119 943	139 808	1·44	40·65	36 274	2·73
1910	40 243	171 079	129 162	1·58	36·01	83 251	5·04
1911	31 920	183 412	124 807	1·67	31·36	152 142	6·96
1912	36 513	227 019	152 978	1·83	30·51	235 124	8·75
1913	35 528	254 532	187 666	1·84	35·99	299 369	9·87
1914	64 905	299 496	286 671	1·89	49·55	310 357	8·98
1915	125 098	366 580	260 776	1·81	50·55	420 881	11·13
1916	76 492	339 304	190 674	2·18	44·81	569 204	13·75
1917	42 610	391 128	194 402	1·92	32·82	779 868	15·88
1918	189 149	628 867	582 495	3·01	73·85	841 892	14·37

Kassornas sammanlagda inkomster under tioårsperioden utgjorde c:a 3 milj. kronor, varav 2·16 milj. medlemsavgifter. Häremot svarade en utgiftssumma av 2·25 milj., varav 2·14 för understödsverksamheten. Som härav framgår, hava medlemsavgifter och understödsutbetalningar i stort sett täckt varandra och bidragen från stat och kommun (inalles $^{2}/_{3}$ milj.) sålunda väsentligen kunnat fonderas. Härvid bör emellertid ihågkommas, att de år, redogörelsen avser, utmärkts av övervägande god arbetstillgång, varför all anledning funnits att göra besparingar för kommande sämre tider. Under 1919 har kassornas behållning i förhållande till medlemsantalet säkerligen avsevärt minskats, då de talrika nytillkomna medlemmarna givetvis icke tillfört försäkringen motsvarande tillgångar.

Ändrade bestämmelser om arbetslöshetsunderstöd i Tyskland. Den i ett föregående häfte (sid. 417) refererade tyska riksförordningen rörande arbetslöshetsförsörjning har från och med sistlidna maj månad i vissa punkter erhållit ändrad lydelse, innebärande bland annat höjning av understödsbeloppen. Inom högsta dyrortsklassen, till vilken de flesta större städer hänföras, har sålunda understödet för män över 21 år, som förut utgjort 6 rmk. höjts till 8 rmk. för män med eget hushåll och 7 rmk. för övriga. Understödsbeloppen för kvinnor och män under 21 år hava ökats från resp. 5 och 4·25 till resp. 6 och 5 rmk. o. s. v. Samtidigt härmed har emellertid understödstiden begränsats, så att understöd efter den 1 augusti som regel ej skall utgå för längre arbetslöshet än 26 veckor. Inom näringsgrenar med synnerligen god arbetstillgång skall maximitiden till och med kunna nedsättas till 13 veckor.

Vad som föranlett och möjliggjort dessa ändringar av understödsbestämmelserna, varigenom antalet understödstagare begränsas, men de understödsberättigade i gengäld erhålla mer effektiv hjälp än förut, har tydligen varit de senaste månadernas gynnsamma utveckling å arbetsmarknaden, som medfört en månad för månad fortgående minskning av arbetslösheten.

(Soziale Praxis.)

Arbetsmarknaden i England under april 1920. Arbetstillgången var på det hela taget god under april och något bättre än under föregående månad.

Av samtliga redovisade medlemmar i fackorganisationerna voro vid månadens slut 0·9 % arbetslösa mot 1·1 föregående månad.

Antalet på arbetsförmedlingsanstalterna anmälda arbetssökande uppgick den 30 april till 326 000, vilket i förhållande till föregående månad innebär en minskning med 12 000.

Antalet under april påbörjade arbetsinställelser utgjorde 134 och antalet från föregående månad pågående 84. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare utgjorde 140 000 mot 134 000 under mars och 106 000 motsvarande tid föregående år. Antalet förlorade arbetsdagar uppgick under april till 880 000 mot 788 000 föregående månad och 473 000 under april 1919.

Löneförbättringar kommo under april närmare fyra miljoner arbetare tillgodo. Arbetstiden reducerades under månaden för 14 000 arbetare med i medeltal 4 1/2 timme per vecka.

(Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under april 1920. Den för arbetsmarknadens läge betydelsefullaste företeelsen under april månad var markvalutans plötsliga stegring, varigenom inom nästan alla industrigrenar en minskning av de utländska beställningarna ävensom återkallanden av tidigare gjorda order inträffade. Trots detta synes på grund av den korta arbetstiden och den låga arbetsintensiteten tillräcklig sysselsättning ännu så länge kunna beredas.

Enligt statistiken från fackförbunden voro av de redovisade medlemmarna 2 % arbetslösa mot 1·9 i mars och 5·2 % under april månad föregående år. Textil- och metallarbetarförbunden ha därvid att uppvisa den största stegringen.

Vid arbetsförmedlingsanstalterna kommo på 100 lediga platser för män 167 och för kvinnor 91 arbetssökande mot resp. 162 och 83 i mars.

Enligt sjukkassornas uppgifter hade under tiden 1 april—1 maj antalet försäkringspliktiga medlemmar ökats med 2·9 %, varav 3·4 % för de manliga och 2·1 % för de kvinnliga.

(Reichsarbeitsblatt.)

— Ut- och invandring. —

Utvandringen från Sverige under första kvartalet år 1920. Utvandringen från Sverige till främmande världsdelar uppgick under första kvartalet år 1920 till 700 personer, varav 418 män och 282 kvinnor. Över Stockholm, Malmö, Hälsingborg och Göteborg emigrerade sammanlagt 667, över Kristiania, Trondhjem och Bergen 19, samt över Köpenhamn 14 personer. Över svenska hamnar utvandrade dessutom 44 personer från annat land.

De i Sverige hemmahörande emigranterna befordrades från ovannämnda skandinaviska hamnar i följande antal:

	1920				1919
	januari	februari	mars	jan.-mars	jan.-mars
Stockholm	28	20	42	**90**	**120**
Malmö	19	56	45	**120**	**125**
Hälsingborg	5	15	6	**26**	**7**
Göteborg	158	26	247	**431**	**215**
Kristiania	1	7	4	**12**	**9**
Trondhjem	3	3	—	**6**	**2**
Bergen	—	—	1	**1**	**3**
Köpenhamn	5	1	8	**14**	—
Summa	**219**	**128**	**353**	**700**	**481**

Under första kvartalet 1919 utvandrade 481 svenskar och vid jämförelse härmed företer sålunda emigrationen under samma tid innevarande år en ökning av 219 personer.

Emigrationen under första kvartalet 1920 fördelade sig, i den mån den gått över någon av de förut nämnda svenska, norska och danska hamnarna, på rikets olika delar sålunda:

Län	Över svenska hamnar	Över norska hamnar	Över danska hamnar	Summa år 1920	Summa år 1919	Län	Över svenska hamnar	Över norska hamnar	Över danska hamnar	Summa år 1920	Summa år 1919
Stockholms stad	41	4	5	50	51	Göteb. o. Boh. län	47	2	1	50	46
» län	7	1	—	8	8	Älvsborgs »	48	—	—	48	19
Uppsala »	2	—	—	2	2	Skaraborgs »	14	—	—	14	14
Södermanlands »	12	—	—	12	9	Värmlands »	36	1	—	37	22
Östergötlands »	35	—	1	36	15	Örebro »	18	1	—	19	12
Jönköpings »	34	—	1	35	23	Västmanlands »	9	2	—	11	9
Kronobergs »	42	—	—	42	13	Kopparbergs »	23	—	—	23	23
Kalmar »	28	—	—	28	16	Gävleborgs »	43	2	—	45	23
Gottlands »	3	—	—	3	—	Västernorrl. »	26	2	—	28	13
Blekinge »	32	—	—	32	18	Jämtlands »	16	1	—	17	4
Kristianstads »	45	—	—	45	41	Västerbottens »	15	—	—	15	6
Malmöhus »	57	—	6	63	74	Norrbottens »	10	3	—	13	4
Hallands »	24	—	—	24	16	**Hela riket**	**667**	**19**	**14**	**700**	**481**

Härtill komma de 44 emigranter, vilka såsom nämnts, från annat land utvandrat över svenska hamnar. Inalles befordrades alltså på nämnda sätt 744 utvandrare.

De i Sverige hemmahörande emigranternas fördelning på vissa åldersgrupper framgår av följande översikt:

	Män antal	Män %	Kvinnor antal	Kvinnor %	Tillsammans antal	Tillsammans %
Under 15 år	35	8·4	31	11·0	**66**	**9·4**
15—20 »	163	39·0	63	22·3	**226**	**32·3**
20—30 »	121	29·0	116	41·1	**237**	**33·8**
30—40 »	57	13·6	40	14·2	**97**	**13·9**
40—50 »	29	6·9	10	3·6	**39**	**5·6**
50 år och däröver	13	3·1	22	7·8	**35**	**5·0**
Summa	**418**	**100·0**	**282**	**100·0**	**700**	**100·0**

Av samtliga 700 svenska utvandrare tillhörde således 237 eller 33·8 % åldersgruppen 20—30 år, 226 eller 32·3 % gruppen 15—20 år och 97 eller 13·9 % gruppen 30—40 år. Barn under 15 år utgjorde 9·4 % av hela antalet, och 10·6 % hade uppnått 40 års ålder.

I fråga om utvandrarnas fördelning efter kön inom olika åldersgrupper förefunnos betydande skiljaktigheter. 39·0 % av männen, men endast 22·3 % av kvinnorna tillhörde åldersgruppen 15—20 år. Gruppen 20—30 år däremot var talrikast representerad bland kvinnorna med 41·1 % mot 29·0 % bland männen.

Arbetsrådets beslut.

244. Arbetsrådets beslut den 17 januari 1920 i anledning av en av greve Rutger Wachtmeister å Christineholms gård, Nyköping, gjord ansökning om avgörande, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning.

Sökanden har anfört i huvudsak följande.

Sökanden förvaltar Christineholms gods vid Nyköping. Godset i fråga har en areal av omkring 3 600 hektar, därav 1 280 hektar åker. På godset finnas omkring 450 byggnader, brandförsäkrade till ett värde av sammanlagt 1 754 000 kronor. Till godset hör Spånga tegelbruk och såg.

Rörelsen vid tegelbruket avser delvis att fylla godsets eget behov av taktegel, mursten och dräneringsrör. Under år 1917 tillverkades vid tegelbruket 144 800 stycken tegel av diverse sorter. Av denna tillverkning försåldes 116 000 tegel. Under år 1918 tillverkades 155 000 tegel, av vilka 85 400 försåldes. Återstoden av de tillverkade tegelmängderna förbrukades på godset. Under vintern framköras av godsets jordbruksarbetare lera och sand till tegelbruket för kommande sommars tillverkning. Som tegelbruket blott har en ugn, är driften icke kontinuerlig. Vid tegeltillverkningen användas i tegelbruket en tegelslagare, en maskinist och 5 andra arbetare. De sistnämnda arbetarna sysselsättas under mellantiderna mellan tegelslagningarna med täckdikning, hö- och sädesbärgning och annat jordbruksarbete. Maskinisten sysselsättes på mellantiderna i sågen och tröskverket. Under år 1917 var tegelbruket i gång 5 månader och under år 1918 i 5 1/2 månader.

Sågrörelsen avser nästan uteslutande att fylla godsets behov av nybyggnads- och reparationsvirke. Under år 1917 försågades vid sågen 15 660 kubikfot virke, av vilken virkesmängd 4 704 kubikfot försåldes. Under år 1918 försågades 24 477 kubikfot, varav 2 149 kubikfot försåldes. Under år 1919 försågades 24 132 kubikfot, varav 4 187 kubikfot försåldes. Sågen är en klingsåg med kaptrissa men utan kantverk och drives med lokomobil. Vid sågen arbetar samma maskinist som i tegelbruket samt dessutom 5 man. Förmannen vid sågbänken är godsets byggmästare, som förestår alla nybyggnader och reparationer på godset. Ett par av de övriga arbetarna vid sågen användas under mellantiderna mellan sågningarna i jordbruket.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har sökanden anhållit, att arbetsrådet måtte avgöra, huruvida lagen om arbetstidens begränsning är tillämplig på Spånga tegelbruk och såg.

Över ansökningen har Svenska lantarbetareförbundets styrelse yttrat sig, varjämte utredning i ärendet verkställts genom yrkesinspektionens försorg.

Arbetsrådet finner, att de vid Spånga tegelbruk och såg bedrivna rörelserna, så länge de drivas i nuvarande omfattning och under nuvarande förhållanden i övrigt, måste anses utgöra sådana till jordbruket hörande binäringar, vilka icke bedrivas såsom självständiga företag. På grund härav förklarar arbetsrådet med stöd av bestämmelserna i 1 § h) lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919, att det vid Spånga tegelbruk och såg utförda arbetet för närvarande icke är att hänföra till sådant arbete, varå nämnda lag äger tillämpning.

245. Arbetsrådets beslut den 17 januari 1920 i anledning av en av Aktiebolaget Jakobsdals kamgarnsspinneri i Göteborg gjord ansökan om avgörande, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning, samt huruvida vissa arbetstagare äro att räkna såsom arbetare enligt nämnda lag.

Sökanden har anfört i huvudsak följande.

Sökanden driver i Göteborg en spinnerifabrik med därtill hörande grosshandel med garn. Någon detaljhandel bedriver sökanden icke. Sökandens grosshandelslager är inrymt i en särskild byggnad,

som är fullständigt skild från fabriken. I grosshandelslagret sysselsätter sökanden 3 lagerbiträden, vilkas arbete utgöres av att packa garn i säckar samt expediera varor från lagret. Ett av lagerbiträdena har dessutom till åliggande att någon gång om dagen köra en mindre lastautomobil till järnvägsstationerna. Å lagret finnes icke annan personal än de nämnda 3 biträdena. Biträdenas avlöning utgör lägst 250 och högst 300 kronor i månaden.

Sökanden har anhållit, att arbetsrådet måtte avgöra, huruvida lagen om arbetstidens begränsning äger tillämpning å de nämnda 3 lagerbiträdena.

Arbetsrådet förklarar, att det arbete, som utföres av de i ansökningen omförmälda, å sökandens grosshandelslager anställda 3 lagerbiträdena, är att hänföra till sådant arbete, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning. Arbetsrådet förklarar tillika, att ifrågavarande lagerbiträden äro att räkna såsom arbetare enligt nämnda lag.

252. Arbetsrådets beslut den 27 januari 1920 i anledning av en av Ystads transportaktiebolag gjord ansökan om avgörande, huruvida vissa arbetstagare äro att räkna såsom arbetare enligt lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919.

Sökandebolaget har anfört i huvudsak följande.

Bolaget, som registrerades den 19 mars 1919, bedriver i Ystad stadsbudsverksamhet, uthyrning av likvagnar samt varjehanda transportarbete. Bolagets aktiekapital utgör 5 500 kronor. Varje aktie lyder på ett belopp av 100 kronor. Bolaget sysselsätter regelbundet 5 arbetare. 4 av dessa arbetare hava för att tillförsäkra sig arbete i bolagets tjänst tecknat aktier i bolaget. En av arbetarna äger sålunda 12 aktier i bolaget och 3 äga vardera en aktie. Övriga aktier ägas av näringsidkare och köpmän i orten.

Under åberopande av att flertalet av bolagets arbetstagare äro både arbetsgivare och arbetare, har sökandebolaget anhållit, att arbetsrådet måtte förklara, att bolagets personal är undantagen från tillämpningen av lagen om arbetstidens begränsning.

Arbetsrådet förklarar, att den omständigheten, att vissa hos sökandebolaget sysselsatta personer äro aktieägare i bolaget, icke kan föranleda att vare sig ifrågavarande personer eller annan hos bolaget sysselsatt personal undantages från tillämpningen av de bestämmelser, som i lagen om arbetstidens begränsning äro meddelade angående arbetare.

331. Arbetsrådets beslut den 30 januari 1920 i anledning av en av laboratoriearbetaren Ernst Wiman i Stockholm gjord ansökan om avgörande, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning, samt huruvida sökanden är att räkna såsom arbetare enligt nämnda lag.

Sökanden har anfört i huvudsak följande.

Sökanden är anställd som laboratoriearbetare å apoteket Kronan i Stockholm. Sökanden har till åliggande att utföra alla i ett apotekslaboratorium förekommande grövre arbeten, såsom skötsel och eldning av ångpanna, stötning och pulvrisering av salter och droger, renhållning av laboratoriet, uppackning av till apoteket ankomna varor samt packning och emballering av varor, som skickas från apoteket. Härjämte biträder sökanden vid blandning av större mängder av pulver ävensom vid beredning av plåster och salvor. Sökandens arbetstid utgör 9 1/2 timmar om dagen.

Sökanden har anhållit, att arbetsrådet måtte avgöra, huruvida lagen om arbetstidens begränsning är tillämplig på sökanden eller icke.

Genom påteckning å ansökningen har tillförordnade föreståndaren för apoteket Kronan i Stockholm, legitimerade apotekaren Sven Svensson, vitsordat riktigheten av de utav sökanden lämnade uppgifterna.

Arbetsrådet förklarar, att det av sökanden å apoteket Kronan i Stockholm utförda arbetet är att hänföra till sådant arbete, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning. Arbetsrådet förklarar tillika, att sökanden är att enligt nämnda lag räkna såsom arbetare.

332. Arbetsrådets beslut den 30 januari 1920 i anledning av en av Örebro stads gas- och elektricitetsverk gjord ansökan om undantag från bestämmelserna i 4 § lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919.

Sökanden har anfört i huvudsak följande.

Sedan närmare två år tillbaka har sökanden varit nödsakad att huvudsakligen använda ved för förgasning, då tillräckliga mängder stenkol icke kunnat anskaffas. Då sökanden övergick från användningen av kolgas till användningen av vedgas, måste samtliga gaskök och övriga värmeapparater hos sökandens abonnenter omändras så, att de skulle kunna fungera med den nya sämre gasen. Sedan numera stenkol åter stå att erhålla, kommer sökanden att återgå till användningen av ren kolgas. För detta ändamål måste åter samtliga gaskök och värmeapparater förändras och justeras så, att de passa för ren kolgas. För att allmänheten icke skall under ifrågavarande ändringsarbeten avstängas från möjligheten att använda gas, måste ändringsarbetena bedrivas med största skyndsamhet. Då det icke är möjligt att anskaffa tillräckligt antal arbetare, som äro vana vid de förevarande justeringsarbetena, är det nödvändigt att under justeringen använda övertidsarbete i större utsträckning än lagen om arbetstidens begränsning medgiver. Sökanden ämnar för arbetet i fråga använda omkring 10 montörer och reparatörer och ämnar förlägga arbetet till tiden från och med den 8 till och med den 21 februari 1920. Den behövliga övertiden utgör enligt sökandens mening 5 till 8 timmar om dagen och sammanlagt 60 timmar under den nämnda fjortondagarsperioden.

Antalet av sökandens abonnenter är omkring 6 000.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har sökanden anhållit om medgivande att under tiden från och med den 8 till och med den 21 februari 1920 få för omjustering av gasapparater använda övertidsarbete utan hänsyn till bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning.

Arbetsrådet finner, att det i ansökningen avsedda arbetet med omjustering av gaskök och andra värmeapparater hos sökandens abonnenter tillgodoser ändamål av synnerligen stort allmänt intresse. På grund härav medgiver arbetsrådet med stöd av bestämmelserna i 5 § första stycket lagen om arbetstidens begränsning, att sökanden må i och för nämnda justeringsarbeten under tiden från och med den 8 till och med den 21 februari 1920 använda montörer och reparatörer till arbete under annan arbetstid än i lagen om arbetstidens begränsning stadgas, dock under villkor, att den sammanlagda arbetstiden under nämnda period icke överstiger 156 timmar.

339. Arbetsrådets beslut den 30 januari 1920 i anledning av en av järnhandlanden Axel Sundström i Västerås gjord ansökan om avgörande, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning.

Sökanden har anfört i huvudsak följande.

Sökanden bedriver järnhandelsrörelse i Västerås stad. I nämnda rörelse sysselsätter sökanden, förutom andra arbetstagare, tre personer, vilka hava till uppgift att köra eller på annat sätt transportera varor till och från järnvägs- och ångbåtsstationerna ävensom att uppväga, uppacka

och nedpacka in- och utgående varor. Ifrågavarande personer hava sitt arbete förlagt till tiden mellan klockan 8 förmiddagen och klockan 6 eftermiddagen med en middagsrast på 1 till 1½ timme samt kafferast. Vid utomordentliga tillfällen, såsom vid fall av maskinskador och dylikt, måste emellertid expeditionstiden utsträckas utöver vad sålunda sagts. Enligt sökandens mening är de förenämnda personernas arbete till sin natur så oregelbundet, att det icke kan förläggas till bestämda tider. Sökanden anser härjämte, att arbetet i fråga är att hänföra till sådant arbete, som åligger biträde i handelsbod.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har sökanden anhållit, att arbetsrådet måtte förklara, att det arbete, som utföres av de i ansökningen avsedda 3 personerna, är undantaget från tillämpningen av lagen om arbetstidens begränsning.

Arbetsrådet finner, att det arbete, som utföres av ifrågavarande, i sökandens handelsrörelse sysselsatta 3 personer, icke är till sin natur så oregelbundet, att det icke kan förläggas till bestämda tider. Arbetsrådet finner tillika, att nämnda arbete icke kan anses utgöra sådant arbete, som åligger biträde i handelsbod. På grund härav och med hänsyn jämväl till vad i övrigt i ärendet förekommit förklarar arbetsrådet, att förevarande arbete är att hänföra till sådant arbete, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning.

Understödsverksamheten för arbetslösa.

Under *april* månad 1920 har understöd till arbetslösa enligt kungl. kungörelserna den 19 maj 1916 och 16 augusti 1918 utbetalats å följande orter med nedan angivna belopp:

	Summa, kr.	Därav in natura, kr.
Södertälje	1 509	—
Kristianstad	269	—
Karlskoga	188	—
Örebro	2 276	2 276
Sköns s:n	464	—
Umeå	30	30
Luleå	1 124	985
Summa april 1920	5 860	3 291
» mars 1920	14 118	4 554
» april 1919	358 734	33 509

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Maj månad år 1920.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under maj månad.

Översikt av verksamheten under *maj* månad år 1920.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	2 270	1 939	1 487	2 490	3 460	2 089	4 760	5 399	3 576
Stockholms län	1 386	926	733	195	430	115	1 581	1 356	848
Uppsala stad och län	483	261	206	128	185	108	611	446	314
Södermanlands län	375	338	251	95	170	66	470	508	317
Östergötlands län	589	390	274	196	375	125	785	765	399
Norrköping	199	153	117	103	163	90	302	316	207
Jönköpings län	295	277	215	71	163	49	366	440	264
Kronobergs län	99	108	70	45	127	29	144	235	99
Norra Kalmar län	28	33	22	26	37	21	54	70	43
Södra Kalmar län	90	128	87	41	132	55	131	260	142
Gottlands län	119	78	68	12	29	6	131	107	74
Blekinge län	590	446	340	222	357	185	812	803	525
Kristianstads län	210	262	174	145	404	119	355	666	293
Malmöhus län: Malmö	433	556	295	781	1 561	610	1 214	2 117	905
Lund	139	94	78	65	61	41	204	155	119
Landskrona	79	55	46	40	52	31	119	107	77
Hälsingborg	492	316	295	210	223	150	702	539	445
Ystad	76	72	44	32	75	16	108	147	60
Trälleborg	140	95	73	28	33	21	168	128	94
Eslöv	137	109	93	30	55	23	167	164	116
Skurup	42	53	34	15	38	13	57	91	47
Hallands län	133	176	70	65	137	50	198	313	120
Göteb. o. Bohus län	271	250	219	74	97	53	345	347	272
Göteborg	1 883	1 682	1 512	607	1 264	504	2 490	2 946	2 016
Älvsborgs län	187	195	123	31	144	26	218	339	149
Skaraborgs län	231	369	182	160	547	117	391	916	299
Värmlands län	111	146	93	62	171	52	173	317	145
Örebro län	347	480	283	171	447	155	518	927	438
Västmanlands län	382	281	163	187	276	143	569	557	306
Kopparbergs län	247	163	133	102	255	78	349	418	211
Gävle stad och län	158	135	119	123	153	112	281	288	231
Västernorrlands län	62	83	58	54	101	42	116	184	100
Jämtlands län	140	87	63	99	147	84	239	234	147
Västerbottens län	149	152	124	92	155	81	241	307	205
Norrbottens län	72	65	53	125	189	110	197	254	163
Tillsammans maj 1920	**12 644**	**10 953**	**8 197**	**6 922**	**12 213**	**5 569**	**19 566**	**23 166**	**13 766**
» april 1920	*12 721*	*10 692*	*7 648*	*7 560*	*14 691*	*6 271*	*20 281*	*25 383*	*13 919*
» maj 1919	15 586	11 130	9 223	9 236	13 895	6 798	24 822	25 025	16 021
» » 1918	16 488	11 211	8 967	14 298	11 475	7 379	30 786	22 686	16 346
» » 1917	13 527	13 665	8 960	8 719	10 174	6 001	22 246	23 839	14 961

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Manliga avdelningen				Kvinnliga avdelningen				Tillsammans			
	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Jordbruk m. m.	2 690	2 868	3 188	2 029	400	408	1 282	374	3 090	3 276	4 470	2 403
per 100 lediga platser .	84	90		64	31	32		29	69	73		54
Skogshushållning	293	334	620	401	—	—	—	—	293	334	620	401
per 100 lediga platser .	47	54		65	—	—		—	47	54		65
Gruvdrift o. malmförädling	65	66	28	19	—	—	—	—	65	66	28	19
per 100 lediga platser .	232	236		68	—	—		—	232	236		68
Industri o. hantverk m. m.	2 824	3 212	2 637	1 977	332	458	512	206	3 156	3 670	3 149	2 183
per 100 lediga platser .	107	122		75	65	89		40	100	117		69
Handel och samfärdsel .	2 141	2 238	2 041	1 473	968	1 109	2 004	881	3 109	3 347	4 045	2 354
per 100 lediga platser .	105	110		72	48	55		44	77	83		58
Husligt arbete	—	—	6	5	2 892	4 769	8 219	4 057	2 892	4 769	8 225	4 062
per 100 lediga platser .	—	—		83	35	58		49	35	58		49
Allm. o. litterär verksamhet	17	17	38	28	81	93	191	48	98	110	229	76
per 100 lediga platser .	45	45		74	42	49		25	43	48		33
Annat arbete	2 891	3 909	2 395	2 265	64	85	5	3	2 955	3 994	2 400	2 268
per 100 lediga platser .	121	163		95	128	1 700		60	123	166		95
Summa för maj 1920	**10 921**	**12 644**	**10 953**	**8 197**	**4 737**	**6 922**	**12 213**	**5 569**	**15 658**	**19 566**	**23 166**	**13 766**
per 100 lediga platser	**100**	**115**		**75**	**39**	**57**		**46**	**68**	**84**		**59**

På 100 *lediga platser* kommo:

	Ansökningar om arbete			*Tillsatta platser*		
	Maj	April	Maj	Maj	April	Maj
Jordbruk och skogshushållning m.m.	1919	1920	1920	1919	1920	1920
Män	83	78	*84*	80	61	*64*
Kvinnor	32	29	*32*	46	27	*29*
Tillsammans	**67**	**64**	*71*	**69**	**52**	*55*
Övriga näringsgrenar						
Män	170	160	*132*	84	82	*81*
Kvinnor	72	55	*60*	49	45	*48*
Tillsammans	**109**	**86**	*88*	**62**	**56**	*61*
Samtliga yrkesgrenar						
Män	140	119	*115*	83	72	*75*
Kvinnor	66	51	*57*	49	43	*46*
Tillsammans	**99**	**80**	*84*	**64**	**55**	*59*

Beträffande dessa relationstals innebörd för bedömandet av läget på den svenska arbetsmarknaden i dess helhet under maj 1920 hänvisas till den första uppsatsen i häftet, vilken i detta hänseende lämnar utförligare besked.

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 1 666 platser, varav 1 375 manliga och 291 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 1 802, 1 317 och 485 samt under nästlidna månad resp. 1 447, 1 159 och 288.

Yrkesgrupper	Stockholm			Stockholms län			Uppsala stad och län			Södermanlands län		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.:												
A Jordbruk m. m.	16	4	4	722	664	522	207	165	122	99	140	78
Därav kvinnor	1	—	—	38	104	33	13	23	13	5	20	4
B Skogshushållning	—	38	38	133	211	126	7	11	6	4	10	6
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	5	3	3	15	15	8	14	5	5	—	—	—
Därav kvinnor	1	3	3									
B Metall- och maskinindustri	162	92	45	30	6	4	21	10	9	20	10	8
Därav kvinnor	46	15	11									
C Trävaruindustri	12	33	23	17	19	15	3	12	12	12	14	14
Därav kvinnor	3	23	17									
D Byggnadsverksamhet	481	312	234	134	27	21	17	3	3	5	3	3
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	2	7	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	1	4	—									
F Textilindustri	5	11	9	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	5	11	9	—	2	—						
G Beklädnadsindustri	77	105	50	4	—	—	1	2	2	—	—	—
Därav kvinnor	72	104	50	1	—	—	1	2	2			
H Närings- o. njutningsämnesindustri	339	298	260	22	9	9	9	7	7	—	—	—
Därav kvinnor	82	55	17				—	5	5			
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	16	12	5	7	1	1	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	11	7	2									
J Trämasse- o. pappersindustri	11	21	9	1	—	—	—	—	—	1	—	—
Därav kvinnor	7	16	5							1	—	—
K Grafisk industri	7	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
Därav kvinnor	5	—	—									
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	38	59	52	11	1	1	2	—	—	30	16	14
Därav kvinnor	2	—	—							2	4	3
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	81	46	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	49	16	8									
B Butiks- och magasinspersonal	219	202	137	22	13	10	5	3	—	3	1	1
Därav kvinnor	68	67	37	2	3	2	1	2	—	—	1	1
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	250	664	338	22	49	23	12	19	10	7	8	5
Därav kvinnor	229	605	283	20	45	19	11	19	10	5	5	4
D Landtransport	134	310	65	45	14	5	10	6	1	6	7	6
Därav kvinnor	10	16	2							2	1	—
E Vattentransport	338	231	219	21	2	2	1	—	—	1	74	71
Därav kvinnor	2	2	2									
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	13	13	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	13	13	11									
V. Husligt arbete	1 815	2 412	1 607	134	279	63	102	132	77	79	137	53
Därav kvinnor	1 815	2 411	1 606	134	276	61	102	132	77	79	137	53
VI. Allmän och litterär verksamhet	73	104	32	—	—	—	—	2	1	1	2	1
Därav kvinnor	65	87	23				—	2	1	1	2	1
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	666	420	416	241	44	38	199	69	59	201	84	57
Därav kvinnor	3	5	3									
Summa för maj månad år 1920	4 760	5 399	3 576	1 581	1 356	848	611	446	314	470	508	317
Därav kvinnor	2 490	3 460	2 089	195	430	115	128	185	108	95	170	66
» » månad år 1919	5 096	5 658	3 782	1 556	1 765	1 166	535	473	352	442	497	311
Därav kvinnor	2 246	3 453	1 942	219	563	130	113	185	110	111	197	71

under *maj* månad år 1920.

	Östergötlands län						Jönköpings län			Kronobergs län			Kalmar län			Gottlan[illegible] län		
	Norrköping			Övriga anstalter														
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
I.																		
A	70	61	45	275	227	132	31	77	14	34	74	24	64	124	79	24	23	16
	3	6	3	14	46	11	4	38	3	6	41	6	12	50	24	—	6	—
B	4	1	—	19	16	13	1	6	5	4	1	1	1	—	—	4	—	—
II.	—	—	—	11	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
III.																		
A	—	—	—	4	7	2	20	41	24	16	27	16	4	15	10	—	5	—
B	8	13	7	34	30	19	13	9	9	10	15	7	2	8	2	1	1	1
C	5	—	—	16	18	17	7	5	4	—	—	—	—	7	—	—	—	—
D	27	6	6	58	46	34	10	33	20	—	1	—	14	24	17	—	2	—
E	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
F	17	11	9	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	13	2	2				1	—	—									
G	—	3	2	1	3	1	2	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	3	2	—	2	1	2	4	3									
H	11	3	2	7	8	4	—	2	—	1	2	—	9	3	—	—	—	—
	5	3	2	4	4	1	—	2	—	—	1	—	—	2	—			
I	1	1	1	—	—	—	3	—	—	—	—	—	15	15	15	—	—	—
	—	1	1				1	—	—				6	6	6			
J	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
							1	—	—									
K	5	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	4	—	—															
L	7	5	2	21	7	4	4	3	1	—	—	—	2	6	6	—	—	—
	—	1	—	—	1	—												
IV.																		
A	2	1	—	3	2	1	3	1	—	3	—	—	2	—	—	—	—	—
	1	1	—	2	2	1	3	1	—									
B	3	5	3	10	7	6	1	3	1	—	1	—	1	1	—	—	—	—
	1	2	—	6	5	4	1	3	1				1	1	—			
C	10	22	14	19	70	28	7	18	8	9	21	6	12	23	12	5	6	2
	8	20	12	14	62	23	7	17	7	8	20	5	10	23	12	2	3	1
D	10	8	—	29	27	16	3	1	1	—	1	—	6	—	—	1	—	—
	1	2	—	1	3	1	1	—	—									
E	6	11	7	6	4	2	2	—	—	—	—	—	5	4	3	—	—	—
F	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
				—	1	1												
V.	21	122	68	145	238	79	50	98	35	29	64	17	38	87	34	10	19	5
	21	122	68	145	237	78	50	98	35	29	64	17	38	87	34	10	19	5
VI.	1	1	1	5	13	5	—	—	—	2	1	1	—	—	—	—	1	—
	1	—	—	4	12	4				2	1	1				—	1	—
VII.	93	40	39	120	34	28	207	139	139	36	27	27	10	13	7	86	50	50
	45	—	—	6	—	—												
	302	316	207	785	765	399	366	440	264	144	235	99	185	330	185	131	107	74
	103	163	90	196	375	125	71	163	49	45	127	29	67	169	76	12	29	6
	1 331	608	414	1 023	1 032	586	368	370	246	78	96	53	229	281	179	205	150	88
	760	384	213	334	518	195	126	178	91	35	70	30	74	149	71	28	72	10

Yrkesgrupper	Blekinge län: Ansökningar om arbete	Blekinge län: Lediga platser	Blekinge län: Tillsatta platser	Kristianstads län: Ansökningar om arbete	Kristianstads län: Lediga platser	Kristianstads län: Tillsatta platser	Malmöhus: Malmö: Ansökningar om arbete	Malmöhus: Malmö: Lediga platser	Malmöhus: Malmö: Tillsatta platser	Malmöhus: Hälsingborg: Ansökningar om arbete	Malmöhus: Hälsingborg: Lediga platser	Malmöhus: Hälsingborg: Tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.:												
A Jordbruk m. m.	181	269	152	157	289	148	101	365	76	56	66	52
Därav kvinnor	59	106	62	30	104	31	39	139	26	6	11	8
B Skogshushållning	3	—	—	2	—	—	—	—	—	—	20	20
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	1	—	—	—	—	—	21	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	141	48	40	16	38	32	1	6	6	6	1	1
B Metall- och maskinindustri	18	17	10	2	4	3	35	37	22	16	3	3
Därav kvinnor							4	8	8			
C Trävaruindustri	3	1	1	—	2	—	4	4	1	3	—	—
Därav kvinnor												
D Byggnadsverksamhet	12	118	113	3	2	2	72	21	12	40	35	33
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	1	—	—	—	—	—	10	3	2	8	—	—
Därav kvinnor							9	3	2	3	—	—
F Textilindustri	—	—	—	—	—	—	14	4	2	5	—	—
Därav kvinnor							12	4	2	5	—	—
G Beklädnadsindustri	4	—	—	17	14	—	25	42	18	—	2	1
Därav kvinnor				11	14	—	21	41	17	—	2	1
H Närings- och njutningsämnesindustri	1	—	—	4	3	—	23	15	4	12	1	1
Därav kvinnor				3	3	—	14	12	3	—	1	1
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	1	—	—	—	—	—	3	13	11	1	18	18
Därav kvinnor							2	1	—			
J Trämasse- o. pappersindustri	—	1	1	—	—	—	1	1	1	1	—	—
Därav kvinnor							1	1	1	1	—	—
K Grafisk industri	—	—	—	—	—	—	1	9	4	—	—	—
Därav kvinnor							—	9	4			
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	12	1	1	1	—	—	53	17	9	20	6	4
Därav kvinnor	2	—	—				21	7	1	6	2	—
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	1	—	—	—	—	—	40	12	7	—	—	—
Därav kvinnor	1	—	—				30	5	3			
B Butiks- och magasinspersonal	6	—	—	4	3	3	82	39	18	12	4	1
Därav kvinnor	4	—	—	3	1	1	54	32	12	3	3	1
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	42	63	46	25	101	25	48	126	44	13	33	16
Därav kvinnor	40	60	43	23	94	22	45	118	41	11	32	15
D Landtransport	20	17	10	4	3	2	28	132	19	8	9	3
Därav kvinnor	1	1	1				11	75	6	2	—	—
E Vattentransport	64	1	1	1	—	—	12	2	2	232	152	151
Därav kvinnor										9	5	5
F Handel o. samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
V. Husligt arbete	115	190	79	74	185	64	505	1 101	480	158	165	119
Därav kvinnor	115	190	79	74	185	64	505	1 101	480	158	165	119
VI. Allmän och litterär verksamhet	1	—	—	1	3	1	1	5	4	3	2	—
Därav kvinnor				1	3	1	1	5	4	2	2	—
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	186	77	71	43	19	13	155	163	163	87	22	22
Därav kvinnor							9	—	—	4	—	—
Summa för maj månad år 1920	812	803	525	355	666	293	1 214	2 117	905	702	539	445
Därav kvinnor	222	357	185	145	404	119	781	1 561	610	210	223	150
» » » månad år 1919	1 076	728	557	542	707	405	2 228	2 169	1 388	792	526	445
Därav kvinnor	282	341	209	201	425	191	1 104	1 607	910	358	325	262

under *maj* månad år 1920.

län			Hallands län			Göteborgs och Bohus län						Älvsborgs län			Skarabo… län			
Övriga anstalter						Göteborg			Övriga anstalter									
Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
																		I.
315	414	253	63	92	33	113	150	81	58	38	21	17	65	18	92	283	67	A
33	98	31	11	21	11	5	39	—	22	21	12	—	9	—	6	99	6	
1	3	3	7	29	14	1	—	—	2	49	49	—	4	4	10	9	9	B
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	II.
																		III.
2	7	5	2	17	6	14	1	1	154	11	3	9	21	9	67	80	58	A
31	13	9	13	22	6	145	117	82	4	2	—	5	6	1	12	28	8	B
						3	3	1										
—	—	—	9	2	—	26	10	9	—	—	—	1	—	—	3	4	3	C
65	31	31	7	9	2	59	47	43	7	126	124	14	26	24	8	19	8	D
8	9	8	3	—	—	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	E
			2	—	—													
1	—	—	2	3	1	17	10	4	—	—	—	1	8	1	—	—	—	F
			1	—	—	14	6	1										
4	1	1	—	9	—	5	14	3	—	—	—	2	1	1	—	—	—	G
3	1	1	—	7	—	5	6	—				1	1	1				
20	12	6	5	6	2	29	38	21	2	1	—	3	3	—	6	28	5	H
3	2	1	—	2	—	6	18	4				—	3	—	4	24	3	
—	—	—	—	—	—	4	7	7	2	1	1	—	1	1	—	—	—	I
									1	—	—							
—	2	2	1	—	—	7	13	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	J
—	2	2				2	9	—										
—	—	—	1	—	—	8	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	K
			1	—	—	2	—	—										
11	5	4	3	—	—	12	3	2	—	—	—	9	28	26	—	—	—	L
2	—	—																
																		IV.
—	1	1	2	—	—	21	20	14	—	—	—	2	—	—	—	—	—	A
						3	—	—										
12	3	3	5	5	3	71	82	60	5	2	—	1	2	2	12	3	2	B
7	—	—	—	2	—	5	14	4	2	2	—	1	1	1	10	2	1	
9	30	17	9	24	15	41	62	28	9	22	14	3	35	6	31	67	26	C
7	26	13	8	21	13	30	37	7	7	18	11	3	34	5	26	63	22	
45	21	20	12	8	6	89	152	65	4	8	4	12	9	5	3	1	—	D
8	7	6	1	—	—	5	31	2				6	3	—				
5	—	—	4	—	—	616	416	408	—	3	2	—	—	—	1	—	—	E
						44	12	10		1								
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	F
137	171	86	37	77	25	475	1 073	476	39	54	30	18	83	17	114	354	85	V.
137	171	86	37	77	25	175	1 072	475	39	51	30	18	83	17	114	354	85	
—	9	4	1	6	3	6	19	4	—	1	—	2	10	2	2	7	2	VI.
—	7	2	1	4	1	4	14	—	—	1	—	2	10	2	—	5	—	
157	60	60	12	4	4	728	707	706	59	29	24	118	37	32	30	33	26	VII.
3	—	—	3	—	—	4	—	—	3	—	—							
823	792	513	198	313	120	2 490	2 946	2 016	345	347	272	218	339	149	391	916	299	
208	314	145	65	137	50	607	1 264	504	74	97	53	31	144	26	160	547	117	
1 168	743	569	327	307	176	2 417	3 019	1 875	351	338	204	889	705	519	496	737	349	
312	335	496	88	152	55	853	1 580	648	139	203	99	301	221	111	173	424	121	

Yrkesgrupper	Värmlands län			Örebro län			Västmanlands län			Kopparbergs län		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.:												
A Jordbruk m. m.	66	120	66	179	291	149	212	231	129	32	72	34
Därav kvinnor	10	35	5	35	100	30	36	65	30	5	28	4
B Skogshushållning	3	2	2	20	81	24	4	39	8	36	33	31
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	5	4	4	4	9	3	18	6	5
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	6	13	5	29	34	20	1	2	2	3	4	3
Därav kvinnor												
B Metall- och maskinindustri	2	—	—	12	12	3	14	4	3	18	8	8
Därav kvinnor												
C Trävaruindustri	1	—	—	4	—	—	2	2	1	10	14	10
Därav kvinnor												
D Byggnadsverksamhet	1	1	1	11	4	—	31	5	3	25	14	13
E Läder-, hår-, gummi- o.d. industri	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
F Textilindustri	—	—	—	—	2	2	1	1	1	—	—	—
Därav kvinnor							1	1	1			
G Beklädnadsindustri	—	—	—	9	1	1	—	—	—	—	1	—
Därav kvinnor				3	1	1						
H Närings- och njutningsämnesindustri	1	1	1	3	30	9	2	5	2	3	5	3
Därav kvinnor				1	20	—	1	3	—	—	2	—
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
J Trämasse- o. pappersindustri	—	—	—	3	15	1	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
K Grafisk industri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	—	1	—	7	6	5	11	4	4	—	—	—
Därav kvinnor							2	2	2			
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	—	—	—	4	1	1	1	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
B Butiks- o. magasinspersonal	1	—	—	4	5	4	3	2	1	—	—	—
Därav kvinnor				—	2	1	3	2	1			
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	8	16	6	17	48	22	25	37	25	28	66	27
Därav kvinnor	8	16	6	15	37	15	25	34	23	21	61	23
D Landtransport	—	—	—	7	20	6	11	6	3	15	11	7
Därav kvinnor				1	—	—						
E Vattentransport	2	—	—	6	—	—	1	2	—	—	—	—
Därav kvinnor	1	—	—									
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
V. Husligt arbete	43	120	41	113	275	103	119	167	86	72	155	50
Därav kvinnor	43	120	41	113	275	103	119	167	86	72	155	50
VI. Allmän och litterär verksamhet	—	—	—	4	14	7	—	3	1	1	10	2
Därav kvinnor				3	12	5	—	2	—	1	9	1
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	39	43	23	78	84	77	127	38	34	88	19	18
Därav kvinnor												
Summa för maj månad år 1920	173	317	145	518	927	438	569	557	306	349	418	211
Därav kvinnor	62	171	52	171	447	155	187	276	143	102	255	78
» » » månad år 1919	209	336	183	896	1 156	635	664	601	335	433	474	235
Därav kvinnor	109	199	99	383	765	358	195	326	151	121	310	95

under *maj* månad år 1920.

Gävle stad och län			Västernorr-lands län			Jämtlands län			Västerbot-tens län			Norrbottens län			Hela ri			
Ansök-ningar om arbete	Le-diga plat-ser	Till-satta plat-ser	Ansök-ningar om arbete	Le-diga plat-ser	Till-satta plat-ser	Ansök-ningar om arbete	Le-diga plat-ser	Till-satta plat-ser	Ansök-ningar om arbete	Le-diga plat-ser	Till-satta plat-ser	Ansök-ningar om arbete	Le-diga plat-ser	Till-satta plat-ser	Ansök-ningar om arbete	Le-diga plat-ser	Till-satta plat-ser	
																		I.
24 2	33 11	22 2	5 —	33 11	12 —	34 4	52 20	32 7	25 7	39 22	18 7	4 2	9 6	4 2	3 276 408	4 470 1 282	2 403 374	*A*
3	13	12	—	—	—	60	35	25	—	—	—	5	9	5	334	620	401	*B*
2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	66	28	19	II.
																		III.
4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	533 1	401 3	259 3	*A*
13	18	15	—	1	—	3	1	—	1	1	1	4	4	3	649 53	492 26	288 20	*B*
3	5	4	9	8	8	—	2	—	28	31	23	3	2	2	181 3	195 23	147 17	*C*
14	12	10	2	5	3	2	—	—	29	28	26	9	10	7	1 157	970	793	*D*
—	2	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37 15	25 7	13 2	*E*
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	64 52	52 26	29 15	*F*
—	—	—	—	—	—	1 1	1 1	— —	—	—	—	—	—	—	152 124	203 189	83 79	*G*
4 2	1 1	1 1	2 —	4 1	1 —	2 2	3 2	2 2	1	1	1	—	—	—	521 127	489 166	341 40	*H*
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56 21	69 15	60 9	*I*
—	2	2	1	—	—	—	—	—	4	4	2	—	—	—	34 13	59 28	18 8	*J*
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23 12	15 9	7 4	*K*
5 —	7 3	6 3	—	1	1	—	—	—	1	1	1	3	2	2	263 37	179 20	145 9	*L*
																		IV.
—	—	—	—	—	—	3	—	—	2 2	3 3	2 2	5 4	2 2	2 2	175 95	89 30	46 16	*A*
—	1	—	—	2	2	3 3	2 2	2 2	7 6	5 4	5 4	2 2	1 1	1 1	494 183	397 152	265 74	*B*
17 13	23 22	10 9	14 14	30 27	13 12	53 50	58 52	46 42	21 20	34 33	20 19	25 24	37 37	23 23	791 707	1 812 1 641	875 710	*C*
9	27	24	6 —	10 1	6 1	5	2	1	4	10	3	6	3	3	532 50	823 143	281 19	*D*
4	—	—	4 1	2 2	1 1	3	—	—	—	—	—	7 2	6 2	6 2	1 342 59	910 24	875 20	*E*
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13 13	14 14	12 12	*F*
101 101	113 113	96 96	39 39	52 52	27 27	39 39	68 68	31 31	57 57	93 93	49 49	91 91	141 141	80 80	4 769 4 769	8 225 8 219	4 062 1 057	V.
5 5	3 3	1 1	— —	8 7	1 1	— —	4 2	2 —	1	1	1	—	—	—	110 93	229 191	76 18	VI.
72	28	26	31	27	25	31	6	6	60	56	53	31	28	25	3 994 85	2 100 5	2 268 3	VII.
281 123	288 153	231 112	116 54	184 101	100 12	239 99	234 147	147 81	241 92	307 155	205 81	197 125	254 189	163 110	19 566 6 920	23 166 12 213	13 766 5 569	
502 136	443 188	349 113	249 68	258 109	167 52	296 151	364 295	146 90	203 83	224 147	134 71	221 127	260 174	173 101	21 822 9 236	25 025 13 895	16 021 6 798	

Medelpris per år (1909—1919) och per månad

Obs.! Siffrorna för år 1909 angiva medelpris för 28 orter, åren 1910—

	Varuslag	Kvantitet	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	14	14	14	14	15	16	19	25
2	handskummad	›	7	7	7	8	8	8	9	10	15
3	separerad	›	—	5	5	6	6	6	7	8	12
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	220	222	228	237	236	239	292	××310	× 401
5	mat- (lands-)	›	198	200	205	214	213	218	260	295	× 358
6	Ost: helfet, okryddad	›	—	150	151	156	164	162	197	257	× 305
7	halvfet, ›	›	116	114	111	115	121	119	149	191	× 234
8	skummjölks-, ›	›	—	49	48	51	58	60	82	127	× 167
9	Margarin: växt-, bästa sort	›	—	—	126	132	135	144	170	216	—
10	Ägg: svenska, färska	tjog	151	149	149	161	159	171	198	237	343
11	› konserverade	›		134	128	139	137	151	169	204	307
12	Potatis: gammal	hl.	—	—	—	—	—	—	—	526	× 955
13	›	5 l.	28	27	29	32	28	30	36	33	× 58
14	färsk	›		76	48	49	46	80	87	76	146
15	Ärter, gula	kg.	28	29	29	30	31	35	57	55	× 63
16	Bruna bönor	›	41	46	47	53	48	49	75	111	199
17	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort [8])	›	33	32	30	31	31	33	40	××38	× 42
18	råg-, › ›	›	22	20	20	22	22	23	32	××29	× 36
19	rågsikt-, › › ›	›	28	26	25	27	27	29	39	××34	—
20	Gryn: havre- (ångpreparerade)	›	[1]) 33	34	32	36	36	42	52	50	× 68
21	ris-, bästa sort svenska (›R. T.›)	›	[2]) 60	39	39	40	41	41	46	52	× 75
22	Rågbröd: hårt grovt spisbröd	›	40	40	39	41	41	43	54	53	× 62
23	Rågbröd: hårt knäckebröd	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	mjukt, limpa, söt	›	39	39	37	38	38	40	48	49	× 60
25	› › sur (›grovbröd›)	›	28	28	27	29	30	31	38	38	× 45
26	Vetebröd: skorpor, ordinära [9])	›	74	76	74	76	76	78	88	90	× 117
27	mjukt, billigaste sort bakat med vatten [9])	›	53	45	44	45	43	46	53	54	× 68
28	mjukt, billigaste sort › › mjölk [9])	›		61	60	61	60	61	67	66	× 83
29	Nötkött, färskt: stek	›	104	98	96	111	122	116	140	193	219
30	soppkött	›	85	78	78	91	100	95	119	169	193
31	Kalvkött, stek: gödkalv	›	120	117	116	123	131	130	154	203	× 215
32	spädkalv	›	63	60	58	65	72	70	87	122	× 148
33	Fårkött: färskt, stek	›	121	118	115	124	133	130	158	215	258
34	salt, svenskt	›	—	103	102	105	114	118	139	194	241
35	Renkött, färskt, stek	›	—	—	—	—	119	121	140	184	261
36	Fläsk: färskt	›	121	129	120	123	133	129	191	233	× 270
37	salt, svenskt (sidfläsk)	›	127	138	129	129	140	137	198	246	× 287
38	› amerikanskt ›	›	128	149	139	136	—	—	—	—	—
39	Fisk, färsk: abborre	›	—	—	—	—	75	76	80	99	122
40	gädda	›	—	—	—	—	108	110	117	149	188
41	sill	›	28	31	31	32	34	35	45	68	91
42	strömming	›	37	36	36	36	38	39	43	56	65
43	torsk	›	—	—	—	—	55	57	62	82	111
44	rödspotta (›spätta›)	›	79	80	79	77	79	81	89	123	167
45	kolja	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
46	salt: sill, prima	›	37	[8]) 39	[8]) 39	[8]) 41	[3]) 45	45	57	97	105
47	strömming	›	23	23	25	25	30	31	36	61	73
48	kabeljo av långa med fenor o. stjärt	›	61	54	51	52	56	58	72	111	152
49	› › › rundskuren	›		—	—	—	76	77	91	139	191
50	Kaffe (obränt), prima Santos	›	[4]) 115	125	155	176	170	159	161	209	× 315
51	Socker, bit-	›	67	71	69	72	67	65	66	× 68	× 70
52	Salt (matsalt)	›	—	—	—	—	—	10	10	13	19
53	Svagdricka	l.	—	6	6	6	6	6	7	8	10
54	Fotogen, Water White	›	[5]) 18	17	15	17	20	21	23	27	37
55	Ved: björk- osågad, hemkörd (pr ›storfamn›:	famn	2520	2280	2280	2360	2560	2630	2890	3810	5520
56	barr- 2·5 × 1·6 × 0·89 m. = 3·56 kbm.)	›	2020	1810	1810	1880	2040	2110	2310	3060	4500
57	Bränntorv	100 kg.	[6]) 74	187	185	187	196	220	290	385	670
58	Kol: antracit- (›valnöt›) hemkörd	hl.	376	373	373	397	401	411	531	717	803
59	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	›	—	—	—	—	234	242	367	543	707
60	Koks: gasverks- (krossad)[10]) hemkörd	›	134	130	132	155	165	157	211	292	413
61	eng. kamin- › hemkörd	›	—	159	156	177	189	190	248	339	521

[1]) Uppgifterna avse *ej* ångpreparerade gryn. — [2]) Uppgifterna avse ›risgryn, bästa sort›. — [3]) Upp-
kaffe. — [5]) Uppgifterna avse ›prima fotogen›. — [6]) Uppgifterna avse hl.; vikten av 1 hl. torv är 40
1919 75 % utmalning. — [9]) För den tid, då i samband med den statliga regleringen av brödsäd rena
1917 sådana brödslag, som närmast motsvara de i varulistan angivna kvaliteterna. — [10]) T. o. m. år 1919 avse
mipris har varit rådande å *socker* sedan den 1 juli 1916, å *mjöl* från den 27 nov. 1916 t. o. m. aug.
å *kaffe* från febr. 1917 t. o. m. juni 1919, å *ärter* och *bruna bönor* under tiden 27 mars 1917—mitten av
maj 1919, å *ost* under tiden 21 aug. 1917—23 april 1919, å *kalvkött* under tiden 19 maj—17 sept. 1917 och 22
varit underkastat statsreglering under tiden dec. 1917—19 jan. 1919 och *margarin* under tiden febr.—26 maj

i riket 1909—maj 1920.

(maj 1919—maj 1920) för samtliga orter.

—1912 för 39 orter, åren 1913—1919 för 44 orter samt år 1920 för 49 orter.

1918	1919	Maj 1919	Juni 1919	Juli 1919	Aug. 1919	Sept. 1919	Okt. 1919	Nov. 1919	Dec. 1919	Jan. 1920	Febr. 1920	Mars 1920	19…		
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	
× 38	47	51	49	46	47	46	47	47	47	46	44	44	44	44	1
× 24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28	26	26	26	26	2
× 19	23	25	24	22	22	22	22	22	22	20	19	19	19	19	3
× 587	729	776	739	708	698	668	700	733	715	677	616	665	695	636	4
× 546	727	794	732	692	700	668	690	727	714	667	605	648	687	649	5
× 372	624	761	727	703	682	662	641	625	620	600	572	556	538	529	6
× 332	500	561	539	525	525	508	481	462	452	433	413	397	390	381	7
× 220	334	373	374	373	339	325	293	297	295	—	—	—	—	—	8
—	433	× 474	466	445	410	396	383	383	385	388	388	381	381	380	9
725	681	496	526	544	582	594	679	827	865	784	620	469	426	393	10
615	716	—	—	—	—	7) 600	675	724	739	725	600	464	362	367	11
× 1200	1271	1134	877	687	—	785	826	873	877	906	914	919	891	908	12
× 68	71	75	54	46	—	53	52	53	53	55	56	56	55	55	13
237	102	—	—	143	61	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14
× 66	78	81	81	81	81	80	73	70	70	69	69	69	69	69	15
× 173	214	239	242	220	203	197	166	155	150	148	148	147	143	138	16
× 50	× 75	× 73	× 73	× 73	× 73	77	78	78	78	78	78	78	91	91	17
× 41	× 56	× 56	× 56	× 56	× 56	56	56	57	57	56	56	57	57	57	18
—	× 73	× 73	× 73	× 73	× 73	73	73	73	73	73	73	73	74	74	19
× 82	99	× 100	101	100	98	97	97	95	95	95	104	106	106	103	20
× 73	111	× 82	83	84	85	151	164	167	168	175	178	181	180	183	21
× 73	96	93	94	97	99	101	103	103	103	106	106	106	107	108	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	135	135	135	136	138	23
× 75	96	94	95	97	97	99	99	100	99	98	98	98	102	105	24
× 49	64	63	62	65	63	64	67	67	68	67	68	68	70	72	25
× 180	230	226	233	234	235	234	231	229	229	229	230	232	253	253	26
× 88	116	115	116	117	118	119	116	115	115	113	113	114	124	127	27
× 144	167	181	180	180	179	173	136	133	133	132	132	133	143	148	28
567	563	586	585	603	599	562	500	457	449	426	390	386	388	390	29
507	490	513	514	525	523	489	428	388	380	359	325	321	323	326	30
546	512	567	586	611	617	606	564	533	527	531	487	488	494	492	31
357	312	317	326	344	357	358	337	319	320	310	279	279	273	262	32
626	600	649	648	639	628	587	474	432	435	427	423	441	448	466	33
546	547	576	573	561	571	526	459	435	423	408	397	404	396	406	34
509	557	525	—	—	—	—	470	453	479	475	489	458	465	460	35
× 388	605	572	552	568	579	592	578	557	550	519	466	460	450	433	36
× 404	619	596	575	585	592	602	595	586	574	549	493	482	473	455	37
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	402	388	378	371	361	38
211	202	145	157	187	200	197	210	203	200	202	214	210	190	168	39
317	333	256	286	333	338	332	335	331	319	325	330	326	283	281	40
149	110	121	123	131	132	131	117	112	113	84	63	71	86	98	41
123	114	105	104	102	107	99	118	126	120	123	113	116	104	102	42
196	160	134	142	136	144	141	155	149	146	150	145	147	134	136	43
295	244	181	213	225	235	224	235	238	238	237	233	227	193	188	44
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	174	157	159	148	148	45
145	148	145	143	142	146	147	149	149	148	139	132	126	124	119	46
100	105	111	110	111	104	101	88	80	77	75	70	69	72	71	47
293	223	251	217	195	193	180	157	154	162	160	163	161	162	164	48
343	289	325	288	280	265	263	218	219	214	—	—	—	—	—	49
× 307	316	× 300	× 292	305	323	336	343	344	344	345	355	362	363	363	50
× 92	× 133	× 132	× 132	× 132	× 133	× 133	× 133	× 134	× 134	× 134	× 165	× 165	× 165	× 165	51
31	32	32	31	31	31	31	30	30	30	30	30	30	30	31	52
14	16	16	16	16	16	16	16	17	16	16	16	16	16	16	53
—	71	75	73	54	49	48	46	46	45	46	50	57	58	58	54
7850	8220	7950	8010	7930	8070	8200	8450	8830	8940	9080	9210	9310	9400	9 980	55
6620	6740	6590	6570	6320	6570	6750	6940	7160	7250	7230	7360	7400	7490	7 930	56
1035	896	927	871	775	781	829	866	876	914	875	874	881	911	950	57
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1846	1875	1877	1886	1 925	58
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1504	1522	1514	1554	1 642	59
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1025	1058	1057	1053	1 093	60
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1085	1109	1125	1127	1 186	61

gifterna för åren 1910—1913 avse sill av märket »K. K. K.». — [4]) Uppgifterna avse »brasilianskt»
à 50 kg. — [7]) Uppgifterna avse för sept. 1919 tre orter. — [8]) Uppgifterna avse 1917—
vetebrödstyper utan inblandning av rågmjöl ej saluförts, avse de meddelade priserna från och
uppgifterna okrossad koks. — [11]) Preliminära siffror. — × Maximipris. — ×× Eljest fastställda pri
19 à *smör* från slutet av år 1916 till den 17 april 1919, à *bröd* under tiden 4 ja
1919, à *gryn* från april 1917 till mitten av maj 1919, à *potatis* (gammal)
-17 april 1919 samt à *mjölk* under tiden 19 mars 1918—17 april

Enligt vad den vägda indexserien giver vid handen, har i fråga om livsmedel, lyse och bränsle den allmänna prisnivån, vilken under april visade en tendens till stegring (från 291 för mars till 297 för april), under maj åter sjunkit.

Levnadskostnadernas allmänna förskjutningar under kristiden. Det må noga observeras, att samtliga ovan angivna stegringssiffror endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, lyse och bränsle. För att däremot få en fullständig bild av prisstegringens inverkan å en familjs hela utgiftsstat måste tydligen undersökningen utsträckas till att omfatta även övriga i budgeten ingående poster, såsom hyra, kläder, skatter m. m., vilka utgiftsposter förete delvis väsentligt andra prisrörelser. En dylik beräkning finnes publicerad i häfte 5 av Sociala Meddelanden (sid. 551 ff.), och enligt denna uppgick den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till tiden omkring den 1 april 1920 till c:a 165 % mot 159 % vid närmast föregående undersökningstillfälle, den 1 januari 1919.

SVERIGES OFFENTLIGA ARBETSF[illegible]

(UNDER STATENS LEDNING OCH KONTROLL).

Kontor i:

Stockholm: Södertälje, Norrtälje; **Uppsala:** Enköping, Skutskär, Tierp; **Eskilstuna:** Nyköping, Str[illegible]näs, Katrineholm, Gnesta, Flen; **Norrköping; Linköping:** Söderköping, Skänninge, Vadstena, Motala, Valdemarsvik, Mjölby, Ödeshög, Åtvidaberg, Kisa, Finspång, Borensberg; **Jönköping:** Eksjö, Tranås, Vetlanda, Nässjö, Värnamo, Gislaved; **Växjö:** Ljungby, Älmhult; **Västervik:** Vimmerby; **Kalmar:** Oskarshamn, Nybro, Torsås; **Visby; Karlskrona:** Ronneby, Karlshamn, Sölvesborg; **Kristianstad:** Hässleholm, Ängelholm, Tomelilla, Åstorp; **Malmö; Lund; Landskrona; Hälsingborg; Ystad; Trälleborg; Eslöv; Skurup; Halmstad:** Laholm, Falkenberg, Varberg, Kungsbacka; **Göteborg; Uddevalla:** Strömstad, Lysekil, Marstrand, Kungälv; **Borås:** Vänersborg, Trollhättan; **Skövde:** Mariestad, Skara, Falköping, Lidköping, Tidaholm, Töreboda, Hjo, Grästorp; **Karlstad:** Kristinehamn, Filipstad, Arvika, Säffle; **Örebro:** Askersund, Lindesberg, Karlskoga, Kopparberg, Laxå, Nora, Odensbacken; **Västerås:** Köping, Arboga, Sala; **Falun:** Avesta, Mora, Leksand, Ludvika, Borlänge; **Gävle:** Söderhamn, Hudiksvall, Ljusdal, Storvik, Bollnäs; **Sundsvall:** Härnösand, Sollefteå, Ånge; **Östersund:** Strömsund, Sveg; **Umeå:** Skellefteå; **Luleå:** Piteå, Kiruna, Boden.

»Ri[illegible]vakanslistan» — upptagande sådana sökande och lediga platser, som ej kunnat omedelbart förmedlas vid de anstalter, där de anmälts — sammanställes och utgives varje vecka genom *K. Socialstyrelsen.*

STATENS FÖRLIKNINGSMÄN

för medling i arbetstvister, jämlikt lagen den 31 december 1906.

1:sta eller **Mälarprovinsernas distrikt** (Stockholms stad samt Stockholms, Uppsala och Södermanlands län): F. d. statssekreteraren L. Rabenius, Djursholm, *Ösby.* R. T. Djursholm 1.

2:dra eller **östra distriktet** (Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gottlands och Blekinge län): Häradshövdingen E. G. H. Petersson, *Mjölby.* R. T. Mjölby 12.

3:dje eller **södra distriktet** (Kristianstads och Malmöhus län): Professorn, fil. dr. Sigfrid Wallengren, *Lund.* R.T.Lund 6 74.

4:de eller **västra distriktet** (Hallands, Göteborgs och Bohus samt Älvsborgs och Skaraborgs län): Rådmannen K. G. Hamberg, *Göteborg.* R. T. Göteborg 48 15.

5:te eller **mellersta distriktet** (Värmlands, Örebro, Västmanlands och Kopparbergs län): Landskamreraren A. V. B. Wijkman, *Örebro.* R. T. Örebro 11 63.

6:te eller **nedre norra distriktet** (Gävleborgs, Västernorrlands och Jämtlands län): Riksdagsm. S. H. Kvarnzelius, *Sundsvall.* (Under de tider riksdagen är samlad: Riksdagen, Stockholm.) R. T. Stockholm 51 14.

7:de eller **övre norra distriktet** (Västerbottens och Norrbottens län): Sekreteraren i Lantbruksakademien, professorn Paul Hellström, *Stockholm.* R. T. Stockholm 808 50; Lantbruksakademien R. T. 9 14.

YRKESINSPEKTIONEN.

Yrkesinspektörer m. fl.

1:a distr. (Stockholms stad och Gottlands län), Stadsgården 12, Stockholm. R. T. 157 14.
Yrkesinspektör: A. H. Rosengren.
Assistent: D. Wadman, tf. B. Hellström.
Underinspektör: K. G. Runvik.
Extra underinspektör: J. A. Sterner.

2:a distr. (Stockholms, Uppsala, Södermanlands och Västmanlands län), Stadsgården 12, Stockholm. R. T. 157 14.
Yrkesinspektör: B. O. V. Hellström.
Assistent: Anton Tamm, tjg. D. Wadman.
Extra assistent: B. Hellström, tf. L. Jönsson.
Underinspektörer: Nils Wiklund, H. E. A:son Lindeborg och J. S. Toll.

3:e distr. (Östergötlands och Skaraborgs län), Linköping. R. T. 48.
Yrkesinspektör: Frih. A. F. J. A. Funck.
Assistent: A. A. Atterbom.
Underinspektörer: M. V. Erlandsson och E. V. Hallberg.

4:e distr. (Jönköpings, Kronobergs och Kalmar län), Jönköping. R. T. 2 62.
Yrkesinspektör: C. F. A. Häger, tf. A. V. Schönbäck.
Assistent: A. V. Schönbäck, tf. E. Pelow.
Underinspektörer: K. G. Holmgren och C. G. Pierron.

5:e distr. (Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län), Malmö. R. T. 2 90.
Yrkesinspektör: D. T. Kempe.
Assistent: R. J:son Benning.
Extra assistent: G. Kuylenstierna, tf. F. Lund.
Underinspektörer: G. A. Licke, J. N:son Grafström och H. E. Lindeberg.

6:e distr. (Hallands, Göteborgs och Bohus län, Väne, Kullings, Marks, Borås och Kinds fögderier av Älvsborgs län), Göteborg. R. T. 18 64.
Yrkesinspektör: K. G. Forsberg.
Assistent: H. O. Ödlund.
Extra assistent: A. Blomquist.
Underinspektörer: F. E. Larsson och C. R. Olsson.
Extra underinspektör: J. A. Hultsten.

[illegible]:e distr. (Sundals och Vedbo fögderier av Älvsborgs län samt Värmlands och Örebro län), Karlstad. R. T. 6 09.
Yrkesinspektör: R. Wieselgren.
Assistent: C. F. Rommel.
Underinspektörer: G. A. Strömberg, tf. K. E. Malmgren och N. N:son Adler.

8:e distr. (Kopparbergs, Gävleborgs och Jämtlands län), Gävle. R. T. 16 92.
Yrkesinspektör: G. R. Schenson.
Assistent: N. A. Melander, tf. G. Kuylenstierna.
Underinspektörer: J. A. Axberg och K. E. Strand.

9:e distr. (Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län), Härnösand. R. T. 1 48.
Yrkesinspektör: Otto Nylén.
Assistent: E. von Post.
Underinspektör: O. Ch. Andersson.

Yrkesinspektris: Kerstin Hesselgren, Mynttorget 2, Stockholm. R. T. 163 21.
Assistenter: Alfhild Lamm och Ida Fischer.

Sprängämnesinspektör: F. A. G. v. Feilitzen, Regeringsgatan 43, Stockholm. R. T. 8 90.

Skogshärbergesinspektör: Jägmästare K. O. G. Wallner, K. Socialstyrelsen, Stockholm. R. T. 178 30.

Elektriska inspektörer: E. C. Ericson, M. K. Landtmanson, R. A. Holmer, N. P. Malm, K. Kommerskollegium, Stockholm.

Järnvägsinspektörer: *Statens järnvägar:* Överinspektören för säkerhetstjänsten A. J. Wahlgren, överinspektören för trafiktjänsten tjg. A. J Wahlgren, byråingenjören av 1:sta klass C. O. G. Wallander, K. järnvägsstyrelsen, Stockholm. *Enskilda järnvägar:* Maskininspektören L. V. Ståhle, K. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, Stockholm.

Bergmästare.

Norra distr. (Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands län), Luleå. R. T. 6 22.
Bergmästare: C. I. Asplund.

Gävle-Dala distr. (Gävleborgs och Kopparbergs län), Falun. R. T. 1 24.
Bergmästare: L. E. Th. Dahlblom.

Östra distr. (Stockholms, Uppsala, Södermanlands och Västmanlands län), Kungsgatan 68, Stockholm. R. T. 74 68.
Bergmästare: B. P. F. Kjellberg.

Mellersta distr. (Örebro och Skaraborgs län), Nora, R. T. 45.
Bergmästare: C. O. Norelius.

Västra distr. (Värmlands, Älvsborgs samt Göteborgs och Bohus län), Filipstad. R. T. 1 33.
Bergmästare: K. Hj. Nordquist.

Södra distr. (Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gottlands, Blekinge, Kristianstads, Malmö[illegible] och Hallands län), Hälsingborg. R. T. 21.
Bergmästare: A. F. Hedlund.

Utgivna publikationer:

1. Sociala Meddelanden

...m. år 1911: Meddelanden från K. Kommerskollegii avdelning för arbetsstatistik)

...Årligen 4 häften (1903: 2 häften) à 25 öre. Årg. 1919. 12 häften à 25 öre.
...18. » 12 » à 15 öre. » 1920. 6 häften à 50 »

2. Serien **Socialstatistik**

(t. o. m. årg. 1910: Arbetsstatistik)

Kollektivavtal m. m.

Kollektivavtal angående arbets- och löneförhållanden i Sverige (utg. 1908—11): Del I—III. *Pris kr. 1:50 per del.*

Kollektivavtal i Sverige åren 1908—18. *Pris 1 kr. per årg. 1908—10, 50 öre per årg. 1911—13, 15 öre per årg. 1914—15, 20 öre för årg. 1916, 30 öre för årg. 1917 och 40 öre för årg. 1918.*

Strejker, lockouter m. m.

Arbetsinställelser åren 1903—07 jämte översikt av arbetsinställelser under åren 1859—1902 samt den s. k. politiska storstrejken år 1902 (utg. 1909). *Pris kr. 1:50.*

Arbetsinställelser i Sverige åren 1908—17. *Pris 1 kr. per årg. 1908—10, 25 öre per årg. 1911—16 och 60 öre för årg. 1917.*

Redogörelser för lockouterna och storstrejken i Sverige år 1909 (utg. 1910—12): Del I. *Pris 2 kr.* Del II. *Pris kr. 1:50.* Del III. *Pris 1 kr.* Sammanfattningar på franska och tyska språken. *Pris 1 kr. per del.*

Arbetsmarknad och arbetsförmedling

Den offentliga arbetsförmedlingen i Sverige 1902—12 (utg. 1915). *Pris 1 kr.*

Promemoria angående arbetslösheten i Sverige hösten 1908 samt kommunala åtgärder i anledning av arbetslöshet (utg. 1908). *Pris 1 kr.*

Arbetslösheten i Sverige 1908—09 (utg. 1910). *Pris kr. 1:50.*

Arbetslöshetsräkningen den 31 januari 1910 (utg. 1911). *Pris 1 kr.*

Arbets- och löneförhållanden

Jordbruk och skogsbruk:

Utländska jordbruksarbetare i Sverige år 1907 (utg. 1909). *Pris 1 kr.*

Till belysning av lantarbetarnas arbets- och löneförhållanden i Sverige år 1910 (utg. 1911). *Pris 1 kr.*

Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk åren 1911—17. *Pris 50 öre per årg. 1911—13, 15 öre per årg. 1914—15 och 30 öre för årg. 1916—17.*

Lantarbetarnas arbets- och löneförhållanden inom olika bygder och å typiska lantegendomar (utg. 1915). *Pris kr. 1:50.*

Skogsarbetarnas levnads- och arbetsförhållanden i Värmland, Dalarna och Norrland (utg. 1916). *Pris kr. 2:50.*

Andra näringar:

Undersökning av bagerierna i Sverige (utg. 1899). *Pris 1 kr.*

Undersökning av tobaksindustrien i Sverige (utg. 1899). *Pris 1 kr.*

Den svenska tobakshanteringen år 1908 (utg. 1911). *Pris kr. 1:50.*

Undersökning av den mekaniska verkstadsindustrien i Sverige:
1. Större mekaniska verkstäder (utg. 1901). *Pris 1 kr.*
2. Mindre mekaniska verkstäder (utg. 1904). *Pris kr. 1:50.*

Undersökning av tryckerier och därmed förenad hantering i Sverige (utg. 1909). *Pris kr. 1:50.*

Arbetstidens längd inom industri och hantverk i Sverige (utg. 1911). *Pris 2 kr.*

Undersökning rörande vissa hygieniska förhållanden inom cellulosaindustrien i Sverige (utg. 1915). *Pris 30 öre.*

Löner och levnadskostnader vid Trollhätte kanals ombyggnad samt inom därmed jämförliga arbetsområden. *Pris 15 öre.*

Sjömansyrket i Sverige. Del I (utg. 1915). *Pris 1 kr.* Del II (utg. 1919). *Pris kr. 2:50.*

Hamnarbetaryrket i Sverige (utg. 1916). *Pris 40 öre.*

Arbetstidens längd vid frisersalonger och badinrättningar i Sverige (utg. 1916). *Pris 45 öre.*

Svensk hemindustri. Del I. Utredningens huvudresultat (utg. 1917). *Pris 75 öre.* Del II. Monografier (utg. 1917). *Pris 2 kr.*

Avgången och tilloppet inom statstjänst åren 1913—18 (utg. 1919). *Pris 60 öre.*

Levnadskostnader

Livsmedels- och bostadspriser i Sverige under åren 1904—07, 1908—09 och 1910—12. *Pris 1 kr. för årg. 1904—07, 1 kr. för årg. 1908—09, 25 öre för årg. 1910—12.*

Levnadskostnaderna i Sverige 1913—1914. Del II. Lokalmonografier 1—8. *Pris 30 öre per monogr. 1—6 och 50 öre för monogr. 7—8.* **Del III. Hushållsräkenskaper.** *Pris kr. 3:50.*

Livsmedelsförbrukningen inom mindre bemedlade hushåll åren 1914 och 1916. *Pris 30 öre.*

Bostadsförhållanden

1912—14 års allmänna bostadsräkningar. Del I. Allmän redogörelse. *Pris kr. 3: 50.* **Del II. Lokalmonografier I—XII.** *Pris 25 öre per monograf.*

Byggnadsverksamheten i rikets stadssamhällen åren 1912 och 1913 samt 1914—1915 och 1916—1917. *Pris 25 öre för årg. 1912—15 samt 50 öre för årg. 1916—17.*

Undersökningar rörande de mindre bemedlades bostadsförhållanden i vissa svenska städer. I—III. *Pris 50 öre per del.*

Olycksfall i arbete

Olycksfall i arbete åren 1906—15. *Pris kr. 1:50 per årg. 1906—08, 90 öre för årg. 1909, 45 öre för årg. 1910—12, del I (text), 70 öre för del II (tabeller), 25 öre för årg. 1913 samt 50 öre för årg. 1914 och 1915.*

Föreningsväsen m. m.

Kooperativ verksamhet i Sverige åren 1908—10 (utg. 1914) och **1911—13** (utg. 1918). *Pris 2 kr. för årg. 1908—10 och kr. 3:75 för årg. 1911—13.*

De ideella föreningarna i Sverige och deras ekonomiska förhållanden år 1917 (utg. 1920) *Pris 50 öre.*

3. Serien **Försäkringsväsen**

Registrerade sjukkassors verksamhet åren 1901—15. (Årg. 1892—1900 utg. av K. Civildepartementet.) *Pris 1 kr. per årg. 1901—09, 70 öre för årg. 1910. Årg. 1911 och 1912, del I (text), pris 20 öre, del II (tabeller), 1 kr. Årg. 1913—15, pris kr. 1:25.*

4. Statens förlikningsmäns verksamhet

Årg. 1907—17. *Pris 2 kr. för årg. 1907—08, 1 kr. per årg. 1909—10, 50 öre per årg. 1911—16 samt 75 öre för årg. 1917.* — Översikt av Statens förlikningsmäns verksamhet 1907—14. *Pris 75 öre.*

5. Yrkesinspektionens verksamhet

I. **Årsberättelser 1895—1918.** (Årg. 1890—94 utg. av K. Civildepartementet.) *Pris 2 kr. per årg. 1895—1912, kr. 1:50 per årg. 1913—16, 2 kr. för årg. 1917 och kr. 3:50 för årg. 1918.*

II. **K. Socialstyrelsens anvisningar angående skydd mot yrkesfara:** 1. Vid lastning och lossning av fartyg (utg. 1915). *Pris 25 öre.* 2. Vid brytning och bearbetning av sten (utg. 1915). *Pris 15 öre.* 3. Vid sprängningsarbete (utg. 1917). *Pris 25 öre.* 4. Vid transmissioner (utg. 1918). *Pris 50 öre.* 5. Vid bruk av ångpannor (utg. 1920). *Pris kr. 1:75.*

6. Sjukkasseinspektionens verksamhet

1. **Normalstadgar för sjukkassor enligt lagen den 4 juli 1910.** 1. Vanliga sjukkassor (år 1911). *Pris 50 öre.* 2. Arbetsgiv... kassor (år 1911). *Pris 25 öre.*

. **Samling av anmälningar till sjukkasseregistret.** *Årg. 1911—12*, Årligen 4 häften. *Årg. 1913*, 5 häften. *Årg. 1914*, 5 ... *Årg. 1915*, 4 häften. *Årg. 1916*, 4 häften. *Årg. 1917*, 4 häften. *Årg. 1918*, 1 häfte.

Samling av anmälningar till understödsföreningsregistret. *Årg. 1913*, 1 häfte. *Årg. 1914*, 5 häften. *Årg. 1915*, 4 *Årg. 1916*, 4 häften. *Årg. 1917*, 4 häften. *Årg. 1918*, 1 häfte.

7. Socialstyrelsens årsberättelser

...ser 1913, 1914, 1915, 1916, 1917.

Stockholm 1920. P. A. Norstedt & Söner. 200102